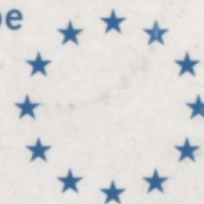

Council of Europe
Conseil de l'Europe

**Latviešu valodas
prasmes līmenis**

Modernās valodas

Founded on 5 May 1949 to achieve greater unity between the European parliamentary democracies, the **Council of Europe** is the oldest of the European political institutions. Its headquarters is the Palais de l'Europe in Strasbourg, France.

Through a flexible system of co-operation between governments, members of parliament and experts, the Council of Europe seeks to protect and develop human rights and democracy and to harmonise the policies of its forty* member states in a wide variety of fields including education, culture, social welfare, health, the environment, local government and justice.

Work in the field of **education and culture** is conducted under the aegis of the **Council for Cultural Cooperation (CDCC)**, which brings together the forty-four states which have acceded to the **European Cultural Convention**: the forty member states of the Council of Europe*, the Holy See, Belarus, Monaco, and Bosnia and Herzegovina. The main purpose of its activities is to develop a type of education in Europe which meets the needs of present-day society, and to draw the peoples of Europe closer together by fostering their awareness of a sense of common European identity.

In the field of **modern language learning** the CDCC's action aims to assist member states in taking effective measures which will enable all citizens to learn to use languages for the purposes of *mutual understanding, personal mobility and access to information in a multilingual and multicultural Europe*. Its objectives are to help implement reforms in progress and to encourage innovation in language teaching and teacher training.

The CDCC pursues these aims by promoting language learning centred on the needs and motivations of learners and by preparing teachers and teacher trainers to play their role, taking into account, among other things, the rapid changes in our European society.

*
* *

The Council of Europe has published various studies concerning the planning and the organisation of modern languages teaching. However, the opinions expressed in the publications are not to be regarded as reflecting the policy of any government, of the Committee of Ministers or the Secretary General of the Council of Europe.

Applications for reproduction and translation should be addressed to the Director of Education, Culture and Sport, Council of Europe, F-67075 Strasbourg Cedex, France.

* Albania, Andorra, Austria, Belgium, Bulgaria, Croatia, the Czech Republic, Cyprus, Denmark, Estonia, Finland, France, Germany, Greece, Hungary, Iceland, Ireland, Italy, Latvia, Liechtenstein, Lithuania, Luxembourg, Malta, Moldova, Netherlands, Norway, Poland, Portugal, Romania, Federation of Russia, San Marino, Slovak Republic, Slovenia, Spain, Sweden, Switzerland, "the former Yugoslav Republic of Macedonia", Turkey, Ukraine, United Kingdom.

97-6
L 190

L
4

Ievadvārds

Latviešu valodas prasmes līmenis

Latviešu valodas prasmes līmenis

I. Grīnberga, G. Martinsone, V. Piese,
A. Veisberg, I. Zuicena

Redaktore:
LR Valsts valodas centre
Galvenās valsts valodas atestācijas
komisijas priekšsēdētāja
Dr. phil. Ieva Zuicena

Kultūras Sadarbības Padome

Council of Europe Publishing

2-70
001-1

Founded on 5 May 1949 to achieve greater unity between its members, the Council of Europe is the oldest of the European organisations. Its headquarters are in the Palais de l'Europe in Strasbourg, France.

Through a flexible system of co-operation between its members, the Council of Europe seeks to protect and develop human rights and to promote the policies of its forty* member states in a wide range of fields: education, science, culture, social welfare, health, the environment, local government, etc.

Work in the field of education is carried out through the Council of Europe's Educational Co-operation (CDCC).

This specification of a general learning objective for Latvian has been developed within the framework of the *Joint Programme between the Council of Europe and the European Commission for Assistance for the Integration of Populations of Foreign Origin in Estonia and Latvia.*

The development and printing of this document have been supported by a voluntary contribution of the Finnish Government to the Council of Europe.

Latviešu valodas
prasmes līmenis

Latvijas Nacionālā
BIBLIOTĒKA

94.20.865
0304010086

Council of Europe Publishing
F-67075 Strasbourg Cedex

ISBN 92-871-3266-6
© Council of Europe, 1997
Printed in Germany

Kultūras sadarbības padome

Council of Europe Publishing

Ievadvārdi

Latviešu valodas prasmes līmenim

Latviešu valodas prasmes līmenis ir viens no pēdējiem izdevumiem funkcionālo valodas aprakstu sērijā. Šie apraksti tika aizsākti 1974. gadā, kad Dr. J. A. van Eks ar Eiropas Padomes atbalstu publicēja pirmo šīs sērijas darbu - *Angļu valodas prasmes līmeni*. Tā aizsākās darbs pie valodu vienotas apguves sistēmas izveides pieaugušo izglītībā visā Eiropā. Līdz šim laikam ir publicēti un sagatavoti izdošanai vairāk nekā 20 šādu valodas aprakstu, tie kalpo par pamatu mācību programmu, līdzekļu un valodas eksāmenu izstrādei.

Laika gaitā funkcionālie valodu apraksti ir attīstījušies un papildinājušies, ietverot arī sociokultūras un saziņas stratēģijas aspektus. Ir izstrādāti 3 valodas prasmes līmeņi (*Waystage, Threshold, Vantage*), no kuriem būtiskākais un svarīgākais ir vidējais valodas prasmes līmenis (*Threshold level*).

Nesenās politiskās pārmaiņas Austrumeiropā ir sekmējušas Baltijas valstu nacionālo valodu strauju atdzimšanu. Neatkarības atgūšana, enerģiskie pasākumi valsts valodas statusa nostiprināšanā ļāvuši Baltijas valstu valsts valodām kļūt par neatņemamu sabiedriskās un politiskās dzīves sastāvdaļu.

Igauņu, latviešu un lietuviešu valodas prasmes līmeņi izstrādāti tieši ņemot vērā šādu valsts valodas attīstību. Lingvistiskā situācija katrā valstī ir atšķirīga, tā ir ietekmējusi un joprojām ietekmē katras valsts valodas politiku, taču funkcionālais valodas apraksts sniedz labu pamatu reālistiskam komunikatīvo prasību novērtējumam tiem iedzīvotājiem, kam attiecīgā valsts valoda nav dzimtā. Šis modelis var arī lieti noderēt pilsonības un darba likumdošanas valodniecisko aspektu izstrādē un interpretācijā.

Es apsveicu Dr. Ievu Zuicenu un darba grupas dalībniekus ar šī izcilā darba pabeigšanu un vēlos pateikties Latvijas valdībai par iniciatīvu un projekta atbalstu, kā arī Dž. Šila kungam un M. Lobēra kungam par vērtīgajām konsultācijām.

Džons L. M. Trims

Préface à *Latviešu valodas prasmes līmenis*, niveau seuil pour le letton

Latviešu valodas prasmes līmenis, ou niveau seuil pour le letton, constitue le dernier titre d'une série d'ouvrages décrivant les langues européennes sous leur aspect fonctionnel; cette série avait été inaugurée en 1974 avec la publication, par le Conseil de l'Europe, du premier *Threshold Level*, («niveau seuil») réalisé par J.A. van Ek sur la base d'études préliminaires menées par un Groupe d'experts chargé d'étudier la possibilité de mettre en place un système européen d'unités capitalisables pour l'apprentissage de langues vivantes par les adultes. Ce modèle a fait la preuve de sa vitalité et de son efficacité pendant plus de vingt ans. Les versions déjà publiées ou en préparation pour plus de 21 langues européennes ont servi de base à l'élaboration de programmes d'enseignement, d'outils pédagogiques et de sujets d'examen dans de nombreux pays. Ce modèle a lui-même poursuivi son développement, notamment du point de vue de ses aspects socioculturels et de la place faite aux stratégies de communication. Il existe aujourd'hui pour trois niveaux: *Waystage*, *Threshold* et *Vantage*, dont le second (*Threshold*, u niveau seuil) demeure le maillon de référence.

L'évolution politique récente en Europe orientale a conduit à une spectaculaire renaissance des langues nationales dans les États baltes lesquels, ayant retrouvé leur indépendance, ont pris des mesures rigoureuses pour rendre à leurs langues nationales le statut de langue officielle, véhicule naturel de la vie politique et publique. C'est dans cette perspective qu'a été entreprise l'élaboration de niveaux seuils pour l'estonien, le letton et le lituanien. Si la situation linguistique de chacun de ces pays est unique et soulève des questions de fond différentes, dans chacun de ces cas le modèle s'est révélé, *mutatis mutandis*, une base solide pour procéder à une évaluation réaliste des besoins ressentis en matière de communication par les résidents allophones utilisant ces langues officielles. En tant que tels, ces ouvrages peuvent également constituer de précieux éléments de référence pour l'interprétation des aspects linguistiques des législations en matière de citoyenneté et d'emploi.

Je voudrais féliciter Mme Ieva Zuuicena et les membres du Groupe de travail pour l'excellent travail qu'ils ont accompli et remercier le gouvernement letton pour son initiative et le soutien qu'il a apporté au projet, ainsi que M. J. Sheils et M. M. Llobera pour leur précieuse contribution.

John L. M. TRIM

**Prefatory Note to *Latviešu valodas prasmes līmenis*,
Threshold Level for Latvian**

Latviešu valodas prasmes līmenis, the Threshold Level for Latvian, is the latest addition to the series of functionally oriented language descriptions inaugurated by the publication in 1974 by the Council of Europe of the original *Threshold Level*, produced by Dr J.A. van Ek on the basis of preliminary studies by members of the Expert Group set up to investigate the feasibility of a European unit-credit system for language learning by adults. The model has proved its vitality and usefulness over more than twenty years. Versions which have been published or are in preparation for over 21 European languages have provided a basis for the development of curricula, materials and examinations in many countries. The model itself has continued to develop, particularly in respect of its socio-cultural aspects and its handling of communication strategies. It has now been developed for three levels: Waystage, Threshold and Vantage, of which Threshold Level remains the central pivot of reference.

The political changes of the recent past in Eastern Europe have led to a powerful resurgence of the national languages of the Baltic States, which having regained their independence and have taken energetic measures to reassert the position of those languages as state languages, the normal vehicles for political and public affairs. It is in this perspective that the elaboration of Threshold Levels for Estonian, Latvian and Lithuanian have been undertaken. The linguistic situation in each country is different and raises different policy issues, but in each case the model has, with appropriate adaptations, provided a sound basis for a realistic assessment of the communicative requirements of non-native speaking residents using the state languages. As such, they may also be found of value as points of reference in the interpretation of linguistic aspects of citizenship and employment legislation.

I should like to congratulate Dr Ieva Zuuicena and the members of the Working Group on their excellent achievement and to thank both the Latvian Government for the initiative taken and the support given to the Project, as well as Mr J. Sheils and Mr M. Llobera for their valuable role in consultation.

John L.M. TRIM

The Threshold Level for Latvian
Preparatory Work to Latvian National Language Institute

The Latvian National Language Institute (NLII) was established in 1991 as a result of the independence of Latvia. The Institute's main task is to ensure the development and standardization of the Latvian language. The Institute's work is based on the principles of scientific research and practical application. The Institute's activities are carried out in various fields, including lexicology, grammar, orthography, and pronunciation. The Institute's work is supported by the State and the public. The Institute's work is of great importance for the development of the Latvian language and the culture of Latvia.

The Institute's work is based on the principles of scientific research and practical application. The Institute's activities are carried out in various fields, including lexicology, grammar, orthography, and pronunciation. The Institute's work is supported by the State and the public. The Institute's work is of great importance for the development of the Latvian language and the culture of Latvia.

The Institute's work is based on the principles of scientific research and practical application. The Institute's activities are carried out in various fields, including lexicology, grammar, orthography, and pronunciation. The Institute's work is supported by the State and the public. The Institute's work is of great importance for the development of the Latvian language and the culture of Latvia.

John L.M. FRIM

SATURS

Priekšvārds		2
1. nodaļa.	Latviešu valodas prasmes līmeņa izstrādāšanas nepieciešamība, šī darba mērķis un uzdevumi	3
2. nodaļa.	Valodas prasmes līmeņa vispārējais raksturojums	5
3. nodaļa.	Valodas funkcijas	13
4. nodaļa.	Vispārīgie jēdzieni un to izteikšanas līdzekļi	36
5. nodaļa.	Ikdienas standartsituācijas un atbilstošā leksika	63
	1. tēma Personālās ziņas	64
	2. tēma Dzīves vieta	70
	3. tēma Ikdienas dzīve	75
	4. tēma Brīvais laiks, vaļasprieks	78
	5. tēma Dārzs un lauksaimniecības darbi	88
	6. tēma Ceļošana un transports	92
	7. tēma Veselība un higiēna	103
	8. tēma Iepirkšanās	114
	9. tēma Ēdieni un dzērieni	125
	10. tēma Sadzīves pakalpojumi	130
	11. tēma Sakaru pakalpojumi, banka	140
	12. tēma Izglītība un valodas apguve	144
	13. tēma Cilvēks un likums	149
	14. tēma Cilvēks, sabiedrība, valsts	153
	15. tēma Laikapstākļi	158
6.	Darbs ar tekstu - lasīšana un klausīšanās	160
7.	Latviešu valodas fonētiskās īpatnības	164
8.	Rakstu prasme	167
9.	Komunikācijas prasme	169
10.	Kā mācīties un mācīt valodu	171
1. pielikums.	Īss latviešu valodas gramatikas kopsavilkums	174
2. pielikums.	Izmantotās literatūras saraksts	204

PRIEKŠVārds

Latviešu valodas prasmes līmenis ir izstrādāts Latvijas Republikas Valsts valodas centrā kā Eiropas Padomes finansētā projekta sastāvdaļa.

Šāda tipa darbi ir jau publicēti par daudzām Eiropas tautu valodām. Nu pienākusi kārta Latvijai. Arī Igaunijā un Lietuvā ir izstrādāti savi valodas prasmes līmeņi jeb "valodas sliekšņi".

Latviešu valodas prasmes līmeņa autoru kolektīvs izsaka lielu pateicību Eiropas Padomes Izglītības, kultūras un sporta nodaļai un Moderno valodu sekcijai par šī projekta finansējumu. Īpaši esam pateicīgi Eiropas Padomes ekspertiem - Dž.Šīlam, Dž. Trimam un M.Lobēram par sniegtajām konsultācijām darba tapšanas gaitā.

Paldies Valsts valodas centra vecākajai referentei Aivai Bogdanovai, kā arī Jautrītei Velzetei par šī darba tehnisko noformēšanu.

Gaidām atsauksmes, ierosinājumus, arī kritiskus iebildumus.

Mūsu adrese:

VALSTS VALODAS CENTRS

Merķeļa ielā 13

Rīga 50

LV 1050

Tel.: 7221250

Fakss: 7221258

1. nodaļa

LATVIEŠU VALODAS PRASMES LĪMENA

IZSTRĀDĀŠANAS NEPIECIEŠAMĪBA,

ŠĪ DARBA MĒRĶIS UN UZDEVUMI

Latvijas neatkarības atjaunošanas process sākās ar plašu tautas kustību par latviešu valodu. No visām Baltijas valstīm rusifikācija Latviju bija skārusi vissmagāk. Atrodoties gandrīz 50 gadus PSRS sastāvā, latvieši bija spiesti vienlīdz labi prast gan latviešu, gan krievu valodu, turpretī slāvu tautu pārstāvjiem prast latviešu valodu nebija nepieciešams. Kad 1989. gadā Latvijā par valsts valodu tika pasludināta latviešu valoda, izrādījās, ka daudzi Latvijas pastāvīgie iedzīvotāji, pat Latvijas pilsoņi neprot latviešu valodu vai prot to vāji. Lai Latvijā latviešu valoda varētu funkcionēt kā reāla, normāla valsts valoda, pirmām kārtām jāpanāk, lai latviešu valodu vismaz saziņas vajadzībām prastu visi Latvijas iedzīvotāji.

Šī uzdevuma sekmīgai un efektīvai veikšanai vispirms būtu pārkārtojama latviešu valodas mācīšanas sistēma skolās,ursos u.tml., valodas apguves pamatā liekot pasaulē izplatīto komunikatīvo pieeju. Šī valodas apguves metode ir izrādījusies vispiemērotākā caurmēra iedzīvotājiem, kuriem nepieciešams valodu apgūt saziņas vajadzībām.

Valodu mācīšanas vispārīgie uzdevumi pēdējos gadu desmitos ir ievērojami mainījušies. Paplašinoties savstarpējiem kontaktiem, veidojoties atvērtai sabiedrībai, cilvēkiem ir radusies nepieciešamība apgūt citas valodas galvenokārt kā saziņas līdzekli. Arī Latvijas pastāvīgajiem iedzīvotājiem cittaustiēšiem pēdējos pāris gados jau ir radusies reāla nepieciešamība latviešu valodu lietot kā saziņas līdzekli gan ikdienas dzīvē, gan darbā. Līdztekus ir nepieciešams veidot jauna tipa latviešu valodas mācību grāmatas, kurās gramatika, teikumu veidošanas principi, vārdu krājums utt. ir tikai līdzekļi, ar kuriem realizējama valodas komunikatīvā funkcija.

Autoru kolektīva izstrādātais Latviešu valodas prasmes līmenis pamatojas uz jauno, komunikatīvo pieeju valodas apgūvē. Tas ir pirmais mēģinājums latviešu valodu skatīt no funkcionālās valodniecības viedokļa.

Šī darba mērķis ir parādīt latviešu valodas funkcionālo sistēmu tādā līmenī, kāds būtu piemērots latviešu valodas apguvē un apmācībā cittautiešiem. Tādēļ šajā darbā nav atklāta latviešu valodas sistēma pilnībā, bet gan doti tie izteiksmes modeļi, kuri nepieciešami saziņas vajadzību apmierināšanai.

Latviešu valodas prasmes līmeņa veidošanā esam vadījušies pēc Eiropas Padomē izstrādātā angļu valodas prasmes līmeņa *Threshold Level 1990*¹, to pielāgojot Latvijas vajadzībām un situācijai, kad valsts valoda ir jāapgūst ne iebraucējiem, bet gan Latvijas pastāvīgajiem iedzīvotājiem, lai viņi varētu kontaktēties latviešu vidē, strādāt sev vēlamajā profesijā un kļūt par Latvijas pilsoņiem.

Valsts valodas apguvi Latvijas pastāvīgajiem iedzīvotājiem atviegļina latviešu un krievu valodas vēsturiskā tuvība, kā arī atrašanās vairāk vai mazāk latviskā vidē.

Šī grāmata varētu atvieglot jauna tipa latviešu valodas mācību līdzekļu izveidi, kā arī sekmēt komunikatīvās jeb funkcionālās valodas mācīšanas metodes sistemātisku ieviešanu Latvijas skolās, kā arī valodu kursus.

¹ sk.: *Threshold Level 1990* by J.A. van Ek and J.L.M. Trim. Council of Europe Press, 1991.

2. nodaļa

VALODAS PRASMES LĪMEŅA VISPĀRĒJAIS RAKSTUROJUMS

Par valodas prasmi liecina:

- 1) spēja saprast lasīto, rakstīto, dzirdēto;
- 2) spēja sarunāties;
- 3) spēja veidot tekstu gan mutiski, gan rakstveidā.

Valodas apguvējiem jābūt spējīgiem lietot valodu šādās sfērās:

- 1) ikdienas dzīvē (tās galvenokārt ir iepriekšparedzamas situācijas);
- 2) personīgos savstarpējos kontaktos;
- 3) netiešajā komunikācijā, kad nepieciešams saprast būtību vai svarīgākās detaļas no lasītā, rakstītā vai dzirdētā teksta.

1. Valodas lietošana ikdienā.

1.1. Ikvienam Latvijas pastāvīgajam iedzīvotājam jāprot sniegt par sevi **personālās ziņas** (vārds, uzvārds, dzimšanas gads, mājas adrese, dzimšanas vieta un datums, iegūtā izglītība, nodarbošanās, ģimenes stāvoklis utt.). Jāsaprot šajā sakarā uzdotie jautājumi, nepieciešamības gadījumā jāprot pašam pajautāt. Personālo ziņu sniegšana ikdienā ir bieži nepieciešama, piemēram, šķērsojot valsts robežu, satiekoties ar ceļu policiju, griežoties veselības aprūpes iestādē, pārnakšņojot viesnīcā, saņemot dokumentus, uzsākot mācības, stājoties darbā utt.

1.2. Ikvienam Latvijas pastāvīgajam iedzīvotājam jāprot sniegt sadzīves rakstura **informāciju par ģimeni, tās sastāvu, dzīves vietu un apstākļiem** utt. Šī informācija kopā ar personālajām ziņām nepieciešama, gan kārtojot pabalstu vai pensiju piešķiršanu, griežoties namu pārvaldēs vai pie namīpašniekiem, apdrošināšanas iestādēs utt.

1.3. Ikvienam Latvijas pastāvīgajam iedzīvotājam jāspēj **iegūt nepieciešamo informāciju**, gan izlasot izliktos paziņojumus, reklāmas, sludinājumus utt., gan pajautājot, gan izmantojot izziņu dienesta pakalpojumus (personiski vai pa telefonu).

1.4. Telefona lietošana. Telefona lietotājiem jāspēj izlasīt informāciju, kā lietot telefonu, telekarti, kā sazvanīt abonentus dažādās pasaules zemēs. Jāprot izmantot telefonu grāmatā dotās ziņas, kā arī jāspēj telefoniski veidot dialogu (sīkāk par to skat. 3. nodaļā).

1.5. Lietojot personīgo transporta līdzekli (automašīnu), ikvienam iedzīvotājam ir jāspēj:

- saprast latviski rakstīto informāciju uz ceļa zīmēm, degvielas uzpildes stacijās, autoservisa iestādēs utt.;

- lietot ceļu kartes, pilsētu ielu shēmas utt.;

- iegādāties degvielu, pateikt savas vajadzības autoservisa iestādēs, vajadzības gadījumā pajautāt ceļu, kā nokļūt līdz kādam objektam, avārijas gadījumā jāprot notikušo izklāstīt ceļu policijai;

- aizpildīt nepieciešamos dokumentus vadītāja tiesību iegūšanai, avārijas gadījumā pēc ceļu policijas pieprasījuma jāprot uzrakstīt paskaidrojumu par notikušo utt.

1.6. Apmeklējot sabiedriskas vietas (piemēram, muzejus, teātrus, stadionus, diskotēkas utt.), valodas lietotājam jāspēj:

- izlasīt informāciju par šo iestāžu darba laikiem vai laiku, kad sākas izrāde, diskotēka utt., izlasīt pieejamo informāciju par biļešu cenām vai izstāžu, muzeju eksponātiem utt.;

- iegūt informāciju par dažādiem pasākumiem, to norises vietu un laiku no preses izdevumiem, radio un televīzijas, reklāmām, afišām, brošūrām u.tml.;

- iegādāties biļetes, programmas, atspirdzinājumus utt., pasūtīt biļetes iepriekš pa tālruni;

- izmantot pieejamos pakalpojumus (garderobe, bufete, tualete utt.).

1.7. Iepirkšanās. Iepērkoties veikalā, sastopas divu sociālo lomu pārstāvji – pircējs un pārdevējs. Katram no tiem ir atšķirīgs nepieciešamais valodas prasmes līmenis.

1.7.1. Pircējam – jāprot izlasīt reklāmas, sludinājumus, paziņojumus par piedāvāto preču klāstu, iepirkšanās vietām, veikala darba laiku, cenu atlaidēm utt.;

- jāprot izlasīt vienkāršus tekstus par preču sastāvu, realizācijas laiku, lietošanu utt.;

- jāprot jautāt par nepieciešamo preču esamību veikalā, par to kvalitāti utt.;

- jāprot jautāt par preču cenu un izdarīt atbilstošus maksājumus;

- apmainīt nekvalitatīvu vai bojātu preci.

1.7.2. Pārdevējam – jāsaprot pircēja teiktais,

- jāprot izlasīt profesijai un specialitātei nepieciešamo informāciju,

piemēram, preču reklāmas, anotācijas, lietošanas instrukcijas, pamācības, attiecīgo avīžu un žurnālu rakstus;

- sniegt mutisku informāciju par pārdodamo preču klāstu, svaru, izmēru, garumu utt., jāprot raksturot preču īpašības, jāprot tās izvērtēt un ieteikt preces pircējam;

- precīzi nosaukt preču cenu, maksājuma summu, pareizi lietot skaitļa vārdus, veicot norēķinus par precēm;

- jāprot pareizi uzrakstīt preču nosaukumus, cenu zīmes, rēķinus, pavadzīmes un atskaites par pārdotajām precēm, aktus par norakstītajām precēm.

1.8. Transporta pakalpojumi.

1.8.1. Pasažieriem – jāprot izlasīt informāciju par sabiedriskā transporta atiešanas un pienākšanas laikiem, transporta līdzekļa atiešanas vietu (perons, ceļš, platforma), biļešu cenām, cenu atlaidēm, norādījumus par bagāžas glabāšanu, nodošanas un saņemšanas noteikumiem utt., jāprot izlasīt sabiedriskā transporta maršrutu shēmas, jāprot lietot ceļu kartes;

- jāsaprot dzirdētā informācija par transporta līdzekļu pienākšanu un atiešanu, aizkavēšanos, maršruta izmaiņām, jāsaprot pieturvietu nosaukumi, drošības instrukcijas utt.;

- pērkot biļeti, jāprot pateikt vajadzīgo informāciju (brauciena laiku, vietu, biļešu skaitu, biļetes veidu utt.);

- jāspēj pajautāt, kā nokļūt līdz kādai vietai (ar kādu transportlīdzekli, vai ir jāpārsēžas vai nē utt.), jāprot jautāt par transporta līdzekļa atiešanas vietu, biļešu cenu, cenu atvieglojumiem, par bagāžas glabāšanas iespējām, nodošanas un saņemšanas iespējām, par transporta līdzekļa pienākšanu un atiešanu, aizkavēšanos, par maršruta izmaiņām utt.

1.8.2. Biļešu kasieriem – jāsaprot pasažiera teiktais;

- jāprot izlasīt dienesta dokumentus (instrukcijas, noteikumus, cenrāžus utt.);

- jāspēj sniegt mutisku informāciju par biļetes cenu, veidu, cenu atlaidēm utt.;

- jāprot precīzi nosaukt biļetes cenu;

- jāprot uzrakstīt vai aizpildīt nepieciešamos dienesta dokumentus.

1.8.3. Reģistratoram lidostā – jāprot izlasīt un saprast dienesta dokumentus, tos pareizi aizpildīt;

- jāprot pajautāt nepieciešamo informāciju, pieņemt bagāžu, piedāvāt iespējamus pakalpojumus, ērtības utt.;

1.8.4. Drošības dienesta u.tml. darbiniekam – jāprot pajautāt par rokas bagāžas saturu;

- jāsaprot pasažiera teiktais;

– jāprot sniegt pasažierim nepieciešamos norādījumus.

1.9. Kafējnicā, bārā, restorānā utt.

1.9.1. Apmeklētājam – jāprot izlasīt ēdienkartes un citu vizuālo informāciju (uzrakstus, cenas utt.);

– jāprot pasūtīt ēdienu vai dzērienu, jautāt par to cenu, ēdiena vai dzēriena sastāvu un gatavošanas īpatnībām, gaidīšanas laiku, jāprot palūgt rēķinu utt.;

– jāsaprot oficianta vai bārmeņa teiktais par ēdienu vai dzērienu sastāvu, kvalitāti, gatavošanas īpatnībām utt.;

– jāspēj izteikt savu neapmierinātību par ēdiena vai dzēriena kvalitāti, apkalpošanas kultūru utt.

1.9.2. Oficiantam, bārmenim utt.

– jāprot pieņemt pasūtījumu, sniegt paskaidrojumus par ēdiena vai dzēriena sastāvu, kvalitāti, pagatavošanu utt.;

– jāprot pateikt nepieciešamās pieklājības frāzes, apkalpojot apmeklētājus;

– jāprot uzrakstīt rēķinus un citus darbā nepieciešamos dokumentus.

1.10. Pasts, telefons, telegrāfs.

1.10.1. Klientam – jāprot izlasīt nepieciešamo informāciju (uzrakstus, noteikumus, instrukcijas utt.);

– jāprot jautāt par pakalpojumu veidiem, tarifiem, sūtījumu piegādes laiku utt.;

– jāprot izdarīt attiecīgos maksājumus par pasta, telefona vai telegrāfa pakalpojumiem, nopirkt pastmarkas, aploksnes, atklātnes u.tml. preces;

– aizpildīt nepieciešamās veidlapas (telegrammām, paku sūtīšanai); prast uzrakstīt saņēmēja un nosūtītāja vārdu, uzvārdu un adresi.

1.10.2. Pasta un telegrāfa darbiniekam – jāprot izlasīt darbam nepieciešamās instrukcijas, pasta sūtījumu tarifus u.c. dienesta dokumentus;

– jāsaprot klienta mutiski izteiktās vajadzības un jautājumus;

– jāprot sniegt paskaidrojumus par iespējamajiem pakalpojumiem pastā un telegrāfā; jāspēj paskaidrot, kā noformēt pasta vai telegrāfa sūtījumus;

– jāprot aizpildīt dienesta dokumentus.

1.11. Banka.

1.11.1. Klientam – jāprot izlasīt bankā izvietoto vizuālo informāciju, piemēram, par bankas pakalpojumu veidiem, par kārtību, kādā veicamas bankas operācijas, par nepieciešamajiem dokumentiem bankas operāciju veikšanai, bankas darba laiku, pašreizējo valūtas kursu utt.;

– jāprot izdarīt vajadzīgos maksājumus vai citas bankas operācijas, vajadzības gadījumā pajautājot par dokumentu aizpildīšanas kārtību, par

nepieciešamajiem priekšnoteikumiem bankas operāciju veikšanai, par secību, kādā veicamas bankas operācijas utt.;

– jāprot aizpildīt nepieciešamās veidlapas bankas operāciju veikšanai (piemēram, kvītis par komunālajiem maksājumiem), jāprot uzrakstīt nepieciešamos dokumentus (piemēram, pieprasot kredītu bankā).

1.11.2. Bankas darbiniekam – jāprot izlasīt darbam nepieciešamos dokumentus (lēmumus, nolikumus, noteikumus, instrukcijas, vēstules u.tml.);

– jāsaprot klienta mutiski izteiktās vajadzības un jautājumi;
– jāprot sniegt izsmeļošus paskaidrojumus par bankas pakalpojumu veidiem, to atšķirībām, priekšrocībām, iespējamo risku, nepieciešamajiem dokumentiem, veicot bankas operācijas, jāprot klientam paskaidrot, kā noformējami bankas dokumenti u.tml.;

– jāprot precīzi aizpildīt savus dienesta dokumentus.

1.12. Sadzīves pakalpojumi.

1.12.1. Klientam – jāprot izlasīt sadzīves pakalpojumu iestādēs atrodamā vizuālā informācija par šo iestāžu darba laikiem, piedāvāto pakalpojumu spektru, to izmaksām utt.; jāprot izlasīt izsniegtā kvīts vai rēķins;

– jāprot pateikt savas vajadzības, piemēram, pie friziera – vēlamo matu griezumam, krāsu, veidojumu utt.; pie šuvēja – vēlamo tērpa griezumam; nododot labošanā sadzīves priekšmetu, norādīt šī priekšmeta defektu utt.;

– jāprot pajautāt par pakalpojumu veidiem, cenām, izpildes laiku, pakalpojuma izpildes nepieciešamajiem priekšnoteikumiem (piemēram, ķīmiskajā tīrītavā) utt.

1.12.2. Sadzīves pakalpojumu pieņēmējam, frizierim, drēbniekam, fotogrāfam u.tml. – jāprot izlasīt profesijai un specialitātei nepieciešamo informāciju (cenrāžus, darba drošības instrukcijas, rīkojumus, lietošanas pamācības, attiecīgo avīžu un žurnālu rakstus);

– jāprot sniegt mutisku informāciju par iespējamiem pakalpojumiem, to veidiem, izmaksām, izpildes termiņiem, pakalpojumu sniegšanai nepieciešamajiem priekšnoteikumiem;

– jāprot pieņemt pasūtījumu, sniegt norādījumus par labošanā, tīrīšanā vai mazgāšanā nodotā priekšmeta defektu;

– apkalpojot klientu, jāprot sniegt vajadzīgos norādījumus (nekustēties, pagriezties, pieliekt galvu u.tml.);

– jāprot piedāvāt un ieteikt klientam piemērotāko apģērba fasonu, matu griezumam, krāsu, veidojumu utt.;

– jāprot uzrakstīt kvītis un citus darbā nepieciešamos dokumentus.

1.13. Medicīnas iestādes.

1.13.1. Pacientam – jāprot izlasīt medicīniskajās iestādēs izvietoto

vizuālo informāciju (piemēram, uzrakstus pie ārstu kabinetiem, slimnīcu nodaļu nosaukumus, ārstu pieņemšanas laikus, pacientiem domātās instrukcijas un norādes);

– jāprot pieteikties pie ārsta, izsaukt ātro medicīnisko palīdzību (pa telefonu);

– jāprot izklāstīt ārstam savas sūdzības, atbildēt uz ārsta jautājumiem par pašsajūtu, slimības simptomiem, sāpju vietu un veidu utt.;

– jāsaprot ārsta norādījumi par ārstēšanos (zāļu lietošanu, nepieciešamajām procedūrām u.tml.);

– jāprot aptiekās iegādāties zāles.

1.13.2. Ārstam – jāsaprot slimnieka teiktais (arī sarunvalodas stilā);

– jāspēj izlasīt un saprast profesijai nepieciešamo sadzīves un oficiāla rakstura tekstus arī rokrakstā (piemēram, norīkojumus, slēdzienus, slimības vēstures, analīžu rezultātus, operāciju aprakstus);

– jāprot iztaujāt slimnieku par viņa pašsajūtu, slimības simptomiem, sāpju vietu un veidu utt.;

– jāprot sniegt pacientam skaidrus, precīzus norādījumus par ārstēšanās gaitu, nepieciešamajām analizēm, procedūrām, zāļu lietošanu utt.;

– jāprot uzrakstīt darbā nepieciešamos dokumentus (slimības vēstures, receptes, darba nespējas lapas u.tml.).

1.14. Izglītības iegūšana.

1.14.1. Vidusskolu skolēniem, studentiem – jāprot izlasīt reklāmas, anotācijas, brošūras par attiecīgās skolas profilu, uzņemšanas noteikumiem, mācību ilgumu, mācību programmām utt.;

– jāspēj nokārtot iestājek sāmenus un citus eksāmenus latviešu valodā;

– jāprot lasīt mācību grāmatas un specialitātei atbilstošu zinātnisko literatūru, jāspēj sekot mācību vielas izklāstam, izpildīt uzdotos mācību vingrinājumus;

– jāspēj piedalīties mācību stundās, diskusijās, semināros, kolokvijos;

– jāspēj uzrakstīt domrakstus, referātus, ziņojumus, jāspēj pierakstīt lekcijas, konspektēt speciālo literatūru, izstrādāt kursa darbus, izstrādāt un aizstāvēt bakalaura (maģistra) darbus utt.

1.14.2. Vecākiem – jāprot izlasīt reklāmas, anotācijas, brošūras par valsts vai privātās izglītības iespējām, skolas profilu, uzņemšanas noteikumiem, mācību ilgumu, mācību programmām, skolas iekšējās kārtības noteikumiem utt.;

– jāspēj sekot līdz skolēna mācībām; piedalīties vecāku sapulcēs;

– jāspēj izlasīt skolotāja ziņojumus vecākiem;

– jāspēj uzrakstīt vienkārša satura zīmītes, vēstules u.tml. skolotājam.

1.14.3. Skolotājam, pasniedzējam – jāspēj izlasīt pedagoģisko un sava priekšmeta speciālo literatūru, jāspēj izlasīt preses izdevumos informāciju par pedagoģiskām problēmām, par jaunākajiem notikumiem valsts politiskajā, ekonomiskajā un kultūras dzīvē;

– jāspēj izklāstīt un izskaidrot mācāmā viela, jāspēj eksaminēt, vadīt diskusijas, seminārus, vecāku sapulces, kolokvijus, kursa darbus utt.;

– jāspēj uzrakstīt vai aizpildīt nepieciešamo dokumentāciju mācību iestādēs (licības, klases žurnālus, ieskaīšu grāmatiņas, eksāmenu protokolu lapas utt.);

– jāspēj uzrakstīt ziņojumus vecākiem, stundu plānus un konspektus, izstrādāt metodiskos materiālus savam priekšmetam vai ārpusklases darbam utt.

2. Valodas lietošana personīgos savstarpējos kontaktos.

Lietojot valodu savstarpējos kontaktos (resp. sarunājoties), valodas apguvējam jāspēj:

– veikt informācijas apmaiņu;

– izteikt savus uzskatus, viedokli, attieksmi, emocijas, vēlmes, kā arī saprast kāda cita izteikto viedokli, uzskatus, attieksmi, emocijas, vēlmes utt.;

– izteikt piekrišanu un sadarboties kopīga mērķa realizācijā.

Šī valodas lietošanas sfēra ir vairāk individualizēta, vairāk atkarīga no konkrētā indivīda vajadzībām, interesēm un citiem apstākļiem. Savstarpējos kontaktos situācijas un sociālās lomas tajās nav iepriekš paredzamas. Tomēr minēsim tipiskākās, visbiežāk izplatītās sarunu tēmas:

– personīgā dzīve;

– dzīves apstākļi;

– darbs, profesija, nodarbošanās;

– izglītība;

– brīvais laiks, vaļasprieks;

– ceļojums, ceļojuma iespāidi;

– iepirkšanās, preces, to cena;

– ēdieni, dzērieni, to pagatavošana;

– cilvēku savstarpējās attiecības;

– jaunākie notikumi;

– laikapstākļi;

– valodas, to apguve u.c.

3. Valodas lietošana netiešajā komunikācijā.

(skat. 6. nodaļu *Darbs ar tekstu - lasīšana un klausīšanās*)

4. Valodas apguvējam ir jābūt arī priekšstatam par attiecīgās valodas runātāju vidē pieņemtajām uzvedības normām, rituāliem, tradīcijām utt., īpaši, ja tās atšķiras no savas tautas uzvedības normām, rituāliem, tradīcijām.

Ir jābūt informācijai par:

- mīmikas un dažādu žestu lomu un nozīmi;
- attiecīgajā sabiedrībā pieņemtajiem un nepieņemtajiem fizisko kontaktu veidiem (sarokošanās, skūpstīšanās u.c.);
- valodiskajiem līdzekļiem – kā uzrunāt, atvadīties u.tml.; jāprot valodas līdzekļus izvēlēties stilistiski pareizi, atbilstoši situācijai;
- tradicionālajiem svētkiem, to svinēšanas laiku, tradicionālajiem svētku ēdieniem un dzērieniem, rituāliem utt.;
- pieņemtajām uzvedības normām kāzās un bērēs, tradīcijām šo ceremoniju norisē utt.;
- svarīgākajiem vēsturiskajiem notikumiem, vēsturiskajām personībām (ciktāl tas skar ikdienas dzīvi).

5. Valodas apguvējam ir jābūt arī informācijai par to, kādus līdzekļus un paņēmienus var izmantot, ja nepietiekamas valodas prasmes dēļ saziņas process ir apgrūtināts:

- lūgt sarunu partneri atkārtot nesaklausīto vārdu vai frāzi, lūgt sarunu partneri runāt lēnāk un skaidrāk;
- lūgt sarunu partneri pateikt vai pārtulkot nezināmo vārdu (frāzi);
- uztvert vārda vai frāzes nozīmi no pārējā teksta;
- lietot vārdnīcas, leksikas minimumus, gramatikas u.c. izziņas materiālus.

3. nodaļa

VALODAS FUNKCIJAS

Komunikatīvā valodas apguves metode balstās uz funkcionālajā valodniecībā izvirzīto pamatprincipu – valodu skatīt kā izteiksmes līdzekļu sistēmu, kas veic noteiktas funkcijas.

Jebkurai valodai ir divas pamatfunkcijas – būt par domāšanas līdzekli un kalpot par cilvēku savstarpējās sazināšanās līdzekli (valodas komunikatīvā funkcija).

Cilvēku savstarpējās saziņas process ir ļoti daudzveidīgs, tāpat kā pati dzīve. Cilvēki grib gan iegūt, gan sniegt viens otram informāciju, grib paust savas emocijas, patiku, nepatiku, grib izteikt otram savas vēlmes, gribu utt.

Šo mērķu realizācijai katrā valodā eksistē atšķirīgi, nereti visai specifiski izteiksmes līdzekļi. Valodas apgūvē ir svarīgi zināt šos izteiksmes līdzekļus, lai pēc iespējas ātrāk varētu realizēt nepieciešamās saziņas vajadzības.

Svarīgāko saziņas vajadzību izteikšanai Dž. van Eks un Dž. Trims grāmatā *Threshold Level 1990* izdala 6 funkciju grupas.

Arī šī nodaļa veidota, pamatojoties uz minētajā grāmatā lietoto dalījumu:

- 1) informācijas sniegšana un ieguve;
- 2) dažādu attieksmju, emociju utt. izpausme un uztvere;
- 3) vēršanās pie sarunu partnera ar lūgumu, piedāvājumu utt.;
- 4) pieklājības frāzes;
- 5) teksta veidošana;
- 6) saziņas korekcija.

Atkarībā no valodas apgūvēja vajadzībām, tālāk sniegtais valodas materiāls var tikt attiecīgi papildināts vai sašaurināts.

Ar vienu zvaigznīti (*) šajā un nākamajā nodaļā apzīmēti vārdi vai vārdu savienojumi, kuri stilistiski vairāk piemēroti ikdienas sarunvalodai.

Ar divām zvaigznītēm (**) šajā un nākamajā nodaļā apzīmētos vārdus un izteicienus valodas apgūvējs var aktīvi savā leksikā nelietot, taču šie vārdi vai izteicieni viņam ir jāpazīst.

1. Informācijas sniegšana un ieguve.

1.1. Priekšmetu, personu, parādību utt. nosaukšana.

1.1.1. Nosaucamais objekts + norādošs žests, uzraksts u.tml.

Galds. Lampa. Māja.

1.1.2. Norādāmais vietniekvārds + *būt* + lietvārds, retāk vietniekvārds.

Tas ir mežs.

Tā ir pļava.

Tās ir puķes.

Tie ir viņi.

1.1.3. Personu vietniekvārds + *būt* + lietvārds.

Viņš ir students.

Viņa ir skolotāja.

Viņi ir draugi.

1.2. Informēšana.

1.2.1. Stāstījuma teikumi.

Juris dzīvo Rīgā.

Viņš nedzīvo Liepājā.

Man jāmazgā trauki.

Drīz pienāks vilciens.

1.2.2. Salikti teikumi ar papildinātāja palīgteikumu.

Tēvs teica, ka drīz saņems algu.

1.3. Informācijas labošana.

Nē.

Nē, nepareizi.

Tā nav taisnība.

(Tartu ir Lietuvā.) Nē, nav. Tartu nav Lietuvā.

(Viņi nebija Pēterburgā.) Nē, viņi bija Pēterburgā.

1.4. Jautājumi.

1.4.1. Jautājuma teikumi ar partikulu *vai*.

Vai drīkst?

Vai tēvs ir mājās?

Vai tev ir brālis?

1.4.2. Jautājuma teikumi ar *kas, ko, kam, ar ko, par ko, kurš, kāds*.

Kas viņš ir?

Kas tas ir?

Kas runā?

Kas noticis?

Ko jūs vēlaties?

Ko, lūdzu?

Ko tu dari?

Kam tu zvani?

Kam ir biļete?

Kaņ pieder šī soma?

Ar ko jūs nodarbojaties?

Ar ko tu brauc uz darbu?

Ar ko kopā tu brauc uz darbu?

Ar ko jūs runājat?

Ar ko viņš slimo?

Par ko jūs strādājat?

Par ko tu domā?

Par ko jūs runājat?

Kāda ir jūsu adrese?

Kāds laiks būs rīt?

Kurš ir pirmais?

Kura ir pirmā?

1.4.3. Jautājuma teikumi ar *kā, cik, cikos, kur, kad, kāpēc* par piederību, veidu, laiku, vietu, cēloni u.tml.

Kā darbs tas ir?

Kā jūs sauc?

Cik (tas) maksā?

Cik (ir) pulkstenis?

Cikos sāksies koncerts?

Kur (tas) atrodas?

Kur jūs dzīvojat (strādājat)?

Kad jūs esat dzimis?

Kad man jāsāk strādāt?

1.4.4. Jautājuma teikumi ar atbilstošu intonāciju.

Izlasīji grāmatu?

Tu satīki viņu?

1.5. Atbildes.

1.5.1. Uz jautājumiem ar partikulu *vai*, kā arī uz jautājuma teikumiem bez jautājamā vārda.

Jā.

Nē.

Jā, izlasīju.

Nē, nesatiku.

1.5.2. Atbild ar vienu vārdu vai īsu frāzi.

1.1.1. Kas tas ir? Galds.

1.1.1.1. Cik tas maksā? Seši lati.

1.1.1.1.1. Ko tu dari? Strādāju.

1.1.1.1.1.1. Par ko jūs strādājat? Par šoferi.

1.1.1.1.1.1.1. Vai tēvs ir mājās? Mājās.

1.5.3. Atbild ar pilnu teikumu, atkarībā no uzdotā jautājuma.

Kur jūs dzīvojat? Es dzīvoju Rīgā,
Brīvības ielā 150, dzīvoklis 6.

1.1.1.1.1.1.1.1. Par ko jūs strādājat? Es strādāju par šoferi.

2. Attieksmju, emociju utt. izpausme un uztvere.

2.1. Piekrišana.

2.1.1. Jā.

Labi.

Protams.

Noteikti.

Tieši tā.

1.1.1.1.1.1.1.1.1. Tā tas ir.

Pareizi.

Piekrītu.

1.1.1.1.1.1.1.1.1.1. Skaidrs.*

2.1.2. Man arī tā šķiet.

Man arī tā liekas.

Es arī tā domāju.

2.1.3. Jā + iepriekš teiktā pilnīgs vai daļējs atkārtojums.

(Diena ir jauka.) Jā, diena tiešām ir jauka.

2.2. Nepiekrišana.

2.2.1. Nē.

Noteikti nē.

Nepiekrītu.

2.2.2. Es tā nedomāju.

Es tam nepiekrītu.

2.3. Jautājums viedokļa izzināšanai.

2.3.1. Jautājums ar partikulu vai.

- Vai jūs arī tā domājat?
- Vai jūs (tam) piekrītat?
- 2.3.2. Jautājums ar *ko, kāds* u.tml.**
Kāds ir jūsu viedoklis?
- 2.3.3. Jautājums ar apstākļa vārdu *kā*.**
Kā jums šķiet, ... ?
Kā tev liekas, ... ?
Kā jūs domājat, ... ?
- 2.4. Jautājums, vai ir zināms fakts, persona, lieta utt.**
- 2.4.1. *Vai tu zini (jūs zināt)* + papildinātāja palīgteikums.**
Vai tu zini, ka viņa ir komandējumā?
Vai jūs zināt, uz kurienu viņa aizbrauca?
- 2.4.2. Jautājuma teikumi ar darbības vārdu saliktajā laikā.**
Vai tu esi lasījis šo grāmatu?
Vai tu esi redzējusi šo filmu?
- 2.5. Atbilde, ka ir vai nav zināms kāds fakts, persona, lieta utt.**
- 2.5.1. Zinu.**
Es nezinu.
Es to zinu.
Es to nezinu.
- 2.5.2. Apgalvojuma teikumi ar darbības vārdu saliktajā laikā.**
Es esmu lasījis šo grāmatu.
Es esmu redzējusi šo filmu.
- 2.6. Jautājums, vai kāds atceras kādu faktu, personu, lietu utt.**
- 1.6.1. Jautājuma teikumi ar papildinātāju.**
Vai tu atceries viņas telefona numuru?
Vai tu neaizmirsi viņu apsveikt?
- 1.6.2. Jautājuma teikumi ar papildinātāja palīgteikumu.**
Vai tu atceries, kur viņa dzīvo?
Vai tu atceries, kāds ir Daces telefona numurs?
- 2.7. Atbilde par to, vai kāds fakts, persona, lieta utt. ir vai nav aizmirsta.**
- 2.7.1. Jā, es to atceros.**
Nē, es to neaizmirsu.
- 2.7.2. Es nevaru atcerēties, kur es to lasīju.**
- 2.7.3. Es neesmu aizmirsis, ko mēs norunājām.**

2.8. Iespējamības izteikšana.

2.8.1. *Iespējams, varbūt, noteikti* u.tml. vienkāršā paplašinātā teikumā.

Viņa noteikti atnāks.

Viņa varbūt atnāks.

2.8.2. *Iespējams, varbūt, noteikti* u.tml. saliktā teikumā.

Iespējams, ka viņa atnāks.

Varbūt, ka viņa atnāks.

2.9. Vajadzības, nepieciešamības izteikšana.

2.9.1. Lietvārds vai vietniekvārds datīvā + darbības vārds vajadzības izteiksmē.

Man (ir) jānopērk jaunas kurpes.

Tēvam (ir) jāstrādā.

2.9.2. Lietvārds vai vietniekvārds datīvā + darbības vārds *vajadzēt, nākties*, divdabis *nepieciešams* u.tml. + darbības vārds nenoteiksmē.

Tev vajag iet uz veikalu.

Man nācās ilgi gaidīt.

Tev (ir) nepieciešams nopirkt jaunas kurpes.

2.9.3. Lietvārds vai vietniekvārds datīvā + darbības vārds *vajadzēt*, + papildinātājs.

Man vajag jaunu kleitu.

2.9.4. Lietvārds vai vietniekvārds datīvā + divdabis *nepieciešams*.

Tev (ir) nepieciešama atpūta.

2.10. Jautājums par vajadzību, nepieciešamību.

2.10.1. Jautājuma teikumi, atbilstoši 2.9.1., 2.9.2., 2.9.3, 2.9.4.

Kas tev ir jānopērk?

Kas tev ir jādara?

Ko tev vajag izdarīt?

Ko tev nepieciešams nopirkt?

Ko tev vajag (nopirkt)?

Kas tev ir nepieciešams?

2.10.2. Jautājuma teikumi ar partikulu *vai*, atbilstoši 2.9.1., 2.9.2., 2.9.3.

Vai tēvam ir jāstrādā?

Vai tev nācās ilgi gaidīt?

Vai tev vajag jaunu kleitu?

2.11. Pārlicības izteikšana.

2.11.1. *Zināt, būt pārlicinātam* u.tml. + papildinātājs.

Es to zinu (ļoti labi).

Es esmu (pilnīgi) pārlicināta par to.

2.11.2. Zināt, būt pārliecinātam u.tml. + papildinātāja palīgteikums.

Es zinu, ka laiks būs labs.

Viņa ir pārliecināta, ka laiks būs labs.

Es domāju, ka laiks būs labs.

2.12. Subjektīva uzskata, viedokļa izteikšana.

2.12.1. Teikumi ar *manuprāt, pēc manām domām* u.tml.

Manuprāt, šī grāmata ir ļoti interesanta.

2.12.2. *Domāt, uzskatīt* u.tml. + papildinātāja palīgteikums.

Es domāju, ka šī grāmata ir ļoti interesanta.

Es uzskatu, ka šis referāts bija ļoti interesants.

2.12.3. *Likties, šķīst* u.tml. + teikuma priekšmeta palīgteikums.

Man liekas, ka šī grāmata ir ļoti interesanta.

Man šķiet, ka šis referāts bija ļoti interesants.

2.13. Šaubu, neziņas izteikšana.

2.13.1. Darbības vārdi *šaubīties, nezināt, neticēt* u.tml. + papildinātājs.

Es ļoti šaubos par to.

Es neko nezinu.

Es tam neticu.

2.13.2. Darbības vārdi *šaubīties, nezināt, neticēt* u.tml. + papildinātāja palīgteikums.

Es šaubos, vai viņš nokārtos eksāmenus.

Es nezinu, kur viņš aizgāja.

Es neticu, ka viņš to ir izdarījis.

2.14. Pienākuma izteikšana.

2.14.1. Lietvārds vai vietniekvārds datīvā + darbības vārds vajadzības izteiksmē.

Bērniem jāpalīdz vecākiem.

Mums jābūt mājās pirms vakariņām.

2.14.2. Lietvārds vai vietniekvārds datīvā + *vajadzēt* + darbības vārds nenoteiksmē.

Bērniem vajag palīdzēt vecākiem.

Mums vajag būt mājās pirms vakariņām.

2.15. Jautājums par pienākumu.

Jautājuma teikumi atbilstoši 2.14.1. un 2.14.2.

Vai man jāaizpilda šī veidlapa?

Kad mums jādodas ceļā?

Vai man vajag aizpildīt šo veidlapu?

Kad mums vajag doties ceļā?

2.16. Spējas, prasmes izteikšana.

Darbības vārdi *spēt, varēt, prast* u.tml. + darbības vārds nenoteiksmē.

Es varu jums palīdzēt.

Viņa prot spēlēt klavieres.

2.17. Nespējas, neprasmes izteikšana.

Darbības vārdi *nespēt, nevarēt, neprast* u.tml. + darbības vārds nenoteiksmē.

Es nevaru to izdarīt.

Viņa neprot spēlēt klavieres.

Es nespēju to izturēt.

2.18. Jautājums par spēju vai nespēju.

Jautājuma teikumi, atbilstoši 2.16. un 2.17.

Vai jūs to varat izdarīt?

Vai jūs protat krieviski?

2.19. Atļaujas lūgums.

2.19.1. *Drīkstēt, varēt* u.tml. + darbības vārds nenoteiksmē.

Vai es drīkstu ienākt?

Vai šeit var smēķēt?

2.19.2. Darbības vārdi *ļaut, atļaut* pavēles izteiksmē + darbības vārds nenoteiksmē.

Ļaujiet man iet!

Atļaujiet, lūdzu, apsēsties!

2.20. Atļauja.

Jā!

Lūdzu!

Protams!

2.21. Aizliegums.

2.21.1. Teikumi ar nolieguma partikulu *nē*, darbības vārdu *nedrīkstēt, nedarīt* u.tml.

Nē!

Nedari to!

Neej tur!

Nedrīkst staigāt pa zāli.

2.21.2. Darbības vārds nenoteiksmē.

Nesmēķēt!

2.21.3. Teikumi ar *nav atļauts, (ir) aizliegts*.

Šeit smēķēt nav atļauts.

Šeit ir aizliegts stāvēt.

2.22. Vēlējuma izteikšana.

2.22.1. Teikumi ar darbības vārdiem *vēlēties, gribēt* u.tml. īstenības izteiksmē.

Es vēlos ceļot.

Es gribu kafiju.

2.22.2. Lietvārds vai vietniekvārds datīvā + darbības vārds *gribēties* + papildinātājs.

Man gribas dzert.

Bērnam gribas ēst.

2.22.3. Teikumi ar darbības vārdiem *gribēt, vēlēties* u.tml. vēlējuma izteiksmē.

Es gribētu vairāk ceļot.

Es vēlētos iedzert tasi tējas.

2.22.4. Teikumi ar vēlējuma partikulām *kaut, lai*.

Kaut rīt spīdētu saule!

Lai tev labi klājas!

2.23. Jautājums par vēlmēm.

2.23.1. Jautājuma teikumi, atbilstoši 2.22.1.

Ko tu gribi?

Ko jūs vēlaties?

2.23.2. Jautājuma teikumi ar darbības vārdu vēlējuma izteiksmē.

Ko tu gribētu redzēt Rīgā?

Vai tu gribētu redzēt Vecrīgu?

2.24. Izvēle.

2.24.1. Lietvārds vai vietniekvārds datīvā + *labāk* + darbības vārds īstenības izteiksmē.

Man labāk garšo kafija.

Man labāk patīk šis džemperis.

2.24.2. Lietvārds vai vietniekvārds nominatīvā + *labāk* + darbības vārds vēlējuma izteiksmē.

Es labāk gribētu kafiju.

2.25. Jautājums par izvēli.

Jautājuma teikumi, atbilstoši 2.24.

Ko tu labāk gribi – tēju vai kafiju?
Ko jūs labāk vēlaties – tēju vai kafiju?

2.26. Nodomu izteikšana.

2.26.1. Teikumi ar darbības vārdu nākotnē.

Es braukšu uz Rīgu.
Nākamgad sēsim vairāk labības.

2.26.2. Darbības vārdi *domāt, gatavoties, taisīties* u.tml. + darbības vārds nenoteiksmē.

+ Mēs domājam vasarā braukt uz laukiem.
Viņa gatavojas iet atvaļinājumā.
Es taisos* braukt komandējumā.

2.26.3.** Darbības vārdi *nodomāt, paredzēt, iecerēt* saliktā laika formās + papildinātājs.

Es esmu nodomājis iestāties universitātē.
Mēs esam paredzējuši doties ceļojumā.
Dzejnieks ir iecerējis jaunu dzejoļu krājumu.

2.27. Jautājums par nodomu.

Jautājuma teikumi ar *darīt, paredzēt, nodomāt* u.tml., atbilstoši 2.26.1., 2.26.2. un 2.26.3.

Ko jūs vasarā darīsiet?
Ko jūs domājat vasarā darīt?
Ko jūs esat nodomājis (darīt)?

2.28. Prieka, laimes, patikas izteikšana.

2.28.1. Atbilstošie izsaukšanas vārdi.

Ai!
Ak!
O!

2.28.2. Frāzes ar atbilstošiem apstākļa vārdiem.

(Cik) jauki!
(Cik) brīnišķīgi!
(Cik) skaisti!
Lieliski!

2.28.3. Atbilstoši izsaukuma, retāk stāstījuma teikumi.

Cik es esmu laimīgs!
Kā es priecājos!
Man patīk!
Man ir prieks.

2.29. Nepatikas, neapmierinātības izteikšana.

2.29.1. Atbilstošie izsaukšanas vārdi un nolieguma partikula.

Nē!

Pē!*

Fui!*

Brr!

2.29.2. Frāzes ar apstākļa vārdiem *nepatikami*, *riebīgi** u.tml.

Cik nepatikami!

Cik riebīgi!

2.29.3. Teikumi ar darbības vārdiem *nepatīk*, *neciešu*, *ienīstu* u.tml.

Man nepatīk...

Es neciešu...

Es ienīstu...

2.30. Jautājums par patiku vai nepatiku.

2.30.1. Jautājumi ar *kas*.

Kas jums patīk šajā filmā?

2.30.2. Jautājumi ar *vai*.

Vai jums patīk nodarboties ar sportu?

2.30.3. Jautājumi ar *kāds*.

Kāds sporta veids jums patīk?

2.31. Apmierinātības izteikšana.

2.31.1. Atbilstošie apstākļa vārdi.

(Ļoti) labi.

Jauki.

2.31.2. Teikumi ar apstākļa vārdiem *labi*, *jauki* u.tml.

Tas ir labi.

Viss ir kārtībā.

Es esmu apmierināts.

Man ir labi.

Es jutos labi.

2.32. Intereses izteikšana.

2.32.1. Teikumi ar *interesēt*, *interesants*, *interesanti*, *aizraujošs*, *aizraujoši* u.tml.

(Cik) interesanti!

Mani tas ļoti interesē.

Tā ir ļoti aizraujoša filma.

2.32.2. Ak tā?

Un tālāk?

Un tad? (atbilstošā kontekstā ar attiecīgu intonāciju)

2.33. Intereses trūkuma izteikšana.

Teikumi ar *neinteresēt*, *neinteresants*, *neinteresanti*, *garlaicīgs*, *garlaicīgi*, *garlaikot* u.tml.

(Cik) neinteresanti!

(Cik) garlaicīgi!

Man ir garlaicīgi.

Mani tas neinteresē (garlaiko).

Es par to neinteresējos.

2.34. Vienaldzības izteikšana.

Vienalga.

Man (tas ir) vienalga.

Nu un tad?

Kas par to?

2.35. Pārsteiguma izteikšana.

2.35.1. Atbilstošie izsaukšanas vārdi.

Ā!

Ai!

Vai!

Ak!

O!

2.35.2. Iedomājies tik...

Padomā tik...

Kāds pārsteigums!

2.36. Cerību izteikšana.

2.36.1. Darbības vārdi *cerēt*, *ticēt* u.tml.

Es ceru.

2.36.2. Darbības vārdi *cerēt*, *ticēt* u.tml. + papildinātāja palīgteikums.

Mēs ceram, ka laiks uzlabosies.

Es ticu, ka viss būs labi.

2.36.3. Darbības vārds *cerēt* + papildinātājs.

Viņš cer kļūt par ārstu.

2.37. Vilšanās, nožēlas izteikšana.

2.37.1. Žēl...

Cik žēl...

Žēl, ka tu neredzēji šo filmu.

Cik žēl, ka tu nokavēji.

2.37.2. Teikumi ar darbības vārdu *vilties*.

Es esmu vilusies.

2.38. Baiļu izteikšana.

Ai!

Vai!

Palīgā!

Man bail...

Es baidos...

Man bail no suņiem.

Es baidos, ka suns man iekodīs.

2.39. Pateicība.

Paldies!

Pateicos!

Liels paldies!

Es jums ļoti pateicos.

Esmu jums ļoti pateicīgs.

2.40. Atvainošanās.

Piedodiet!

Atvainojiet!

Es atvainojos...

Lūdzu piedodiet...

Lūdzu atvainojiet...

2.41. Atvainošanās pieņemšana.

Lūdzu.

Nekas.

Gan jau.

Nav par ko.

Viss ir kārtībā.

Viss ir labi.

2.42. Novērtēšana.

2.42.1. Labi.

Pareizi.

Slikti.

2.42.2. Cik slikti!

Cik nelāgi!

2.42.3. Tas nav labi.

Tas nav pareizi.

2.43. Līdzjūtības izteikšana.

(Es) jūtu jums līdz.

Es izsaku jums savu līdzjūtību.

3. Vēršanās pie sarunu partnera.

3.1. Uzaicinājuma izteikšana.

3.1.1. Teikumi ar darbības vārdu pavēles izteiksmē.

Nāciet šurp!

Apsēdieties!

3.1.2. Teikumi ar darbības vārdu nākotnes formā.

Iesim pusdienās!

Palasīsim grāmatu!

3.1.3. Jautājuma teikumi, atbilstoši 3.1.2.

(Vai) uzdejosim?

(Varbūt) aiziesim pie draugiem?

3.2. Pieņem uzaicinājumu.

Jā.

Labi.

Labprāt.

Laba doma (ideja).

Kādēļ gan ne?

Bez šaubām!

Protams.

Ar (lielāko) prieku!

Ļoti labi.

Paldies par uzaicinājumu.

3.3. Lūgums.

3.3.1. Teikumi ar darbības vārdu pavēles izteiksmē.

Apsēdieties!

Lūdzu, pasniedziet maizi!

Nesarunājieties, lūdzu!

3.3.2. Teikumi ar darbības vārdu vēlējuma izteiksmē.

Vai jūs, lūdzu, neaizvērtu logu?

3.4. Ieteikums, padoms.

Tev vajag atpūsties.

Jums vajadzētu izsaukt ārstu.

3.5. Brīdinājums.

3.5.1. Teikumi ar darbības vārdu pavēles izteiksmē.

Sargieties!

Neskrien tur!

Nesagrieziet roku!

Esiet uzmanīgi un piesardzīgi!

Nešķērsojiet dzelzceļa sliedes braucoša vilciena tuvumā!

3.5.2. Speciālas frāzes.

Uzmanību! Uzmanību!

Uzmanīgi! u.tml.

3.6. Pamudinājums, uzmundrinājums.

3.6.1. Teikumi ar darbības vārdu pavēles izteiksmē.

Turpiniet!

Neapstājieties!

Nebaidies!

Neuztraucies!

Turies!

3.6.2. Speciālas frāzes.

Labi!

Lieliski!

Tā turpināt!

Uz priekšu!

Tālāk!

Tā... tā!

(Viss) būs labi.

3.7. Instruktāža.

3.7.1. Teikumi ar darbības vārdu īstenības izteiksmē.

Ņem vienu olu, glāzi piena un glāzi miltu.

3.7.2. Teikumi ar darbības vārdu pavēles izteiksmē.

Sajauciet to visu!

3.8. Lūgums palīdzēt.

3.8.1. Teikumi ar darbības vārdu pavēles izteiksmē.

Lūdzu, palīdzi!

Palīdziet man atvērt logu!

Padodiet man, lūdzu, maizi!

3.8.2. Jautājuma teikumi ar darbības vārdu vēlējuma izteiksmē.

Vai jūs (ne)varētu man palīdzēt?

3.9. Palīdzības piedāvājums.

3.9.1. Teikumi ar darbības vārdu pavēles izteiksmē.

Atļaujiet jums palīdzēt!

3.9.2. Jautājuma teikumi ar darbības vārdu īstenības izteiksmē.

Vai (es) varu jums palīdzēt?

3.10. Pieņem palīdzību.

Paldies.

Jā, lūdzu.

Tas būtu (ļoti) jauki.

Es priecāšos.

3.11. Noraida palīdzību.

Nē, paldies.

Paldies, nevajag.

Jā.

Labī.

4. Piekļājības frāzes.

4.1. Sasveicināšanās.

Labrīt!

Labdien!

Labvakar!

Sveiki!

Sveicināti!

4.2. Uzmanības pievēršana.

4.2.1. Darbības vārdi *atvainot, piedot* pavēles izteiksmē.

Atvainojiet!

Piedodiet!

4.2.2. Specifiskie izsaukmes vārdi.

Klau!

Paskat!

Lūk!

Skat!

4.3. Apjautāšanās, kā klājas.

Kā (tev) iet?

Kā (jums) klājas?

Kā jūs jūtaties?

4.4. Atbilde uz apjautāšanos.

Paldies, (ļoti) labi.

Tā nekas.

Var iztikt.

Ne visai.

Slikti.

4.5. Uzruna.

Andri!

Berga kungs!

Liepas kundze!

Dāmas un kungi!

Godājamais kungs!

Cienījamā kundze!

Dārgie draugi!

4.6. Iepazīstināšana, stādot priekšā kādu personu.

Iepazīstieties, lūdzu!

Iepazīstieties, lūdzu, ar...

Atļaujiet jūs iepazīstināt!

Atļaujiet jūs iepazīstināt ar...

4.7. Iepazīšanās, stādoties priekšā.

Mani sauc...

Mans vārds ir...

4.8. Atbilde iepazīstoties.

Ļoti patīkami.

Priecājos. Mani sauc.

Patikami ar jums iepazīties. Mans vārds ir...

4.9. Apsveikums.

(Ap)sveicu svētkos (jubilejā, vārda dienā)!

Daudz laimes dzimšanas dienā!

Priecīgus Ziemassvētkus!

Laimīgu Jauno gadu!

Vēlu panākumus (veiksmi, laimi, veselību)!

4.10. Tosts.

Uz jūsu (jubilāra) veselību!

Prozīt!

Priekā!*

4.11. Atvadišanās.

Uz redzēšanos!

Visu labu!

Ardievu!

Sveiki!

Līdz rītam!

Atā!*

5. Teksta veidošana.

5.1. Uzruna. (Sk. arī 4.5.)

5.1.1. Oficiālās situācijās –

Cienījamie klausītāji!

Godājamie klātesošie!

Priekšsēdētāja kungs!

5.1.2. Neoficiālās situācijās –

Klausies! Klausieties!

Paklau!

Zini! Ziniet!

Māmiņ!

Brālīt!

Meitenīt!

Jaunais cilvēk!

5.2. Runas, sarunas u.tml. uzsākšana.

Es runāšu par...

Parunāsim par...

Es gribētu (pa)runāt par...

5.3. Viedokļa izteikšana.

- 5.15.1. Es domāju, ka...
(Man) liekas (šķiet), ka...
Manuprāt,... (Sk. arī 2.12.)

5.4. Uzskaitījums.

5.4.1. Uzskaitot konkrēti -

Pirmkārt,... , otrkārt,... , treškārt,...

... gan..., gan...
vispirms..., pēc tam...

5.4.2. Neminot konkrēti -

... un tā tālāk.. (utt. - saīsināti rakstos)
... un citi... (u.c. - saīsināti rakstos)
... un tamlīdzīgi... (u.tml. - saīsināti rakstos)

5.5. Iespraudums.

... piemēram... (piem. - saīsināti rakstos)

5.6. Uzsvērumi.

5.6.1. Runā uzsver svarīgāko vārdu vai teikuma daļu. Tā kā latviešu valodā vārdu kārtība teikumā ir brīva, svarīgāko informāciju novieto teikuma beigās.

5.6.2. Īpaši izteicieni

Svarīgi, ka...
Jāatceras, ka...
Tas ir nozīmīgi.

5.7. Izcēlums (tikai rakstos).

izcelta druka
pasvītrojums
lielie burti
kursīvs

5.8. Kopsavilkums, rezumējums.

Tātad...
Kopumā...
Visumā...
Īsi sakot,...

Un tā...
Vārdu sakot,...
Apkopojot teikto (sacīto),...

5.9. Norāde, ka tiek sekots sarunas gaitai.

Jā.
Nē.
Mhm.
Saprotu.
Patiešām?
Lūk, kā!
Labi.

5.10. Iejaušanās runā, sarunā.

Atvainojiet...
Piedodiet, ka pārtraucu.
Vai (es) drīkstu iebilst (piebilst)?

5.11. Lūgums ievērot klusumu.

Cst!*

Kuš!*

Klusu!

Lūdzu, klusāk!

Ievērojiet klusumu!

5.12. Norāde uz vēlēšanos turpināt vai pabeigt runu, sarunu.

Lūdzu nepārtrauciet!

Pagaidiet (vienu mirkli), es tūlīt pabeigšu...

Ļaujiet man, lūdzu, pabeigt...

5.13. Norāde turpināt.

Turpiniet...
Jā, es jūs klausos...

5.14. Runas, sarunas u.tml. nobeigums.

5.14.1. Nobeigumā...

Nobeidzot...

5.14.2. Nobeidzot uzstāšanos -

Paldies par uzmanību!

5.14.3. Nobeidzot sarunu -

Bija patīkami ar jums parunāt.

6.8. Lūgums runāt lēnāk... Telefona saruna.

5.15. Atbilde uz zvanu.

5.15.1. Ja tālrunis personīgais -

Klausos!

Jā, lūdzu!

Hallo!

5.15.2. Ja dienesta telefons -

Valodu kursi.

5.16. Sarunas uzsākšana.

Jums zvana...

Šeit runā...

Vai es varētu runāt ar... ?

Vai varētu lūgt... kungu?

5.17. Lūgums pagaidīt.

Lūdzu, uzgaidiet!

Tūlīt pasaukšu.

Vienu mirklīti!

Acumirkli!

5.18. Lūgums zvanīt citā laikā.

Atvainojiet, viņa (viņas) pašlaik nav.

Diemžēl M.E. ir izgājis.

Vai varat piezvanīt... (citā laikā)?

M.E. būs rīt desmitos.

Lūdzu, zvaniet rīt pēc desmitiem!

5.19. Informācijas nodošana.

Vai varu viņam ko pateikt?

Ko (viņam) pateikt, lūdzu?

Pierakstiet, lūdzu, telefonogrammu!

5.20. Sarunas traucējumi.

Es jūs (joti) slikti dzirdu.

Piezvaniet, lūdzu, vēlreiz!

Atvainojiet, nepareizs savienojums.

Mūs atvienoja.

6. Saziņas korekcija.

6.1. Norāde par nesaprašanu.

Kā, lūdzu?

Kā jūs teicāt?

Atvainojiet, es nesapratu, ko jūs teicāt.

6.2. Lūgums atkārtot.

Ko jūs teicāt?

Atkārtojiet (vēlreiz), lūdzu!

6.3. Lūgums daļēji atkārtot teikto.

Jautājumi ar *kas, kur, kad, ko* utt.

Piedodiet, kur man ir jābūt?

Atvainojiet, kas man ir jānopērk?

6.4. Lūgums paskaidrot nesaprasto.

Atvainojiet, ko nozīmē... ?

Kas, lūdzu, ir... ?

Lūdzu, paskaidrojiet, kas te rakstīts.

Lūdzu, kas te jāraksta?

6.5. Norāde par nepietiekamu vārdu krājumu.

Es nezinu, kā to sauc.

Es nezinu, kā to pateikt.

Es nezinu, kā tas ir latviski.

6.6. Vilcināšanās, meklējot vārdus.

... ē...

... nu...

... ziniet (zini)...

... kā to (labāk) pateikt...

... tūlīt, tūlīt...

... vienu mirklīti...

Ļaujiet man padomāt!

6.7. Paškorekcija.

Nē,...

Nē, ne tā.

Es gribēju teikt (sacīt)...

6.8. Lūgums runāt lēnāk.

Lūdzu, runājiet lēnāk!

Lūdzu, ne tik ātri!

6.9. Lūgums pārtulkot.

Atvainojiet, kā latviski ir... ?

Kā latviski saka... ?

Kā tas ir latviski?

Kā to sauc latviski?

6.10. Parafrāze.

Sarunas dalībnieks izsakās aprakstoši. Piemēram, nezinot vārdu *vecmāmiņa*, viņš saka: *manas mātes māte* vai *mana tēva māte*.

6.11. Atkārtošana.

6.11.1. Sarunas partneris tekstu atkārtō kā iepriekš vai lēnāk un skaidrāk.

6.11.2. *Es teicu* + teksta atkārtojums.

6.11.3. *Es teicu, ka* + teksta atkārtojums.

6.12. Jautājums, vai teiktais ir saprasts.

Sapratāt?

Skaidrs?

Vai jūs sapratāt?

Vai tagad ir skaidrs?

4. nodaļa

VISPĀRĪGIE JĒDZIENI UN TO IZTEIKŠANAS LĪDZEKĻI

Lai valodas lietotāji varētu sekmīgi veikt saziņas procesu, svarīgi ir apgūt to, kā, ar kādiem valodas līdzekļiem tiek izteikti svarīgākie un būtiskākie jēdzieni. Šajā nodaļā vispārīgie jēdzieni apkopoti grupās:

- 1) eksistence
- 2) telpa
- 3) laiks
- 4) kvantitāte, daudzums
- 5) kvalitāte
- 6) intelekts
- 7) attieksme, apstākļi

1. Eksistence.

1.1. Pastāvēšana - darbības v.: *būt*, Ir gaišs.
pastāvēt, Pastāv uzskats.
eksistēt Eksistē problēmas.

1.2. Klātbūtne - lietvārdi:
klātbūtne, klātiens u.c. Viņa klātbūtne ir obligāta.

- darbības v.: *būt, nebūt* Viņa šeit nav, viņš ir prom.

- apstākļa v.: *klāt, prom*, Ziema jau klāt.
ciur, šeit, tur Viņa tur nav.

1.3. Picejamība - darbības v.: *būt*, Man ir darbs.
dabūt Es dabūju nazi.
- īpašības v. *gatavs* Ēdiens ir gatavs.

1.4. Darbība, notikums

- darbības v.: *notikt*
[at]*gadīties*,
būt

Kas tur notiek?
Tas atgadījās uz ielas.
Drīz būs kāzas.

2. Telpa.

2.1. Vieta, novietojums

- apstākļa v.,
kas norāda vietu:

šeit,
tur,
kur,
visur,
kaut kur,
nekur,
iekšā,
ārā u.c.
darbības v.: *būt*,
atrasties

Šeit ir durvis.
Tur ir mežs.
Kur tu dzīvo?
Visur Latvijā līs.
Kaut kur aizgājis.
Nekur tu neiesi!
Kaķis ir iekšā.
Sunim ārā auksti.
Mēs būsīm mājās.
Tēvs atrodas slimnīcā.

- lietvārdi lokatīvā:
dienvidos, *ciemos*,
mājās u.c.

Vilcienā ir daudz pasažieru.
Austrumos atrodas Krievija.
Esmu mājās.

2.2. Salīdzinošs novietojums

- lietvārdi: *augša*,
apakša,
vidus,
mala

Krāsns augša.
Tilta apakša.
Upes vidus.
Ceļa mala.

- apstākļa. v.:

augšā,
apakšā,
viršū,
sānis,
apkārt,
blakus

Doties pa kāpnēm augšā.
Paklāt apakšā palagu.
Uzsegt viršū segu.
Pagriezties sānis.
Skriet apkārt mājai.
Stāvēt blakus.

- prievārdi ar
ģenitīva locījumu:

virš,

Turi to virš galvas.

pēc,
zem,
aiz,
pirms,
ārpus,
uz

– prievārdi ar
akuzatīva locījumu:

pret,
starp,
pār,
gar,
ap

– prievārds ar
datīva locījumu
līdz

2.3. Attālums – izsaka ar īpašības un
apstākļa vārdiem:

tāls, tālu,
tuvs, tuvu,
netāls, netālu,
tepat,
blakus

– *no... līdz*

2.4. Kustība – darbības v.:

iet,
nākt,
braukt,
kāpt,
staigāt,
kustēties,
līst,
rāpot,
peldēt u.c.

Jūs nāksiet pēc manis.
Zem tilta tek upe.
Jūs esat rindā aiz manis.
Jūs esat rindā pirms manis.
Izbraukt ārpus pilsētas.
Aktieris ir uz skatuves.

Viņš atspiedās pret koku.
Starp mājām ir zālājs.
Pār upi ir tilts.
Iet gar upes malu.
Apskriet ap māju.

Līdz jūrai vēl tālu.

Tas ir tālu.
Rīga ir tuvu jūrai.
Es dzīvoju netālu.
Tepat tuvumā.
Veikals ir tepat blakus.
No Rīgas līdz Ogresi ir 42 km.

Iet pāri ielai.
Vilciens nāk!
Jau brauc autobuss.
Uzkāpām piektajā stāvā.
Viņi staigāja pa peronu.
Lifts nekustējās.

2.5. Virziens

– apstākļa v.:

tur,
šeit,
atpakaļ,
prom, projām,
pāri,
*turp**, šurp**, augšup**, lejup***
u.c.

– prievārdi:

pa,
uz,
no,
caur,
pret

– darbības. v.:

braukt,
iet, vest u.c. kopā ar
frāzēm: *taisni,*
uz priekšu, pa labi,
pa kreisi, atpakaļ

– lieto atvasinātus darb. v.

ar piedēkļiem:

aiz- (projām)
(aiz)

ap- (apkārt)

at- (nost)
(atpakaļ)
(šurp)

iz- (ārā)

ie- (iekšā)

no- (lejā)
(nost)

Brauksim tur!
Atnāc šeit un paskaties!
Jābrauc atpakaļ.

Pa ielu brauc mašīna.
Viņi brauc uz mājām.
Vējš pūš no austrumiem.
Caur logu spīd saule.
Braukt pret vēju.

Brauciet uz priekšu līdz
krustojumam, tad
pagriezieties pa labi.

Viņa aizbrauca no Rīgas.
Aizslēpies aiz galda!

Apstaigāt dārzu.

Lūdzu, atkabini nost!
Viņš atgriezās.
Jānis atnesa vēstuli.

Izvelc, lūdzu, skabargu!

Es gribu iekraut ogles.

Nocelsim saini zemē.
Es nocēlu vāku.

pa- (garām)	Suns paskrēja garām.
pār- (pāri)	Zēns pārkāpa pār sētu.
pie- (klāt)	Auto piebrauca pie durvīm.
sa- (kopā)	Viņa salīmēja grāmatu. Viesi sanāca mājā.
uz- (virsū)	Uz galda bija uzlikta vāze.
2.6. Izcelsme – darbības v.:	
<i>būt, nākt, celties,</i>	Viņš ir dzimis Rīgā.
<i>dzimt</i>	Viņš ir cēlies no slavenas dzimtas.
	Viņš ir no Latvijas.
– lieto prievārdu <i>no</i> ar ģenitīva locījumu:	Viņš nāk no Kurzemes.
2.7. Secība – lieto prievārdus	
<i>pirms,</i>	Izkāpt vienu pieturu pirms galapunkta.
<i>pēc</i>	Starp izrādēm bija brīvs laiks.
<i>starp</i>	
– lietvārdi:	
<i>sākums,</i>	Vasaras sākums.
<i>vidus,</i>	Ziemas vidū bija liels aukstums.
<i>beigas</i>	
<i>gals</i>	Gala pietura.
– īpašības v. un kārtas skaitļa vārdi:	
<i>pirmais,</i>	Pirmais vilciens ir sešos.
<i>pēdējais,</i>	
<i>nākošais,</i>	Nākošajā rudenī viņa ies skolā.
<i>nākamais</i> u.c.	Nākamie Dziesmu svētki.

2.8. Dimensijas

2.8.1. Izmēri – lietvārdi:

augstums,
biezums,
dziļums,
garums,
platums

Gaiziņa augstums ir 310 m.
Sienu biezums nav liels.
Ezera dziļums ir 20 m.
Upes garums nav liels.
Istabas platums.

– īpašības v.:

augsts,
biezs,
dziļš,
plats,
garš,
liels,
mazs,
tievs,
šaurš,
plāns

Gaiziņš ir 310 m augsts.
Mājas sienas nav biezas.
Ezers vietām ir 20 m dziļš.
Istaba ir 4 m plata.
Upe ir 200 km gara.
Liela māja.
Mazs galdiņš.
Tieva meitene.
Šaura upe.
Plāns audums.

(Sk. arī 5. nod. 8.3. punktu.)

2.8.2. Garums – lietvārdi:

milimetrs, centimetrs,
metrs, kilometrs

Nopirku četrus metrus
auduma.
Vēl jābrauc 20 kilometru.

– īpašības v.:

garš,
īss

Gara virve.
Īsa kleitiņa.

2.8.3. Svars, smagums

– darbības v.: *svērt,*
nosvērt

– lietvārdi: *svars,*
grams, kilograms,
centners, tonna

Nosveriet man kilogramu
gaļas.

– īpašības v.: *smags,*
viegls

Piecas tonnas smaga krava.

- 2.8.4. Platība** – lietvārdi:
kvadrātmetrs,
hektārs u.tml. Es mantoju 16 ha zemes.
- 2.8.5. Tilpums** – lietvārdi: *litrs,*
kubikmetrs u.tml. Nopirku litru piena.
- 2.8.6. Temperatūra**
 – lietvārdi: *grāds,*
temperatūra Ārā ir pieci grādi zem nulles.
 – īpašības v.: *augsts,*
zems, normāls Tev ir augsta temperatūra.
- 2.8.7. Siltums** – īpašības v.:
auksts, vēss,
silts, karsts, remdens Auksts ūdens.
 Tev ir karsta piere.
 – lietvārdi: *aukstums,*
siltums, karstums
 – darbības v.: *sildīt,*
atdzist, vārities, sasalt,
dzesēt Zupa atdzisusi.
 Ūdens vārās.
 Ūdens sasalis ledū.

3. Laiks.

3.1. Laika dalījums

- lietvārdi: *sekunde, brīdis, minūte,*
ceturksnis, pusstunda, stunda,
diena, diennakts, rīts, pusdiena,
pēcpusdiena, vakars, nakts,
nedēļas nogale,
dienas – *pirmdiena, otrdiena,*
trešdiena, ceturtdiena, piektdiena,
sestdiena, svētdiena
nedēļa
mēneši – *janvāris, februāris, marts,*
aprīlis, maijs, jūnijs, jūlijs, augusts,
septembris, oktobris, novembris, decembris
gadalaiki – *pavasaris, vasara, rudens, ziema*
gads, gadsimts

3.2. Laika norāde

3.2.1. Vispārīga norāde

– apstākļa v.: *tagad, tad, vēlāk, drīz, sen, šodien, rīt, parīt, aizparīt***, *vakar, aizvakar***, *šovakar, šonedēļ, šogad, pērn***

Drīz atbraukšu.
Satiksimies rīt.
Vakar uzsniga sniegs.
Šogad bija barga ziema.

– lietvārdi lokatīvā
vai akuzatīvā

Liieldienās. Nākamajā gadā.
Braucu visu dienu.

3.2.2. Pulksteņa laika norāde

– lietvārdi:
pulkstenis, laiks

Cik ir pulkstenis?
Kāds ir pareizs laiks?

– skaitļa vārdino 1-24
nominatīvā:

Pulkstenis ir viens.
(Pulkstenis) Ir astoņi no rīta.
Desmit un viena minūte.

– skaitļa vārdi no 1-24
lokativā: *vienos, četros, piecos utt.*

Kad mēs satiekamies?
Četros. Astoņos vakarā.

– skaitļa vārdi ar *pus-*
nominatīvā vai lokatīvā

Pašlaik ir puspieci.
Satiksimies pusseptiņos.

– skaitļa vārdi no 1-30
kopā ar prievārdu *bez*
(minūšu norādēm) +
skaitļa vārdi nominatīvā
vai lokatīvā

Bez desmit minūtēm divi.
Satiksimies bez piecām
minūtēm četros.

– skaitļa vārdi no 1-30
kopā ar adverbu *pāri*
(minūšu norādēm) +
skaitļa vārdi dzsk. datīvā.

Piecas minūtes pāri
divpadsmitiem.

3.3. Ilgums

– lietvārdi: *mūžs, dzīve, brīdis, mirklis*

Visu mūžu.
Apsēdies uz brīdi!

- īpašības v.:
ilgs, neilgs,
lēns, ātrs Ilgs brauciens.
Lēna sirdsdarbība.
- apstākļa v.: *ilgi, neilgi,*
lēni, lēnām, ātri Laiks pagāja ātri.
- prievārds *līdz* ar
datīva locījumu Jāstrādā līdz vakaram.
- nenoteiktais vietniekv.
kāds (nenoteikta laika
norādei) Pēc kāda laika es atbraukšu
atkal.
- 3.4. Agrums** – īpašības v.: *agrs* Vēl ir agrs.
Tu atnāci par agru.
– apstākļa v. *agri* Agri no rīta viņš aizgāja.
- 3.5. Vēlums** – īpašības v.: *vēls,* Ir jau vēls.
– apstākļa v.: *vēlu,* Vēlu vakarā viņa
vēlāk piezvanīja.
- darbības v.:
aizkavēties, nokavēt,
nokavēties Piedodiet, ka nokavējos!
- 3.6. Tagadne** – izsaka ar darbība v.
– vienkāršajā tagadnē Es skatos filmu.
– saliktajā tagadnē Saule ir jau uzlēkusi.
- apstākļa v.:
tagad, šodien, pašlaik, Pašlaik es lasu grāmatu.
šonedēļ, šogad Šogad ir daudz ābolu.
- 3.7. Pagātne** – izsaka ar darbības v.
– vienkāršajā pagātnē Es gāju uz veikalu.
– saliktajā tagadnē Es esmu dzimis 1969. gadā.
– saliktajā pagātnē Viņa bija izsalkusi.
- apst. v. *vakar, toreiz,* Vakars es biju Rīgā.

- agrāk, nesen,* Nesen atbraucu uz Rīgu.
- 3.8. Nākotne** – izsaka ar darbības v.
- vienkāršajā nākotnē Es braukšu uz Londonu.
 - vienkāršajā tagadnē Rīt mēs braucam prom.
- apstākļa v., lietvārdi:
- drīz, rīt, parīt, aizparīt,* Drīz beigsim darbu.
 - nākošajā nedēļā, vēlāk,* Vēlāk aiziešu pie tevis.
 - nākotnē, drīzumā*
- 3.9. Iepriekšēja darbība**
- veido ar salikto laiku Es jau esmu izmācījies.
 - palīdzību (praktiski
 - vienmēr darbības vārdiem Es biju jau izmācījies,
 - pievienojams priedēklis) kad viņa atnāca.
- veido ar vienkāršās Darbu pabeidzu,
 - pagātnes palīdzību ķeršos pie cita.
- ciešamā kārtā** Darbs tika izdarīts,
 - apstākļa vārdi: pirms, iepriekš pirms viņš atnāca.
- Izmācījos vēl pirms
 - gulētiešanas.
 - Atkārtot iepriekš teikto.
- 3.10. Darbību secība**
- lieto vārdus: *sākumā,*
 - vispirms,* Vispirms es pamodos,
 - tad, pēc tam,* tad piecēlos, pēc tam
 - vēlāk,* apģērbos, vēlāk paēdu,
 - beigās,* beigās gāju uz darbu.
 - pēc kārtas,* Izstāsti visu pēc kārtas!
 - sekot* Jautājumi sekoja cits citam.
- 3.11. Vienlaicīgums**
- kad... tad, vienlaicīgi,* Kad es strādāju, viņš
 - tiklīdz, tai laikā, reizē ar,* muzicēja.
 - vienā laikā,* Vilciens pienāca vienā
 - kamēr... tikmēr* laikā ar autobusu.
 - Kamēr dzīvo, tikmēr mācies.

- 3.12. Nenoteikts vispārināts laiks – izsaka ar darbības v.:**
- vienkāršajā tagadnē Zeme riņķo ap Sauli.
 - vienkāršajā nākotnē Īlenu maisā nenoslēpsi.
 - vienkāršajā pagātnē Visi solījās man palīdzēt,
bet nekā.
- 3.13. Nepārtrauktība – izsaka ar darbības v.:**
- vienkāršajā tagadnē Es joprojām šeit dzīvoju.
 - saliktajā tagadnē Es jau ilgi esmu domājis
par to.
 - *joprojām, visu laiku, ilgi* Es visu laiku domāju par to.
- 3.14. Biežums – apstākļa v.: *bieži, reti, nereti, vienmēr, nekad, dažreiz, vienreiz, divreiz***
- Bieži list lietus.
 - Viņš vienmēr izskatās laimīgs.
 - Tikai vienreiz aizgāju uz treniņu.
- *katru dienu, ik mēnesi* u.tml. Katru dienu vingroju.
- 3.15. Pastāvīgums – apstākļa v.: *mūžam, vienmēr, joprojām, pastāvīgi, parasti***
- Mūžam saule debesīs.
 - Viņš vienmēr ierodas laikus.
 - Es tevi joprojām mīlu.
 - Es parasti dzeru pienu.
- 3.16. Atkārtotība – lieto vārdus un frāzes:**
- atkal, atkal un atkal,* Tu atkal nokavēji stundu.
 - vēlreiz, otrreiz,* Es tev vēlreiz piezvanišu.
 - atkārtoti, regulāri,* Otrreiz tā nedari!
 - mūžīgi** Mūžīgi viens un tas pats!
- darbības vārdi
ar priedēkli *pār-* Pārreķini uzdevumu!
- 3.17. Sākums un īslaicīgums – lieto darbības vārdus ar priedēkļiem *ie-, no-, sa-, uz-*,**
- Putns iedziedājās.
 - Pēkšņi sakustējās zari.

5. Kvalitāte.	<i>at-, iz-</i>	Atskanēja zvans.
5.1. Fiziskās īpašības		Viņa izbijās.
	– darbības vārdi:	
	<i>sākt, sākties</i>	Spēle sākas sešos.
3.18. Pabeigtība	– darbības vārdi:	
	<i>beigt, beigties</i>	Kino beidzās vēlu.
	– ar priedēkļiem atvasinātie	
	darbības vārdi:	
	<i>izbeigties,</i>	Cukurs izbeidzās.
	<i>pazust,</i>	Saule pazuda aiz mākoņa.
	<i>pārstāt,</i>	Lietus pārstāja līt.
	<i>apklust u.c.</i>	Troksnis apklusā.
3.19. Stabilitāte	– darbības vārdi:	
	<i>palikt,</i>	Palikt stāvam kājās.
	<i>nemainīties</i>	Laiks nemainījās.
3.20. Izmaiņas	– darbības vārdi:	
	<i>mainīties,</i>	Dzīve mainās.
	<i>kļūt,</i>	Mēs kļūstam vecāki.
	<i>palikt</i>	Cukurs palicis dārgāks.
	– darbības vārdi ar	
	priedēkli <i>pār-</i>	Pārkārtosim istabu!
4. Kvantitāte, daudzums.		
4.1. Skaits	– izsaka ar pamata, kārtas skaitļa vārdiem	
	– nekonkrētu skaitu un citus ar skaitu saistītus	
	jēdzienus izsaka ar vārdiem	
	<i>vēl viens,</i>	Dodiet man vēl vienu ābolu!
	<i>vēl cits,</i>	
	<i>apmēram,</i>	Tur ir apmēram divi kilogrami.
	<i>tieši,</i>	
	<i>aptuveni,</i>	
	<i>vēl kāds,</i>	
	<i>kādi,</i>	Man ir kādi pieci lati.
	<i>vairāki,</i>	Aizbraukt uz vairākām dienām.
	<i>abi,</i>	
	<i>pusotrs</i>	Nosveriet pusotru kilogramu
		ābolu!

4.2. Daudzums – izsaka ar vietniekvārdiem,
apstākļa vārdiem:
viss, daudz, maz, Dod man visu!
nemaz, visi, daudzi, Es gribu vēl dažas konfektes.
daži, neviens, drusku,
drusciņ, mazliet, vairāk,
visvairāk

– noteikta daudzuma
apzīmēšanai lieto lietvārdus:
pudele, kaste, paciņa, Lūdzu, dodiet man glāzi
glāze, gabals, puse limonādes!
u.tml.

4.3. Pakāpe – izsaka ar īpašības vārdu vai apstākļa vārdu to
salīdzināmajās pakāpēs (pamata, pārākajā vai
vispārākajā pakāpē)
īpašības v. *labs* – Tas ir pietiekami labs.
labāks – *vislabākais* Nē, šis ir vēl labāks.
apstākļa v. *labi* – Lūk, tas ir vislabākais.
labāk – *vislabāk*

– īpašības v. kopā ar
kā, Brālis ir vecāks nekā māsa.
nekā, Brālis ir vecāks par māsu.
par

– īpašības v. kopā ar
pats Pati skaistākā meitene.

– apstākļa v.:
ļoti, Tas ir ļoti labs.
diezgan, Pagāja diezgan ilgs laiks.
mazliet,
pārāk, Šīs krelles ir pārāk dārgas.
pietiekami

5. Kvalitāte.

5.1. Fiziskās īpašības

5.1.1. Forma

– īpašības v.:

*apaļš, četrstūrainš,
taisns, liks* u.c.

Apaļa bumba.

Taisna svītra.

– lietvārdi:

kvadrāts, četrstūris u.c.

5.1.2. Lielums

Sk. 2.8.1. un 2.8.2.

5.1.3. Mitrums

– īpašības v.:

*sauss, mitrs,
slapjš*

Mitrs laiks.

Slapjš dvielis.

– darbības v.:

*izzāvēt, samitrināt,
saslapināt*

Izzāvē dvieli!

5.1.4. Redzamība

– darbības v.:

*skatīties,
redzēt,
saskatīt,
saredzēt*

Es neko neredzu.

Censties saskatīt ceļu.

– īpašības v. un divdabji

*tumšs,
gaišs,*

Ir tik tumšs.

*redzams,
neredzams,
saskatāms*

Nekas nav saskatāms.

5.1.5. Dzirdamība

– darbības v.:

*klausīties,
dzirdēt,
saklausīt,
sadzirdēt*

Klausīties radio.

Es jūs nedzirdu, runājiet
skaļāk.

– lietvārdi: *troksnis,
klusums, skaņa*

Atskanēja skaļš troksnis.

	– īpašības v.:	
	<i>skaļš, kluss,</i>	Klusa balss.
	– apstākļa v.: <i>klusu,</i>	
	<i>klusi, skaļi</i>	Skaļi runāt.
5.1.6. Garša	– īpašības v.: <i>salds,</i>	Salda konfekte.
	<i>skābs,</i>	Skābs ābols.
	<i>rūgts,</i>	Rūgtas zāles.
	<i>sāļš,</i>	Sāļa zupa.
	<i>garšīgs,</i>	Garšīgas brokastis.
	<i>negaršīgs</i>	
	– apstākļa v.:	
	<i>labi,</i>	Ēdiens garšo labi.
	<i>slikti,</i>	
	<i>garšīgi</i>	Garšīgi pagatavots!
	– darbības v.:	
	<i>garšot,</i>	Man tas garšo.
	<i>pagaršot,</i>	Pagaršo zupu!
	<i>nogaršot u.c.</i>	
5.1.7. Smarža	– lietvārdi:	
	<i>smarža,</i>	Ceriņu smarža.
	<i>smaka,</i>	Dūmu smaka.
	<i>smirdoņa**,</i>	
	<i>smaržas,</i>	Veikalā pārdeva smaržas.
	<i>odekolons</i>	
	– darbības v.:	
	<i>smaržot,</i>	Dārzā smaržo rozes.
	<i>ost,</i>	Istabā oda pēc pelēm.
	<i>smirdēt,</i>	
	<i>saost u.c.</i>	
	– īpašības v.:	
	<i>smaržīgs,</i>	Smaržīga kafija.
	<i>labs,</i>	
	<i>stiprs,</i>	Stipra smaka.
	<i>slikts,</i>	

nepatīkams,

– apstākļa v.:

labi,

slikti,

stipri,

nepatīkami

Ēdiens labi smaržoja.

Istabā stipri smirdēja.

5.1.8. Vielas struktūra

– īpašības v.:

ciets,

mīksts,

stingrs,

gluds,

stiprs,

izturīgs,

rupjš,

smalks

Ciets rieksts.

Mīksts koks.

Gluds audums.

Smalka dzija.

5.1.9. Krāsa – lietvārdi:

krāsa, tonis

Uzvalks bija tumšos toņos.

– īpašības v.:

zils, melns, brūns,

dzeltens, rozā, zaļš,

pelēks, oranžs,

sarkans, balts u.c.

Zaļš papagailis.

Pelēkas acis.

– īpašības v. ar *-gan-*:

*zilgans,***

*zaļgans***

Zilganās debesis.

Baseinā bija zaļgans ūdens.

– īpašības v. ar *-ain-*:

*sudrabains,***

*zeltains***

Zeltaini mati.

– īpašības v. ar *-īg-*:

*rozīgs,***

*oranžīgs***

Oranžīgs tonis.

– apstākļa v.:

gaiši,
tumši

Uzvalks bija tumši zaļā krāsā.

5.1.10. Vecums – īpašības v.:

jauns,
vecs,
pavecs,

Viņš vēl ir jauns.

Esmu jau veca.

Pa ielu gāja pavecāka
sieviete.

pusmūža u.tml.

Pusmūža vīrietis.

– divdabis: *pieaudzis*

– lietvārdi:

zīdains,
bērns,

Bērns ir divus gadus un trīs
mēnešus vecs.

Pusaudži bija uz ielas.

pusaudzis,

puika,

meitene,

zēns,

vecāki,

pieaugušie

– lietvārdi:

gads,
mēnesis,
nedēļa,
diena

Bērnam ir divi gadi.

Viņš ir tikai 3 mēnešus vecs.

– *būt* (*vidējos,*
krietnos utt.) *gados*

Viņa ir sieviete vidējos
gados.

5.1.11. Fiziskais stāvoklis

– īpašības v.:

dzīvs,
vesels,
slims,
nevesels u.c.

Viņš ir vesels.

Esmu slima.

– divdabji:

miris,
salūzis,
sabojājies,
salauzts,
ievainots,
saslimis u.c.

– darbības v.:

dzīvot,
slimot,
justies,
izskatīties,
labot,
strādāt,
nestrādāt,
salabot,
iet,
neiet,
remontēt u.c.

– apstākļa v.:

labi, slikti, kārtībā

5.1.12. Pieejamība – divdabji:

slēgts,
atvērts

– apstākļa v.:

vaļā, ciet

– darbības v.:

slēgt, vērt u.c.

– darbības v. ar
priedēkļiem *at-*, *aiz-*:

attaisīt,
atslēgt,
aiztaisīt u.c.

Viņš ir miris.

Televizors ir sabojājies.

Viņš ir ievainots karā.

Es bieži slimoju.

Es jūtos slikti.

Salabot radio.

Pulkstenis neiet.

Mašīna nav kārtībā.

Veikals ir slēgts.

Atvērta soma.

Taisi ciet logu!

Slēgt banku.

Viņš attaisīja kasti.

Aizslēgt durvis.

<p>5.1.13. Tīrība – īpašības v.: <i>tīrs,</i> <i>netīrs</i></p> <p>– darbības v.: <i>tīrīt, mazgāt,</i> <i>slaucīt</i></p> <p>– lietvārdi: <i>putekļi, netīrumi,</i> <i>mēsli</i></p>	<p>Tīrs dzīvoklis. Cik šeit netīrs!</p> <p>Mazgāt netīrumus. Slaucīt grīdu.</p> <p>Izslaucīt mēslus no istabas.</p>
<p>5.1.14. Materiāls – lietvārdi: <i>āda,</i> <i>vilna,</i> <i>kokvilna,</i> <i>lins,</i> <i>metāls,</i> <i>dzelzs,</i> <i>tērauds,</i> <i>stikls,</i> <i>plastmasa,</i> <i>koks,</i> <i>papīrs,</i> <i>zelts,</i> <i>sudrabs u.c.</i></p>	<p>Tā ir īsta āda. Kleita ir no vilnas.</p> <p>Stikla glāze. Koka karote. Papīra kaste. Sudraba karote.</p>
<p>5.1.15. Īstums – īpašības v.: <i>īsts,</i> <i>neīsts,</i> <i>viltots,</i> <i>dabīgs,</i> <i>mākslīgs</i></p>	<p>Vai tā ir īsta āda?</p> <p>Viltota nauda. Mākslīgais zīds.</p>
<p>5.1.16. Pilnība – īpašības v.: <i>pilns, tukšs,</i> <i>pustukšs u.c.</i></p> <p>– darbības v.: <i>piepildīt,</i> <i>iztukšot,</i></p>	<p>Pilns maks ar naudu. Pustukšs veikals.</p> <p>Iztukšot somu.</p>

iebērt,
izbērt,
ieliet,
izliet,
pieliet,
iekraut,
izkraut,
piekraut,
ielikt,
izņemt u.tml.

Iebērt cukuru.

Pieliet mucu ar ūdeni.

Piekraut automašīnu.

5.2. Vērtējums, vērtība

5.2.1. Vērtība, cena

– lietvārdi:

cena,

vērtība

Te ir augstas cenas.

– īpašības v.:

dārgs,

lēts,

augsts,

zems,

vērtīgs

Šeit viss ir tik dārgs.

Tirgū ir zemākas cenas.

– apstākļa v.:

lēti,

dārgi

Tas ir dārgi.

– darbības v.:

maksāt

Cik maksā kurpes?

5.2.2. Kvalitāte – lietvārdi:

kvalitāte,

labums

Augstākā labuma milti.

– īpašības v. dažādās
salīdzināmajās pakāpēs:

labs,

slikts,

rūpīgs,

Izrāde bija ļoti laba.

Rūpīgāks darbs.

5.1.13. Tīrība *izcils,*
jauks,
skaists,
vājš utt.

– apstākļa v. dažādās
salīdzināmajās pakāpēs:

labi,
slikti,
rūpīgi,
jauki,
skaisti,
vāji,
slikti

5.2.3. Pareizība – īpašības v.:

pareizs,
nepareizs,
kļūdains

– darbības v.:

kļūdīties,
labot,
mainīt,
pārveidot

– lietvārdi:

pareizība,
taisnība,
patiesums,
labojums

5.2.4. Pieņemamība

– darbības v.:

pieņemt,
atzīt,
patikt,
akceptēt

– apstākļa v.:

labi,
pieņemami

Pasaules izcilākie mūziķi.

Jauks laiks.

Visskaistākā meitene.

Vājš darbs.

Tagad viņš raksta labāk.

Rūpīgi izpildīts darbs.

Jauki pavadīt laiku.

Šis darbs paveikts vissliktāk.

Pareizs laiks-12.00.

Kļūdaina atbilde.

Piedodiet, es kļūdījos.

Mainīt virsrakstu.

Rīcības pareizība.

Tev ir taisnība.

Kļūdu labojums.

Es to nevaru pieņemt.

Man tas nepatīk.

Tas man nav pieņemami.

	– prievārdi: <i>par,</i> <i>pret</i>	Es esmu par šo partiju. Es balsoju pret.
5.2.5. Pietiekamība	– darbības v.: <i>pietikt</i>	Kartupeļu pietiks visai ziemai.
	– divdabji: <i>pietiekams,</i> <i>pietiekošs</i>	Zālē ir pietiekams vietu skaits.
	– apstākļa v.: <i>pietiekami,</i> <i>diezgan,</i> <i>gana</i>	Pelnīt pietiekami daudz naudas. Naudas ir diezgan. Laika vēl gana.
5.2.6. Vēlēšanās	– darbības v.: <i>patikt,</i> <i>gribēt,</i> <i>gribēties,</i> <i>vēlēties</i> (Sk. arī Valodas funkcijas 2.22., 2.23.)	Man gribas ēst. Es vēlos ceļot.
5.2.7. Veiksme	– darbības v.: <i>veikties,</i> <i>neveikties,</i> <i>paveikties,</i> <i>laimēties,</i> <i>izdoties,</i> <i>neizdoties,</i> <i>izgāzties*;</i> – lietvārdi: <i>veiksme,</i> <i>neveiksme,</i> <i>laime</i> u.c.	Mums šodien veicās. Zēnam laimējās noķert lielu zivi. Ekskursija izdevās. Izgāzties eksāmenā. Tā bija liela veiksme. Laime, ka tevi satiku.

5.2.8. Derīgums – īpašības v.:

derīgs,

nederīgs,

lietojams,

izmantojams

– lietvārds

derīgums

– darbības v.:

izlietot,

izmantot

5.2.9. Spēja

– darbības v.:

varēt,

nevarēt,

spēt,

nespēt

(Sk. arī Valodas funkcijas

2.16, 2.17., 2.18.)

5.2.10. Svarīgums

– īpašības v.:

svarīgs,

nesvarīgs,

nozīmīgs,

nenozīmīgs

– apstākļa v.

svarīgi,

nozīmīgi

5.2.11. Normālums

– īpašības v.:

normāls,

nenormāls,

parasts,

neparasts

savāds,

jocīgs,

Šis dokuments vairs nav
derīgs.

Šī apliecība ir nederīga.

Derīguma termiņš.

Izlietot līdz...

To vairs nevar izmantot.

Vai tu varēsi atnākt?

Es nevaru parunāt.

Darīšu, ko spēšu.

Es vairs nespēju.

Svarīga informācija.

Nozīmīgs pasākums.

Tas nav svarīgi.

Normāla temperatūra.

Neparasts gadījums.

Jocīgs cilvēks.

dīvains

Dīvains klusums.

– apstākļa v.:

normāli,

parasti,

neparasti,

savādi,

jocīgi,

dīvaini

Jutos pavisam savādi.

Viņš izturējās dīvaini.

5.2.12. Viegļums

– īpašības v.:

viegls,

smags,

sarežģīts,

grūts u.c.

Viegls darbs.

Grūta diena.

– apstākļa v.:

grūti,

viegli,

smagi,

sarežģīti u.c.

To ir grūti izdarīt.

6. Intelekti.

6.1. Domāšana

– darbības v.:

domāt,

pārdomāt,

zināt,

pārzināt,

uzskatīt,

ticēt,

apsvērt,

cerēt,

brīnīties,

šaubīties

Es pārdomāju šo lietu.

Ticu, ka viss būs labi.

Es apsveru situāciju.

Viņš cer, ka tu palīdzēsi.

(Sk. arī Valodas funkcijas 2.3., 2.4., 2.5., 2.6., 2.7.)

6.2. Domu, emociju izpausme

– darbības v.:

*jautāt, vaicāt, prasīt,
apjautāties, apvaicāties,
teikt, sacīt, atbildēt
runāt, piebilst, pateikties,
aizliegt, atvainoties, lūgt,
smieties, rakstīt*

– lietvārdi: *jautājums,
atbilde, izteikums,
sacītais, runātais,
runa* u.tml.

Es Jānim prasīju, kur ir viņa mājas.
Viņš teica, ko domāja.
Ilgi runājām par to.
Viņš lūdza, lai mēs pagaidām.

Jautājumiem sekoja atbildes.

7. Attieksme, apstākļi.

7.1. Darbības subjekta/objekta attieksmes

7.1.1. Darbības subjektu

– izsaka ar lietvārdu
vai vietniekvārdu
nominatīvā, ģenitīvā
(retāk), datīvā
– ciešamajā kārtā darītājs
parasti netiek minēts

Es daru darbu.
Plauktā ir daudz grāmatu.
Man jāizlasa šī grāmata.
Kaimiņiem ir liels suns.
Durvis tika aizvērtas.

7.1.2. Darbības objektu

– izsaka papildinātājs
(akuzatīvā, datīvā)
vai papildinātāja
palīgteikums
– izsaka lietvārds vai
vietniekvārds nominatīvā,
ja darbības vārds ir
vajadzības izteiksmē
– izsaka ar instru-
mentāļa locījumu

Es viņam iedevu grāmatu.
Es vēlos, kaut sāktos lietus.
Jālasa grāmata.
Jāpērk piens.
Es roku ar lāpstu.
Es spēlējos ar lellēm.

7.2. Salīdzinājuma attieksmes (vienādība, atšķirība)

– izsaka: *tas pats,
tāds pats,
viens un tas pats*

Tas ir tas pats!

– darbības v.:

atšķirties,

Viņi atšķiras pēc izskata.

atgādināt u.c.

Viņš ļoti atgādina savu tēvu.

– īpašības v.:

vienāds,

Viņi ir pilnīgi vienādi.

līdzīgs,

Viņš ir tam līdzīgs.

atšķirīgs u.c.

– lietvārdi: *atšķirība,*

līdzība, starpība u.c.

Te ir liela starpība.

– īpašības v.

pamata, pārākajā

Viņa ir vecāka par zēnu.

vai vispārākajā

Viņi ir visvecākie klasē.

pakāpē

7.3. Piederības attieksmes

– izsaka piederības

vietniekvārdi

mans, tavs, viņa, viņas,

Tas ir mans dokuments.

mūsu, jūsu, viņu

Tas ir tavs krēsls.

– atgriezeniskais

vietniekvārds *savs*

Savā mājā labāk.

– darbības v.:

būt,

Man ir suns.

pieдерēt

Viņam pieder veikals.

iegādāties, dabūt u.c.

Dabūju biļeti uz kino.

7.4. Loģiskās attieksmes

7.4.1. Pievienojums

– lieto saikļus *un,*

Zēni un meitenes.

arī, kā arī u.c.

Es arī dodos līdzi.

7.4.2. (Ne)iekļaušana,

– lieto vārdus *ar, kopā,*

Viņš ir kopā ar mums.

bez,

Piedalījās visi, izņemot

izņemot u.c.

Andri.

7.4.3. Cēlonis, sekas

- lieto *kāpēc, tāpēc, tāpēc ka, tādēļ ka, tā kā, jo + attiecīgie palīgteikumi* – Kāpēc tu neatnāci?
– Tāpēc, ka bija vēls.
Viņš gāja lēnām, jo bija slidens.
- prievārds *par + lietvārds akuzatīvā* – Sodīt par pārkāpumu.
- retāk lieto lokatīva locījumu – Samelot bailēs.
Apklust pārsteigumā.

7.4.4. Nolūks

- lieto saikli *lai + nolūka apst. palīgteikumu* – Viņa to darīja, lai nokļūtu teātrī.
- prievārds *par kopā ar lietvārdu akuzatīvā* – Cīnīties par brīvību.
- lieto lokatīva locījumu – Iet ogās un sēnēs.
Braukt medībās.

7.4.5. Nosacījums

- saiklis *ja + nosacījuma apst. palīgteikums* – Ja diena būs lietaina, tad viņš mācīsies.

7.4.6. Pieļāvums

- saikļi:
kaut, lai, lai gan, lai arī, kaut gan, kaut arī, kaut vai, ja arī, lai kā + pieļāvuma palīgteikums – Lai gan zinu, neteikšu.
Kaut arī vēl agrs rīts, ārā jau ir karsts.
Vai tu negribi aizbraukt kaut vai tepat uz Jūrmalu?

5. nodaļa

IKDIENAS STANDARTSITUĀCIJAS UN ATBILSTOŠĀ LEKSIKA

Šī nodaļa sastāv no leksiskā materiāla ikdienā visbiežāk sastopamo situāciju un atbilstošo sarunu tēmu apguvei:

- 1) personālās ziņas;
- 2) dzīves vieta;
- 3) ikdienas dzīve;
- 4) brīvais laiks, vaļasprieks;
- 5) dārzs un lauksaimniecības darbi;
- 6) ceļošana;
- 7) veselība un higiēna;
- 8) iepirkšanās;
- 9) ēdieni un dzērieni, to gatavošana;
- 10) sadzīves pakalpojumi;
- 11) sakaru pakalpojumi (pasts, telefons, telegrāfs);
- 12) izglītība, valodas apguve;
- 13) cilvēks un likums;
- 14) cilvēks, sabiedrība, valsts;
- 15) laikapstākļi.

Šajā nodaļā tematiski sakārtotas aptuveni 3000 leksiskās vienības to pamatformās. Šis leksiskais materiāls ir salīdzināts ar O.Buša un J.Baldunčika leksisko minimumu *1000 vārdu*, kā arī ar V.Kuzinas izstrādātajiem leksiskajiem minimumiem.

Tomēr šajā nodaļā sniegtais materiāls nedublē iepriekš nosauktajos izdevumos ietverto leksiku. Veidojot šo darbu, esam ņēmuši vērā to, ka latviešu valoda daudziem ir jāapgūst arī profesionālām vajadzībām. Tāpēc samērā plaši ir izvērstas tēmas par sadzīves un sakaru pakalpojumiem, iepirkšanos, veselības aprūpi, kur sastopas divu sociālo lomu pārstāvji: ārsts un pacients, pārdevējs un pircējs, frizieris un klients utt. Šīm tēmām ir doti vārdi un vārdu savienojumi, kas jāzina gan vienam, gan otram sociālās lomas pārstāvim. Vārdi un vārdu savienojumi, kas jāzina attiecīgās profesijas pārstāvim, veicot savus darba pienākumus, apzīmēti ar divām

zvaigznītēm (**). Šādi apzīmētus vārdus vai vārdu savienojumus savā leksikā varētu lietot arī cilvēki, kuriem par attiecīgo tematu ir īpaša interese.

Ar vienu zvaigznīti (*) apzīmēti vārdi vai vārdu savienojumi, kuri stilistiski vairāk piemēroti ikdienas sarunvalodai.

Ja vārds vai vārda daļa ir ielikta kvadrātiekvās ([]), tas nozīmē, ka lietojami abi izteiksmes varianti. Ar slīpsvītru (/) atdalīti sinonīmi, kā arī viens un tas pats vārds dažādās dzimtēs.

Leksiskais materiāls ir papildināts ar biežāk lietojamām vārdkopām un teikumiem, lai konkretizētu atbilstošā vārda nozīmi vai parādītu tā saistījumu teikumā.

Atkarībā no katra konkrētā cilvēka vajadzībām, piedāvātais leksiskais materiāls ir gan paplašināms, gan sašaurināms.

1. tēma. Personālās ziņas.

Valodas apguves sākumposmā ikvienam ir jāiemācās pateikt savu vārdu, uzvārdu, dzīves vietu un adresi, savu profesiju un darba vietu, ģimenes stāvokli, tautību utt., kā arī saprast un iegūt tādu pašu informāciju no citiem.

1.1.	vārds	vārds	Mans vārds ir Jānis.
	un uzvārds	uzvārds	
		kungs/kundze	Cienījamā kundze! Godātais kungs!
		saukt	Kā tevi sauc? Mani sauc Laima.
		[pa]sacīt	Pasakiet savu vārdu un uzvārdu!
1.2.	dzīves vieta	dzīvot	Kur jūs dzīvojat?
		un adrese	adrese
		ielā	
		bulvāris	
		laukums	
		gatve	
		corpuss	Mana adrese: Liepu gatve 4, corpuss 1, dzīvoklis 1
	numurs	Kāds ir jūsu mājas (dzīvokļa) numurs?	

	pilsēta	Es dzīvoju pilsētā.
	lauki	Mani radi dzīvo laukos.
	ciems	
	ciemats	
	apriņķis	
	pagasts	
	rajons	
<i>valstu</i>	Latvija	
<i>nosaukumi</i>	Krievija	
	Igaunija	
	Lietuva	
	Baltkrievija	
	Polija	
	Vācija utt.	
<i>pilsētu</i>	Rīga	
<i>nosaukumi</i>	Cēsis	
	Liepāja	
	Atēnas	
	Vīne utt.	
1.3.	telefons	tālrunis/telefons
		[pie]zvanīt
		[telefona]
		numurs
		Vai jums ir telefons?
		Lūdzu, piezvani man!
		Kāds ir jūsu telefona numurs?
1.4.	dzimšanas	dzimt
	datums	[dzimšanas]
	un vieta	gads
		datums
		vieta
		dzimšanas
		diena
		Es esmu dzimis Rīgā.
		Esmu dzimis 1952. gadā.
		Kāds šodien datums?
		Mana dzimšanas vieta ir Rīga.
		Mana dzimšanas diena ir
		piektajā oktobrī.
<i>mēnešu</i>	mēnesis	Kurā mēnesī jūs esat dzimis?
<i>nosaukumi</i>	janvāris	
	februāris utt.	
	(sk. arī 4. nod. 3.1.)	

	<i>kārtas skaitļa vārdi</i>	pirmais, otrais, trešais utt.
1.5.	vecums	gadi vecs jauns liels mazs
		Man ir divdesmit pieci gadi. Tev ir četrdesmit gadu. Tēvs ir piecdesmit gadu vecs. Māte vēl ir ļoti jauna. Bērni man jau ir lieli. Dēls vēl ir mazs.
1.6.	dzimums	dzimums vīrietis sieviete zēns meitene
1.7.	ģimenes stāvoklis	precēties neprecēties viens/viena šķīries/šķīrusies šķirtenis/šķirtene atraitnis/atraitne
		Es esmu precējies. Es esmu neprecējusies. Es dzīvoju viena. Mēs esam šķīrušies. Viņa jau piecus gadus ir atraitne.
1.8.	tautība	tautība cittautietis/cittautiete ārzemnieks/ārzemniece
	<i>tautību nosaukumi</i>	latvietis/latviete lietuvietis/lietuviete īgaunis/īgauniete krievs/krieviete ukrainis/ukrainiete baltkrievs/baltkrieviete polis/poliete ebrejs/ebrejiete čigāns/čigāniete vācietis/vāciete zviedrs/zviedriete utt.
		Es esmu latvietis. Mana māte ir lietuviete. Mans tēvs ir krievs.

1.9.	izcelsme	būt no ... dzimtā puse dzimtene	Es esmu no Latgales. Kur ir jūsu dzimtā puse? Mana dzimtene ir Ukraina.
1.10.	nodarbošanās	strādāt darbs darīt nodarbošanās profesija specialitāte amats stāžs darbinieks darba devējs/darba devēja īpašnieks/īpašniece priekšnieks/priekšniece vietnieks/vietniece vadītājs/vadītāja saimnieks/saimniece	Par ko jūs strādājat? Kāda ir jūsu profesija? Es nestrādāju savā specialitātē. Kāds ir jūsu amats? Mans darba stāžs ir 36 gadi. Mājas saimnieks.
	<i>profesiju</i>	ārsts/ārste	
	<i>nosaukumi</i>	atslēdznieks celtnieks jūrnies frizieris/friziere grāmatvedis/ grāmatvede inženieris/inženiere mašīnrakstītāja audēja medmāsa pārdevējs/pārdevēja skolotājs/skolotāja u.c. galvenais/galvenā vadošais/vadošā vecākais/vecākā	Es strādāju par grāmatvedi. Galvenā grāmatvede. Vadošais speciālists. Vecākā laborante.
	<i>darba vietu</i>	uzņēmums	Mācību iestāde.
	<i>nosaukumi</i>	iestāde firma	

	banka	Es strādāju Latvijas Bankā.
	birojs	Mans birojs atrodas Rožu ielā.
	fabrika	
	rūpnīca	
	skola	
	slimnīca	
	pastis	
	veikals utt.	
<i>profesionālā darbība</i>	ārstēt	Ārsts ārstē slimnieku.
	celt	
	izmaksāt	Kasiere izmaksā naudu.
	izsniegt	Bibliotekāre izsniedz grāmatas.
	labot	Meistars (kurpnieks) labo apavus.
	pārdot	Pārdevēja pārdod preces.
	rakstīt	Mašīnrakstītāja raksta ar rakstāmmašīnu.
	slaucīt	Sētnieks slauka ielu.
	šūt	Šuvēja šuj kleitu.
	vadīt u.c.	Tramvaja vadītājs vada tramvaju.
1.11. ģimene	ģimene	Vai jums ir ģimene?
	cilvēks	Cik cilvēku ir jūsu ģimenē?
	tēvs/tētis/paps*	
	māte/māmiņa/mamma*	
	pamāte/patēvs	
	vecāki	Mani vecāki ir jau miruši.
	bērns	Cik jums ir bērnu?
		Man ir viens bērns.
	vīrs	Man ir labs vīrs.
	sieva	Kā sauc jūsu sievu?
<i>radnieku nosaukumi</i>	meita	
	radi/radinieki	Atbrauca radi no laukiem.
	dēls	
	brālis	Mans brālis ir students.
	māsa	Manu māsu sauc Marija.
	mazbērni	Man ir trīs mazbērni.
	mazdēls	
	mazmeita	

1.1.	vecāmāte/vecmāmiņa vectēvs/vecaistēvs/ vectētiņš tante* krusttēvs/krustmāte tēvocis/onkulis* sievasmāte vīramāte sievastēvs vīratēvs vedekla znots brālēns māsīca u.c.	Man ir čakla vedekla.
1.12.	ticība	ticība ticīgs ticēt Dievs mācītājs baznīca katedrāle sinagoga dievkalpojums mise
2.2.	māja, tās apkārtnē	Es ticu Dievam. Es eju uz baznīcu katru svētdienu.
	<i>konfesiju</i> <i>nosaukumi</i>	katolicisms luterānisms pareizticība vecticība baptisms jūdaisms utt. kristietis/kristiete katolis/katoliete luterānis/luterāne musulmanis/musulmane utt.
2.3.	teļpas, to elementu teļpu nosaukumi	
1.13.	cilvēka ārējais izskats, pazīmes	izskats izskatīties augums garš Kāds viņš izskatās? Viņš ir neliela auguma. Viņš ir garš.

	slaidis	Slaida meitene.
	pilnīgs	Pilnīga auguma sieviete.
	dūšīgs*	
	resns	Viņa ir resna.
	kalsns	
	vājš	
	glīts	
	skaists	
	tumšmatains	
	gaišmatains	
	blonds	
1.14.	cilvēka	Kāds
	raksturs,	raksturs
	īpašības	īpašība
		čakls
		labs
		slikts
		jauks
		patīkams
		pieklājīgs
		simpātisks
		laipns
		sirsnīgs
		kluss
		sabiedrīks
		aktīvs
		draudzīgs
		spējīgs
		godīgs
		nopietns
		gudrs
		skops
		slinks utt.
		Kāds viņš ir?
		Viņam ir raksturs.
		Viņam ir daudz labu īpašību.
		Viņš ir ļoti pieklājīgs.

2. tēma. Dzīves vieta.

Valodas apguvējam jāaprakstīt un raksturot savu dzīves vietu - māju, dzīvokli, istabas; mājas, dzīvokļa iekārtojumu, labierīcības, kā arī saprast un iegūt tādu pašu informāciju no citiem.

2.1.	dzīvesvietas tips	māja/ēka	Mums ir sava māja un saimniecības ēka.
		daudzdzīvokļu māja	Es dzīvoju daudzdzīvokļu mājā.
		dzīvoklis	Mūsu dzīvoklis nav liels.
		komunālais dzīvoklis	
		kopmītne	Ilgus gadus mēs dzīvojām kopmītnēs.
		īrēt	
		izīrēt	
		pirkt	
		uzcelt	
		mainīt privatizēt	Es gribu mainīt savu dzīvokli. Vai jūs jau esat privatizējuši savu dzīvokli?
2.2.	māja, tās apkārtnē	jumts	Sarkans jumts.
		skurstenis	
		sliexsnis	
		kāpņu telpa	
		pagalms	Tīrs pagalms.
		celiņš	
		žogs/sēta	Augsts žogs.
		vārti	
		sols	
		šķūnis, šķūnītis	Malkas šķūnis.
klēts**			
kūts**			
stallis**	Zirgu stallis.		
2.3.	telpas, to elementi <i>telpu</i> <i>nosaukumi</i>	istaba	Man ir pašai sava istaba.
		bērnistaba	
		guļamistaba	
		koridors/gaitenis	Šaurs koridors.
		tualete/ateja/ mazmājiņa*	
		vannas istaba	
		viesistaba	
		virtuve utt.	

	logs		
	durvis		
	siena		
	grīda		
	griesti		
	balkons/lodžija		Uz balkona mēs audzējam puķes.
	stāvs		Es dzīvoju otrajā stāvā.
	kāpnes/trepes*		
	lifts		Vai jūsu mājā ir lifts?
	pagrabs		
	bēniņi		
	garāža		Mājas pagrabā ir garāža.
	atkritumu vads		
2.4.	iekārtojums, mēbeles	mēbeles	Nesen mēs nopirkām jaunas mēbeles.
	mēbeles		
	iekārtot		Pastāstiet, kā iekārtota jūsu istaba!
	aizkari		Pie loga piekārti grezni aizkari.
	glezna		Vērtīgas gleznas.
	spogulis		
	lampa/lustra		
	lampiņa*/spuldze		Ieskrūvē lampiņu!
	paklājs/tepiķis*		
<i>mēbeļu nosaukumi</i>	dīvāns		
	[rakstām]galds		
	galdiņš		Žurnālu galdiņš.
	gulta		
	krēsls		Mīkstais krēsls.
	plaukts		Grāmatu plaukts.
	skapis utt.		Drēbju skapis.
<i>gultas piederumu nosaukumi</i>	palags [pārklājs]		Uzklāt tīrus palagus.
	sega		
	spilvens utt.		Mīksts spilvens.
	(skat. arī 10.5.)		
<i>galda piederumu</i>	cukurtrauks		
	galdauts		

<i>nosaukumi</i>	glāze dakšiņa karote krūze/krūzīte nazis salvete šķīvis tase/tasīte utt.	Zupas karote. Alus krūze. Izdzet krūzīti piena. Ass nazis.
<i>virtuves</i>	bļoda	
<i>pieiderumu</i>	kastrolis	
<i>nosaukumi</i>	katls panna pavārnīca/kauss sālstrauks lupata utt. (sk. arī 8.4.)	Trauku lupata. Grīdas lupata.
2.5.	komunālie ērtība	Dzīvoklis ar visām ērtībām.
	pakalpojumi, apkure	Maksāt par apkuri.
	ērtības centrālapkure	
	gāze	
	elektrība	
	krāsns	Man ir krāsns apkure, es kurinu krāsni ar malku.
	malka	
	ogles	
	telefons/tālrunis	
	[karstais] ūdens	
	ūdensvads	
	ieslēgt	Ieslēgt gaismu.
	izslēgt	Lūdzu, izslēdz elektrību!
	atgriezt	Atgriezt krānu.
	aizgriezt	
	ievilkt	Ievilkt telefonu.
	kurināt	
	nodzēst	Nodzēst istabā gaismu.
	krāns	Lūdzu, aizgriez krānu!
	maksa	Maksa par apkuri ir liela.
	maksāt	
	īre	Cik jums jāmaksā par īri?

	rēķins	Te ir rēķins par elektrību.
2.6.	ierīces, sadzīves priekšmeti	ledusskapis saldētava plīts putekļu sūcējs veļas mazgājamā mašīna radio televizors vanna duša uzkopt/tīrīt
		Man ir liels ledusskapis ar saldētavu. Manā dzīvokli ir gāzes plīts. Man patīk mazgāties vannā. Mēs uzkopjam dzīvokli reizi nedēļā.
	mazgāt	Es mazgāju veļu vannas istabā.
2.7.	apkārtne	apkārtne apvidus novads pārcelties mežs
		Pārcelties uz citu dzīves vietu. Netālu no mūsu mājas ir liels mežs.
	plāva purvs grāvis kalns ezers upe kanāls jūra jūrmala piekraste līcis ūdens sala krasts	Mēs dzīvojam pie Baltijas jūras. Šajā ezerā ir tīrs ūdens. Doles sala ir lielākā Daugavas sala. Staigāt gar upes krastu.
2.8.	mājdzīvnieki, kukaiņi	[māj]dzīvnieks lops audzēt
		Iedzen lopus kūtī!

	turēt	Turēt vistas.
	ganīt	
<i>mājdzīvnieku</i>	kaķis	
<i>un mājputnu</i>	suns	Nikns suns.
<i>nosaukumi</i>	aita	
	cūka	
	govs	
	kaza	
	zirgs	
	gailis	Gailis dzied agri no rīta.
	vista	
	pīle	
	zoss utt.	
<i>insektu un</i>	kukainis	
<i>grauzēju</i>	bite	
<i>nosaukumi</i>	blakts	
	blusa	
	muša	
	prusaks	
	zirneklis	
	pele	
	žurka utt.	

3. tēma. Ikdienas dzīve.

Valodas apguvējam jābūt aprakstīt un raksturot ikdienas dzīvi mājās, darbā, sniegt informāciju par ienākumiem, profesionālo izaugsmi, nākotnes iecerēm, saprast un iegūt tādu pašu informāciju no citiem.

3.1.	mājās	[pa]mosties	Pamosties agri no rīta.
		[pie]celties	Es ceļos septiņos.
		mazgāties	
		[no]mazgāt	Tūlīt nomazgā rokas!
		iet vannā	Tu šovakar iesi vannā?
		skūties/dzīt bārdus*	
		[ap]ģērbt	Apģērbt mēteli.
		[no]ģērbt	

	[ap]ģērbties	
	[no]ģērbties	
	uzkopt/tīrīt*	Šovakar es tīrīšu māju.
	[sa]cirst/[sa]skaldīt	Sacirst malku. Skaldīt pagales.
	iepirkties	
	pastaigāties	
	iet uz skolu	Bērni iet uz skolu.
	iet uz darbu	
	[at][aiz]slēgt	Aizslēgt durvis.
	atslēga	
	[at][aiz]vērt	Aizvērt durvis. Atvērt logu.
	[at][pār]nākt	Tēvs pārnāca mājās vēlu.
	iet gulēt	Es eju gulēt ap vienpadsmitiem.
	gulēt	
	aizmigt	Vakaros man ir grūti aizmigt.
3.2.	ēdienreizes	
	brokastis	Cikos jūs ēdat brokastis?
	pusdienas	Ir pienācis pusdienas laiks.
	launags	
	vakariņas	Sēsties pie vakariņu galda.
	brokastot	Mēs pašlaik brokastojam.
	pusdienot	
	vakariņot	
	vārīt	Vakariņām es vārīšu piena zupu.
	gatavot	Gatavot pusdienas.
	(sk. arī 9.1. un 9.5.)	
3.3.	darbā	
	sākt	Jānis sāk darbu pulksten astoņos.
	sākties	Cikos tev sākas darbs?
	beigt	Maija beidz darbu pulksten sešos.
	beigties	Cikos viņai beidzas darbadiena?
	darbavieta	Kur atrodas jūsu darbavieta?
	darba laiks	Veikala darba laiks ir no desmitiem rītā līdz septiņiem vakarā.
	darīt	
	pārtraukums/ pusdienlaiks	Pusdienas pārtraukums. Cikos tev sākas pusdienlaiks?
	ēdnīca	Vai jūsu darbavietā ir ēdnīca?
	pīppauze*	

	sapulce/apspriede		
	darbdiena		
	brīvdiena		
	atvaļinājums		
	komandējums	Man jābrauc komandējumā uz Maskavu.	
	darba biedrs/kolēģis		
	kolektīvs		
	darba apstākļi	Kādi ir jūsu darba apstākļi?	
	streiks		
	streikot		
	atlaist	Atlaist no darba.	
3.4.	iekārtošanās darbā	bezdarbs	Esmu bezdarbnieks.
		bezdarbnieks/ bezdarbniece	
		pieāvāt	Kādu darbu jūs man varat pieāvāt?
		meklēt	Es meklēju darbu jau četrus mēnešus.
		gribēt/vēlēties	Es gribu strādāt par pārdevēju.
		atrast/dabūt*	Atrast darbu. Dabūt darbu.
		iestāties	Es iestājos darbā 1. jūnijā.
		pieņemt	Mani pieņēma darbā 1. jūnijā.
3.5.	ienākumi	ienākumi	
		alga	
		nodoklis	
		pensija	Vecuma pensija.
		pabalsts	Saņemt pabalstu par bērnu audzināšanu.
		prēmija	Saņemt prēmiju.
		[no]pelnīt	Cik tu pelni mēnesī?
		saņemt	Es saņemu 100 latu mēnesī.
3.6.	dokumentācija	[uz]rakstīt	Lūdzu, uzrakstiet iesniegumu!
		parakstīt	Parakstīt iesniegumu.
		paraksts	Vēstule bez paraksta.
		iesniegt	
		izsniegt	

<i>dokumentu,</i>	dokuments	
<i>darījumrakstu</i>	atļauja	
<i>nosaukumi</i>	apliecība	
	caurlaide	
	līgums	Darba līgums.
	darba nespējas	
	lapa/	
	slimības lapa*	
	iesniegums	Rakstīt iesniegumu.
	izraksts	
	izziņa	
	kopija	
	pase	
	paskaidrojums	
	pavēle	Pavēle par atlaišanu no darba.
	paziņojums	
	pilnvara	
	saraksts	
	pārskats	Gada pārskats.
	sūdzība utt.	

4. tēma. Brīvais laiks, vaļasprieks.

Valodas apguvējam jāmek pastāstīt, kad viņam ir brīvs laiks, ko viņš tad dara. Jāprot pastāstīt par savu vaļasprieku - lasīšanu, kolekcionēšanu, sportu, televīzijas skatīšanos, radioraidījumu klausīšanos utt. Jāspēj saprast un iegūt tādu pašu informāciju no citiem, izteikt savu vērtējumu, viedokli, uzzināt par iespējām nodarboties ar savu vaļasprieku.

4.1.	vaļas brīdis	brīvais laiks	Ko jūs darāt brīvajā laikā?
		brīvdiena[s]	Ko jūs darāt brīvdienās?
		brīvlaiks	Skolēnu brīvlaiks.
		atvaļinājums	
		būt brīvam*	Es būšu brīvs pēc sešiem.
4.2.	vaļasprieki,	vaļasprieks/hobijs	
	intereses	aizraušanās	
		aizrauties	Viņš ir aizrāvis ar sportu.
		nodarbošanās	

	nodarboties	Zēns nodarbojas ar marku kolekcionēšanu.
	intereses	
	interesēties	Viņa interesējas par moderno mākslu.
	patikt	Viņam patīk lasīt grāmatas.
	apmeklēt	Mēs apmeklējam šūšanas kursus.
	krāt/kolekcionēt	Krāt pastmarkas.
	dalībnieks/ dalībniece	Viņa ir šūšanas pulciņa dalībniece.
<i>nodarbošanās</i>	lasīšana	
<i>veidi</i>	ceļošana	
	sēņošana	
	ogošana	
	šūšana	
	makšķerēšana	
	medības	
	[marku] kolekcionēšana/ [marku] krāšana	
<i>interesu veidi</i>	kino	Es interesējos par kino.
	māksla	
	mūzika	Klausīties mūziku.
	politika	
	sports	
	teātris u.c.	
4.3.	radio,	No rītiem man patīk
	televīzija	klausīties radio.
	u.tml.	Paklausīties mūziku.
	[pa]klausīties	
	televizors	Sēdēt pie televizora.
	sēdēt*	
	skatīties	
	redzēt	Vai tu redzēji šo filmu?
	kabeļu televīzija	
	programma	
	raidījums	
	pārraide	Tiešā pārraide.
	rādīt/demonstrēt	Ko šovakar rāda televīzijā?

<i>raidījumu veidi</i>	seriāls preses konference reklāma sludinājumi ziņas u.c.	
<i>audiotehnika</i>	[kasešu] magnetofons kasete lente ieraksts atskaņotājs skaņuplate/plate [kompakt]disks uzlikt atskaņot skanēt skaņa skaņdarbs dziesma melodija	Vai tev ir šīs grupas jaunākie ieraksti? Uzliec jauno plati! Šis atskaņotājs labi skan. Tīra skaņa. Skan pazīstama melodija.
<i>mūzikas veidu nosaukumi</i>	estrādes mūzika ērģeļmūzika džezs opermūzika popmūzika rokmūzika simfoniskā mūzika klasiskā mūzika u.c.	
4.4. <i>kultūras un atpūtas iestāžu nosaukumi</i>	kino, teātris, koncerts, cirks kino[teātris] klubs koncertzāle kultūras nams opera teātris u.c.	Aiziesim šovakar uz operu!

<i>kultūras un</i>	balets	
<i>atpūtas</i>	diskotēka	
<i>pasākumu</i>	Dziesmu svētki	
<i>veidi</i>	filma	Man patīk dokumentālās filmas.
	izrāde	Kas jums patika šajā izrādē?
		Uz dienas izrādēm biļetes
		ir lētākas.
	pirmizrāde	
	viesizrāde	
	[kino] seanss	Cikos sākas nākošais seanss?
	koncerts	Iet uz koncertu.
	pirmatskaņojums**	
<i>mākslas</i>	autors/autore	Lugas autors.
<i>darbu</i>	komponists/komponiste	
<i>autori un</i>	diriģents/dirigēnte	
<i>izpildītāji</i>	režisors/režisore	Viņš ir slavens režisors.
	aktieris/aktrise	
	balerīna/baletdejojotājs	
	dziedātājs/dziedātāja	
	mākslinieks/māksliniece	
	koris	
	korists/koriste	
	mūziķis/mūziķe	
	solists/soliste utt.	
<i>mūzikas</i>	mūzikas	Vai jums mājās ir kāds
<i>instrumentu</i>	instruments	mūzikas instruments?
<i>nosaukumi</i>	akordeons	
	arfa	
	bungas	
	ģitāra	Viņš labi spēlē ģitāru.
	ērģeles	
	klavieres	Spēlēt klavieres.
	kokle	
	vijole	Spēlēt vijoli.
	taure	
	saksofons utt.	

<i>atbilstošo</i>	dejot	Mani bērni dzied skolas korī.
<i>darbību</i>	dziedāt	Koncertā piedalās sieviešu koris.
<i>veidi</i>	piedalīties	Orķestris spēlē
	spēlēt	"Melanholisko valsī".
	tēlot	Aktieri šovakar spēlē labi.
	klausīties	Labi tēlot lomu.
	[no]skatīties	
	aplaudēt u.c.	
	publika	
	skatītāji	Filma bija interesanta.
	interesants	
	garlaicīgs	
	aizraujošs	
<i>teātra ēka,</i>	zāle	Skatītāju zāle.
<i>skatītāju zāle</i>	kase	Biļešu kase.
	biļete	Vai tu biļetes nopirki?
	ieņemt	Ieņemt labākās vietas.
	vieta	
	rinda	Mums ir biļetes piektajā rindā.
	vidū/centrā	
	pa labi	Mūsu vietas ir trešajā rindā pa labi.
	pa kreisi	
	balkons	Man ir biļete balkonā.
	ieeja	Ieeja ir pa labi.
	izeja	Izeja ir pa kreisi.
	garderobe	
	tualete	
	skatuve	
	priekšskars	Priekšskars atveras, un sākas izrāde.
	ekrāns	
	starpbrīdis	
	zvans	Pēc trešā zvana ieeja zālē aizliegta.
	programma	Nopērc, lūdzu, programmu!
	aplausi	

	<i>teātra izrāde</i>	luga cēliens aina loma	Kas ir šīs lugas autors? Cik cēlienu ir šajā lugā? Tā ir ļoti grūta loma.
4.5.	izstāde, muzejs u.tml.	muzejs izstāde atvērt slēgt apmeklēt apskatīt kolekcija eksponāts stends vitrīna [izstāžu] zāle glezna skulptūra fotogrāfija akvarelis grafika plakāts klusā daba karikatūra [paš]portrets u.c.	Brīvdabas muzejs ir dibināts 1924. gadā. Ziedu izstādes. No cikiem ir atvērta šī izstāde? Muzeju slēdz pulksten sešos. Apskatīsim šo interesanto ieroču kolekciju! Muzeja eksponāti novietoti stendos un vitrīnās. Skaists akvarelis.
	<i>dažādu žanru mākslinieku nosaukumi</i>	mākslinieks/māksliniece gleznotājs/gleznotāja grafiķis/grafiķe karikatūrists/karikatūriste skulptors/skulptore tēlnieks/tēlniece u.c.	
4.6.	bibliotēka	bibliotēka bibliotekārs/bibliotekāre lasītājs/lasītāja	Nacionālās bibliotēkas jauno ēku projektējis arhitekts Gunārs Birkerts.

lasītava

Lasītavas atrodas otrajā stāvā.

katalogs

kartotēka

[pa]lasīt

Es lasu grāmatu. Palasīšu avīzi.

atdot

Atdot atpakaļ grāmatu.

nodot

Nodot grāmatas atpakaļ

bibliotēkā.

izdot

Bibliotekāre izdod

lasītājiem grāmatas.

Grāmata izdota Rīgā, 1996. gadā.

daiļliteratūra

speciālā literatūra

periodiskie

izdevumi

Mūsu bibliotēkā ir dažādi

periodiskie izdevumi -

laikraksti, žurnāli.

kopotie raksti**

Kopotie raksti 10 sējumos.

sējums

rakstu krājums**

vārdnīca

rokasgrāmata**

Man nepieciešama rokasgrāmata
par latviešu gramatiku.

grāmata

vāks

saturs

Grāmatas saturs. Satura rādītājs.

nodaļa

lappuse

autors/autore

rakstnieks/

Pazīstams rakstnieks.

rakstniece

dzejnieks/dzejniece

tulkojums

rokraksts/manuskripts

attēls/ilustrācija

bilde

Bilžu grāmata.

rakstīt

Rakstīt dzeju.

tulkot

atdzejot

iespiest

Kur šī grāmata ir iespiesta?

<i>literāro darbu</i>	[ap]raksts	Izlasiet, lūdzu, šo rakstu!
<i>veidi</i>	dzejolis	
<i>un žanri</i>	dzeja	Man patīk Raiņa dzeja.
	romāns	Interesants romāns par mīlestību.
	stāsts	
	novele**	
	poēma** utt.	
4.7.	<i>amatniecība</i>	adišana
	<i>nodarbošanās</i>	aušana
	<i>veidi</i>	izšūšana
		keramika
		pīšana**
		tamborēšana utt.
	<i>darba rīku un</i>	adata
	<i>izejmateriālu</i>	diegs
	<i>nosaukumi</i>	spolīte
		dzija
		kamols
		māls
		krāsa
		glazūra**
		stelles** utt.
	<i>darbību</i>	adīt
	<i>nosaukumi</i>	aust
		izšūt
		veidot
		zīmēt
		apdedzināt**
		pīt**
		tamborēt u.c.
4.8.	<i>fotografēšana</i>	[foto]aparāts
		[foto]filma
		fotopapīrs
		No māla var veidot krūzes, šķīvjus, svečturus u.c. priekšmetus.
		Apdedzināt pagatavotos traukus. Veikalos var nopirkt dažāda lieluma pītos groziņus.

	fotogrāfija/bilde*	Tev ir iznākušas skaistas bildes.
	[foto]uzņēmums	
	[foto]albums	
	fotolaboratorija/	
	[foto] darbnīca	
	melnbalts	Tā ir melnbaltā filma.
	krāsains/krāsu	
	fotografēt	
	attīstīt	Krāsainās filmas es nesu attīstīt uz darbnīcu.
	kopēt*	Lai kopētu bildes, ir nepieciešams fotalielinātājs un dažādas ķimikālijas.
	fotalielinātājs**	
	attīstītājs**	
	fiksāža**	
4.9. sports	sports	
	nodarboties	Ar kādu sporta veidu jūs nodarbojaties?
	[sporta] spēle	Šajā spēlē uzvarēja Rīgas komanda.
	spēlēt	Man patīk spēlēt šahu.
	skatīties	
	sacensties	
	[sporta] sacensības	
	mačs	Futbola mačs.
	čempionāts	
	meistarsacīkstes	
	olimpiāde	
	spēlētājs/spēlētāja	Šai spēlei vajadzīgi 4 spēlētāji.
	sportists/sportiste	
	meistars/meistare	Viņš ir sporta meistars airēšanā.
	komanda	
	klubs	
	treniņš	Pulksten četros man ir treniņš.
	trenēties	Es trenējos volejbolā.
	treneris/trenere	
	tiesāt	Tiesāt sporta spēli.
	tiesnesis/tiesnese	Šo spēli tiesās tiesnesis no Dānijas.

5.1.	dārzs, tē	iemest	Iemest bumbu grozā.
	raksturojums	izpildīt	Izpildīt soda sitienu.
		uzvarēt	
		zaudēt	Zaudēt spēli.
		neizšķirts	
	smēģi iemests	rezultāts/iznākums	Spēlei bija neizšķirts iznākums.
		sasniegums	
		rekords	
		izcīnīt	Izcīnīt pirmo vietu.
		apbalvot	Apbalvot ar sudraba medaļu.
	<i>sporta veidu</i>	sporta veids	Ar kādu sporta veidu
	<i>un nodarbību</i>		jūs nodarbojaties?
	<i>nosaukumi</i>	airēšana	Es nodarbojos ar airēšanu.
		basketbols	Vai jums patīk spēlēt basketbolu?
		daiļslidošana	
		hokejs	
		futbols	
		jāšana	
		peldēšana	
5.2.	augšne	rokasbumba	
	īas	slēpošana	
	takstunums	soļošana	
		šahs	
		teniss	
		volejbols utt.	
	<i>darbību</i>	airēt	
	<i>nosaukumi</i>	skriet	
		lēkt	
		jāt	Vai jums patīk jāt ar zirgu?
5.3.	lauka darbs	peldēt	
		mest u.c.	
	<i>sporta</i>	stadions	
	<i>nodarbību</i>	laukums	
	<i>vietas</i>	baseins	
		slidotava	
		[sporta] zāle	
		šautuve u.c.	

<i>sporta rīki</i>	slidas	
<i>un piederumi</i>	slēpes	
	trenažieris	
	tīkls	
	bumba	
	grozs	Sportists veiksmīgi iemeta bumbu grozā.
	airis**	
	rakete**	Tenisa rakete.
	lecamaukla**	
	līdztekas**	
	[slēpju] nūja**	
	[hokeja] nūja**	
	šķēps** u.c.	
4.10. presē	avīze/laikraksts	
	žurnāls	
	abonēt/pasūtīt	Vai jūs pasūtījāt laikrakstus nākamajam gadam?
	pirkt	Es avīzes pārku kioskos.
	lasīt	
	kiosks	Avīžu kiosks.
	lapa	
	lappuse	
	raksts	
	attēls	
	sludinājums	
	reklāma	
	horoskops	
	krustvārdu mīkla	
	redaktors/redaktore	
	žurnālists/žurnāliste	
	reportieris/reportiere	

5. tēma. Dārzs un lauksaimniecības darbi.

Valodas apguvējam jāmaks pastāstīt par savu dārzu, lauksaimniecības darbiem, augiem, mājdzīvniekiem, darbarīkiem utt. Jāspēj saprast un iegūt tādu pašu informāciju no citiem, izteikt savu pieredzi, dot padomus, uzzināt par iespējām nodarboties ar dārzkopību vai lauksaimniecību.

5.1.	dārzs, tā	dārzs	Augļu dārzs. Sakņu dārzs.
	raksturojums	[ģimenes] dārziņš piemājas zeme zemnieku saimniecība dārzkopības kooperatīvs zemes gabals	Cik liels ir jūsu zemes gabals?
		lauks	
		tīrums	Strādāt tīrumā.
		vaga/dobe	
		hektārs	Mums pieder 12 hektāru zemes.
		simtdaļa	
		kvadrātmets	600 kvadrātmetru liels dārzs.
		iemērīt	
		mērnieks	
	robeža		
	kupica		
	grāvis		
5.2.	augšne,	augšne	
	tās	zeme	Zemes darbi.
	raksturojums	[meln]zeme kūdra [kūts]mēsli mēslojums smilts smilšains akmens akmeņains	Atvest melnzemi. Šajā laukā ir daudz akmeņu. Akmeņains lauks.
5.3.	lauku darbi	sēja pļauja raža art rakt [ie]dēstīt/[ie]stādīt [ie]sēt audzēt	Pavasārī laukos ir sējas laiks. Bagāta raža. Rakt dārzu. Iestādīt dārzā ābelītes. Stādīt kartupeļus. Iesēt labību. Audzēt lopbarību.

	mēsloj	Augļu kokus miglo agrā pavasarī.
	ravēt	
	laistīt/liet	Laistīt dārzu. Liet gurķus.
	novākt	Novākt ražu.
	pļaut	Pļaut zāli.
	grābt	
	ganīt	
	slaukt	
	miglot**	Augļu kokus miglo agrā pavasarī.
	retināt**	Retināt burkānus.
5.4.	augšana	
	augt	Dārzā viss aug labi.
	aizaugt	Dārzs pavisam aizaudzis.
	ziedēt	Zied ābeles.
	briest**	Briest pumpuri.
	[uz]dīgt**	Dārzā jau uzdīguši zirņi.
	ienākties**	
5.5.	darba rīki,	
	lauksaimniecības	lāpsta
	mašīnas	grābeklis
		lejkanna
		spainis
		arkls**
		izkapt**
		dakšas**
		traktors
		kombains
		sējmašīna**
		pļaujmašīna**
5.6.	kultūraugi,	
	to daļas	augš
		koks
		krūms
		zars
		lapa
		zieds
		puķe
		pumpurs
		vārpa
		Lilijas zieds.
		Puķu pušķis.
		Briest pumpuri.
		Rudzu vārpa.

	sēkla	Ievākt sēklas.
	sakne	
	stāds**	Nopirkt tirgū tomātu stādus.
	pāksts**	Zirņu pākstis.
	bumbulis**	Kartupeļu bumbuļi.
	gums**	Dāliju gumi.
<i>graudaugu</i>	labība	
<i>nosaukumi</i>	grauds	
	rudzi	Iesēt rudzus.
	kvieši	
	mieži	
	auzas u.c.	
	salmi	
	siens	
<i>dārzeņu</i>	kartupelis	
<i>nosaukumi</i>	biete	
	cukurbiete	
	burkāns	
	redīss	
	salāti	
	ķirbis	
	kabacis	
	gurķis	
	tomāts	
	kāposts	
	pupas	Cūku pupas.
	zirņi u.c.	Pelēkie zirņi.
<i>garšaugu</i>	dilles	
<i>nosaukumi</i>	pētersīļi	
	selerijas	
	sīpoli	
	loki	
	ķiploki u.c.	
<i>augļu koku</i>	ābele	
<i>un krūmu</i>	bumbiere	Kurzemes sviesta bumbiere.
<i>nosaukumi</i>	ķirsis	Ķiršu dārzs.

	plūme	
	ērķšķogas	
	upenes	
	jāņogas	
	avenes	
	zemenes u.c.	Dārzā aug zemenes.
<i>puķu un dekoratīvo augu nosaukumi</i>	sniegpulkstenītis	
	krokuss	
	narcise	
	tulpe	
	maiļpuķīte	
	roze	
	lilija	
	dālija	
	gladiola	
	astere	
	ceriņš	
	jasmīns u.c.	
<i>nezāļu nosaukumi</i>	nezāle**	
	nātre**	
	usne**	
	dadzis** u.c.	
5.7. <i>ierīces un ēkas</i>	krāns	
	aka	Rakt aku.
	pumpis*	
	siltumnīca	
	šķūnis	Siena šķūnis.
	pagrabs	

6. tēma. Ceļošana un transports.

Valodas apguvējam jāsaprot uzziņas materiāli par ceļojuma un tūrisma pārgājiena maršrutiem, par apmešanās vietām utt. Jāspēj iegūt informāciju par sauszemes, dzelzceļa, jūras un gaisa transporta biļešu cenām, iespējamām atvieglojumiem. Braucot ar privāto automašīnu, jāprot pajautāt ceļu, izlasīt ceļa zīmes, vietu nosaukumus utt. Jāspēj pastāstīt par ceļojumā

redzēto dabu, dzīvniekiem, augiem, arhitektūru utt. Jāspēj iegūt šāda veida informāciju no citiem.

6.1. ceļošana	braukt	Braukt ar vilcienu. Braukt ekskursijā.
	ceļot	
	nokļūt	
	doties	Doties ceļā.
	tikt	Vai mēs tiksim laikā?
	iet	
	ceļojums	
	brauciens	Gatavoties braucienam uz Vāciju.
	pārgājiens	
	ekskursija	
	pasažieris/pasažiere	
	tūrists/tūriste	
	ekskursants/ekskursante	
	iebraukt	Iebraukt no laukiem pilsētā. Iebraukt mašīnu garāžā.
	atbraukt	
	aizbraukt	
	apmesties	Apmesties viesnīcā.
	apmeklēt	
	apskatīt	
	grupa	Rīt iebrauks tūristu grupa no Zviedrijas.
	gids/gide	
	ceļvedis	
	karte	
	tūrisma birojs	
	informācija	
	izziņas	
	saraksts	Vilcienu kustības saraksts.
	[pie]nākt	Uzmanies, vilciens nāk! Kuģis pienāk četros.
	atiet	Vilciens atiet pēc desmit minūtēm.
	biļete	Bērnu biļete ir lētāka.
	kase	
	kasieris/kasiere	

	pirkt		
	maksāt		
	turp un atpakaļ	Parasti es pārku biļeti	
	pārsēties	turp un atpakaļ.	
	kavēt		
	kavēties	Vilciena Nr. 32 pienākšana	
	stāvēt	kavēsies par 30 minūtēm.	
		Šajā stacijā vilciens stāv	
		vienu minūti.	
	atcelt	Reiss Nr. 834 tiek atcelts.	
	gaidīt		
6.2.	ceļojums	lidmašīna	
	ar lidmašīnu	lidosta	
		skrejceļš**	Lidmašīna izbrauc uz skrejceļa.
		lidot	Gaisā lido lidmašīna.
		lidojums/reiss	Novēlu jums patīkamu lidojumu.
		kontrolē	
		pilots	
		stjuarts/stjuarte	
		piesprādzēties	
		smēķēt	Smēķēt aizliegts.
6.3.	dzelzceļš	dzelzceļš	
		vilciens	Elektriskais vilciens.
		vagons	
		kupeja	
		stacija	
		uzgaidāmā zāle	
		sliedes	
		perons	
		ātrvilciens	
		lēnais vilciens	
		restorānvagons	
		pavadonis/pavadone	
		kontrolieris/kontroliere	

6.4.	kuģu satiksmē	kuģis prāmis osta piestātne pārceltuve klājs kajīte kapteinis	Kuģis samazina gaitu.
6.5.	sabiedriskais transports pilsētā	autobuss tramvajs trolejbuss maršruts pietura galapunkts depo vadītājs/vadītāja šoferis nākamais/nākamā nākošais/nākošā iekāpt izkāpt talons kompostieris kompostrēt mēnešbiļete	Braukt uz darbu ar autobusu. Tramvaja vadītāja strauji nobremzēja. Nākamā pietura - Merķeļa iela. Nākošajā pieturā man jāizkāpj. Iekāpt trolejbusā. Vai jūs nākamajā pieturā izkāpsiet? Vai tev ir autobusa taloni? Lūdzu kompostrējiet braukšanas talonus!
6.6.	taksometrs	taksometrs/taksis* izsaukt pasūtīt apstādināt/apturēt paņemt* salons skaitītājs	Es pasūtīju taksometru uz pulksten trijiem. Vakarā mēs paņēmām taksi un aizbraucām ciemos.

6.7.	privātais transports	[auto]mašīna motocikls mopēds [div]ritenis/velosipēds laiva motorlaiva jahta rati ragavas/kamanas velosipēdistis/ velosipēdiste motociklists/ motocikliste	Nopirkt automašīnu. Braukt ar savu mašīnu. Nopirkt dēlam motociklu.
6.8.	braukšana ar automašīnu	satiksme noteikumi tiesības iela centrs ceļš šoseja maģistrāle apvedceļš** vienvirziena iela** strupceļš** tunelis tilts [ceļa] likums krustojums luksofors gaisma pāreja gājējs šķērsot iet pāri/pāriet nogriezties pagriezties	Ievērojiet satiksmes noteikumus! Vai jums ir šoferas tiesības? Vai līdz pilsētas centram vēl tālu? Laimīgu ceļu! Ceļa likumā mašīna apstājās. Deg zaļā gaismā. Šeit ir gājēju pāreja. Šeit nedrīkst iet pāri ielai! Pāriet ielu. Nogriezties pa citu ceļu.

	taisni	
	pa labi	
	pa kreisi	
<i>ceļa zīmes</i>	ceļa zīme	
	brīdinājuma zīme	
	aizlieguma zīme	
	vilciena pārbrauktuve	
	galvenais ceļš	
	stāvvietā	
	ceļa remonts u.c.	
<i>automašīnas</i>	motors	
<i>daļu un</i>	bagāžnieks	
<i>piegādājumu</i>	stūre	
<i>nosaukumi</i>	pedālis	
	ritenis	Rezerves ritenis atrodas bagāžniekā.
	riepa	
	kamera	
	gaiss	Riepa izlaidusi gaisu.
	bāka*/tvertne	Bākā palicis pavisam maz benzīna.
	benzīns	
	degviela	
	sēdeklis	
	drošības josta/siksna	
	stikls	Mašīnas priekšējais stikls ieplīsis.
	logu tīrītājs**	
	lukturis**	Notīrīt priekšējos lukturus.
	bremzes	
	ātrums	Pilsētā ātruma ierobežojums ir 50 km stundā.
	pārsniegt	Pārsniegt atļauto braukšanas ātrumu.
	pārkāpt	Esmu pārkāpis satiksmes noteikumus.
	novietot	Novietot automašīnu stāvvietā.
	vadīt	Vadīt automašīnu nav viegli.

6.7.	privāts transporta	aizliegt pārslēgt atpakaļgaita	Šeit apstāties aizliegts. Pārslēgt ātrumus. Pagalmā iebrauksim atpakaļgaitā.
6.9.	izbraukums mežā (ogošana, sēņošana, u.tml.)	mežs birzs biezs rets purvs sūna zāle taka stiga [sa]lasīt grozs/kurvis* apmaldīties	Bērzu birzs. Biezs mežs. Rets mežs. Liels purvs. Mikstas sūnas. Plūkt zāli.
	<i>biežāk</i>	priede	Salasiju 10 litrus dzērveņu.
	<i>sastopamo</i>	egle	Mežā mēs apmaldījāties.
	<i>koku, to daļu</i>	čiekurs	Priežu mežs.
	<i>nosaukumi</i>	skuja	Egļu mežs.
		celms	Skuju koki.
		bērzs	
		ozols	
		kļava	
		liepa	
		ieva	
		pīlādzis u.c.	
	<i>dzīvnieku, to</i>	lācis	
	<i>ķermeņa daļu</i>	vilks	
	<i>nosaukumi</i>	zaķis	
		vāvere	
		ezis	
		briedis	
		stirna	
		mežacūka	
		lapsa u.c.	
		aste	Lapsai ir kupla aste.
		ūsas	

*nieviena
inventārs*

čūska
odze**
zalktis**
ķirzaka**
varde**
skudra
ods
kukainis u.c.

*putnu
nosaukumi*

putns
strazds
balodis
kaija
gulbis
pīle
zvirbulis
dzeguze**
stārķis**
lakstīgala**
dzenis**
vārna**
žagata**
bezdelīga**
dzērve** u.c.
lidot
aizlidot
atlidot
spārns
kāsis**
pūznis**
ligzda

Melnais strazds.

Izplest spārnus.
Dzērvju kāsis.
Skudru pūznis.
Stārķa ligzda.

*sēņu
nosaukumi*

sēne
beka
baravika
bērzlape**
gailene**
mušmire** u.c.

Lasīt sēnes.

<i>ogu</i>	oga	Lasīt ogas.
<i>nosaukumi</i>	zemene	
	avene	
	mellene	
	brūklene	
	dzērvene	
	lācene**	
	kazene** u.c.	
<i>savvaļas</i>	vizbulīte**	
<i>puķu</i>	gaiļbiksīte**/	
<i>nosaukumi</i>	gaiļpiesis**	
	purene**	
	pienene	
	neaizmirstulīte	
	gundega**	
	margrietīņa/pīpene**	
	rudzupuķe**	
	ūdensroze	
	paparde	
	smilga**	
6.10.	daba	
<i>tūrisma</i>	[dabas]skats	Skats uz pilsētu.
<i>pārgājiens</i>	atpūtas vieta	
	nometne	Tūristu nometne.
	ugunskurs	Lēkt pāri ugunskuram.
	iekurināt/iekurt	
	aizdedzināt/aizdegt	
	dūmi	
<i>tūrisma</i>	pilskalns	
<i>objektu</i>	pilsdrupas	
<i>nosaukumi</i>	ala	
	klints	
	bedre	
	grava**	Lorupes grava.
	līdzenums	Zemgales līdzenums.
	ūdenskritums	
	avots u.c.	

	smilšains	
	saule	
	ēna	Iesim labāk ēnā!
	peldēt	Viņš labi peld.
	peldēties	Peldēties jūrā.
	sauļoties	
	pastaigāties	
	peldkostīms	
	dvielis	
	iedegums	
	iedegt	Iedegt saulē.
6.12.	apmešanās	
	viesnīca	Pārnakšņot viesnīcā.
	viesnīcā	
	motelis	
	kempings	
	vienvietīgs numurs/	
	vienvietīga istaba	
	divvietīgs numurs/	
	divvietīga istaba	
	luksus numurs	
	viesis	
	viesu karte	
	pasūtīt	
	rezervēt	
	reģistrēt	
	aizpildīt	
	istabene**	
	dežurants/dežurante	
	administrators/administratore	
	atslēga	
	vestibils	
	koridors	
	lifts	
	poga	
	nospiest	Nospiediet, lūdzu,
		trešā stāva pogu!
	izsaukt	Vai lifts jau izsaukts?
	rēķins	
	kvīts	
	samaksāt	

	sāns	Nevaru gulēt uz kreisajiem sāniem.
	plecs	Vīrietis ar platiem pleciem.
	mugura	Man ir sāpes mugurā.
	elkonis	Sasist elkoni.
	celis/ceļgals	
	paduse	Turēt padusē termometru.
	pakaussis	Viņam ir plīks pakaussis.
	pēda	
	papēdis	
	plauksta	
	pirksts	
	potīte**	
	krusti** u.c.	
<i>seja, tās</i>	seja	
<i>daļas</i>	acs	
	auss	
	deguns	
	mute	
	zods	
	vaigs	
	piere	Viņam ir karsta piere.
	plaksts	Pacelt plakstus.
	lūpas	
<i>iekšējo</i>	sirds	Sirds slimnieks.
<i>orgānu</i>	aknas	
<i>nosaukumi</i>	nieres	
	kuņģis	
	zarna	Aklās zarnas iekaisums.
	plauša	
	dzemde	
	mēle	Parādiet, lūdzu, mēli!
	asinsvads**	
	liesa**	
	vairogdziedzeris**	
	žults**	
	žultspūslis**	
	urīnpūslis**	

	rīkle**		
	mandeles** u.c.		Palielinātas mandeles.
	asins		Zaudēt daudz asiņu.
	kauls		Viņam ir laužts atslēgas kauls.
	muskulis		
	mugurkauls		
	nervs		Nervu ārsts.
	smadzenes		
	riba		
	šūna**		Šūnām vairojoties, notiek organisma augšana.
	lāpstiņas**		Lāpstiņas atrodas muguras augšējā daļā.
	locītava**		
7.2.	pašsajūta,	pašsajūta	
	slimību	just	Just sāpes.
	simptomi	justies	Kā jūs jūtaties?
		garastāvoklis	
		izskatīties	Tu izskaties nevesels.
		[ne]vesels	Pēc dažām dienām tu būsi vesels.
		bāls	Viņa ir ļoti bāla.
		labi	Es pašlaik jūtos labi.
		slikti	Man ir slikti.
		gulēt	
		tecēt	No deguna tek asinis.
		bezmiegs	
		nogurums	
		nespēks	
		vājums	Sirds vājums.
		sāpes	Zobu sāpes.
		galvassāpes	
		sāpēt	Man ļoti sāp auss.
		durt	Man dur sānos.
		sviedri	
		svīst	Es stipri svīstu.
		niezēt	Man niez mugura.
		nieze	
		temperatūra	Vakaros man ir temperatūra.

[iz]mērīt
drudzis**
drebuļi**
kratīt
iesnas
klepus
klepot
šķaudīt
[iz]šņaukt
slikta dūša
vemt
caureja
aizcietējums
lieks svars
ēstgriba/apetīte
diēta
novājēt
uzbaroties
badoties
saindēties
siekalas
slāpes
slāpt
smaka
atraugas**
žagoties
[asins]spiediens
sirdsdarbība**
sirdsklauves**
[sirds]lēkme**
reibonis
ģībonis
[bez]samaņa
[no]reibt
[no]ģībt
trīcēt
murgi
krampji**

Izmērīt temperatūru.

Naktī mani kratīja drebuļi.

Man ir stiprs klepus.

Izšņauc degunu!

Man ir slikta dūša.

Jums ir lieks svars.

Ievērojiet diētu!

Tu esi uzbarojusies!

Viņa saindējās ar sēnēm.

Mani moka slāpes.

Karstā laikā ļoti slāpst.

Jums ir paaugstināts asinsspiediens.

Jums ir paātrināta sirdsdarbība.

Zaudēt samaņu.

Viņš ir bezsamaņā.

Man reibst galva.

Noreiba galva.

Meitene noģība.

Slimniecei trīc rokas.

	izsitumi**	Bērnam parādījās izsitumi uz ādas.
	iekaisums	
	aplikums**	
	sastrutojums	
7.4.	veselības	pietūkums**/ piepampums**
	apūpe	tūska**
	ārstešana	zilums
		Meitenei uz kājas ir liels zilums.
		pinne**
		kārpa**
		varžacs**
		Uz kājas pirksta
		izveidojusies varžacs.
		miežgrauds**
		skabarga**
		Pirkstā iedūrusies skabarga.
		tulzna
7.3.	slimības,	veselība
	traumas	slimība
		slimot
		Ar kādām slimībām esat slimojis?
		saslimt
		Es esmu saslimis.
		slims
		Es esmu slims ar gripu.
		saaukstēties
		vaina/kaite*
		kaitēt*
		Kas jums kaiš?
		sūdzēties
		Par ko jūs sūdzaties?
		elpa
		Aizturiet elpu!
		elpot
		Elpojiet dziļi!
		diagnoze
	<i>slimību</i>	gripa
		Viņš slimo ar gripu.
	<i>nosaukumi</i>	angīna
		bronhīts
		Viņai ir bronhīts.
		plaušu karsonis
		cukurslimība/diabēts
		sirdskaite
		[sirds]nepietiekamība
		[kuņģa] čūla
		infekcija
		audzējs/vēzis
		trieka**
		masalas**

vējbakas**	
bakas**	
mēris**	
neauglība** u.c.	
redze	Pārbaudīt redzi.
redzēt	
dzirde	
dzirdēt	Es slikti dzirdu.
tauste	
oža	
garša	
akls	Viņš ir akls no dzimšanas.
klibš	
kurlš	
[kurl]mēms	Viņa ir mēma no dzimšanas.
kupris	
kuprītis/kuprīte	Viņš bija maza auguma, kuprītis.
plakanā pēda	
tuvredzība	
tālredzība	
šķielēšana**	
šķielēt**	
brilles	Jums ir nepieciešamas brilles.
<i>traumu veidi</i> trauma	
apdegums	
izmežģijums	
lūzums	
sasitums	
smadzeņu satricinājums	
sastiepums	
ieskrambājums	
bojājums u.c.	
ievainot	Ievainot roku ar nazi.
apdedzināt	
sasist	
iegriezt	Zēns iegrieza pirkstā.
[sa]lauzt	Viņš krita un salauza roku.
krist	
nāve	

	pašnāvība		
	[no]mirt		Draugam nesen nomira māte.
	iet bojā		Viņš gāja bojā
7.5.			satiksmes negadījumā.
7.4.	veselības		
	aprūpe,	slimnīca	Jums nepieciešama ārstēšanās
	ārstēšana		slimnīcā.
		poliklīnika	
		ātrā palīdzība	Ja jums kļūst sliktāk,
			izsauciet ātro palīdzību.
		dzemdību nams	
		doktorāts	
		sanatorija	
		sieviešu konsultācija	
		aptieka	
		ārsts/ārste	
		dakteris*/daktere*	
		slimnieks/slimniece	
		pacients/paciente	
		zobārsts/zobārste	
7.6.		feldšeris/feldšere	vecmāte
		medmāsa/medicīnas	
		māsa/māsiņa	
		sanitārs/sanitāre	
		nodaļa	Sakiet, lūdzu,
			kur atrodas uzņemšanas nodaļa?
		palāta/istaba	
		kabinets	Acu ārsts pieņem 203. kabinetā.
		gultas režīms	
		reģistratūra	
		laboratorija	
		operāciju zāle	
		pārsienamā istaba	
		procedūru kabinets	
		slimības lapa/	Es jums izrakstīšu slimības lapu.
		darba nespējas lapa	
		slimnieka karte/	Kartīti, lūdzu,
		kartīte*	nododiet reģistratūrā!
		slimības vēsture	

izsaukt
pierakstīties

Izsaukt ārstu uz mājām.
Es gribētu pierakstīties
pie zobārsta.

apmeklēt
[uz]gaidīt
pieņemt

Uzgaidiet, lūdzu!
Sakiet, lūdzu,
kad pieņem nervu ārsts?

apskatīt
izmeklēt
noteikt
ārstēt

Es jūs tūlīt izmeklēšanu.
Noteikt diagnozi.

ārstēties
veseloties
izrakstīt
ievērot

Es jums izrakstīšu zāles.
Trīs dienas ievērojiet gultas
režīmu!

izdarīt

Nepieciešams izdarīt
asins analīzi.

analīze
procedūra
asinsaina**
urīns
krēpas**
klizma**
pārliet**

Slimniekam nepieciešams
pārliet asinis.

apstarot**
operācija

Vai man būs nepieciešama
žultspūšļa operācija?

griezums**
plīsums**
šuve
diegi
pārstādīt**

Aklās zarnas plīsums.
Noņemt šuves.
Rīt man izņems diegus.
Ja ir smagi apdegumi,
nepieciešams pārstādīt ādu.

pārsiet
pārsējs**/
apsējs**
aizdzīt

Māsiņ,
pārsieniet lūdzu slimnieku!

	rēta	Rēta ir aizdzijusi.
	saaugums**	
7.5.	zobārstniecība	
	zobs	Man ļoti sāp zobs.
	žoklis**	
	smagana**	
	caurums	Jums ir liels caurums zobā.
	[aiz]plombēt	
	plomba	Zobam izkritusi plomba.
	stangas**	
	urbis	
	urbt	
	[iz]raut	Izraut zobu.
	noņemt	
	zobakmens**	Tūlīt noņemšu zobakmeni.
	kronis**/kronītis**	Šim zobam vajadzēs uzlikt zelta kronīti.
	odere**	Māsiņ, sagatavojiet oderi!
	sakost	Sakodiet zobus!
7.6.	zāles,	Iedzeriet zāles!
	ārstniecības	Izrakstīt recepti.
	līdzekļi	
	<i>zāļu veidi</i>	
	tablete	
	pulveris	
	pilieni	
	kapsula	Man ir grūti šo kapsulu norīt.
	smēre*/ziede	
	ampula u.c.	
	<i>zāļu lietošana</i>	
	lietot	Šīs zāles lietojiet pirms ēšanas.
	[ie]pilināt	
	ierīvēt**	
	ieziest/iesmērēt	
	uzlikt	Uzlikt uz muguras plāksterus.
	iešpicēt*/iešļircināt	
	iekšķīgi	Šīs zāles lietojiet iekšķīgi pa vienai ēdamkarotei trīsreiz dienā.

	ārīgi	
	deva	
	vienreiz	
	divreiz	
	trīsreiz	
	iedarbība**	
	vate	
	marle	
	plāksteris	Saaukstēšanās gadījumā labi palīdz sinepju plāksteri.
	komprese	
	termofors	
	termometrs	
	šprice*/šļirce	Vienreizējās lietošanas šļirces.
<i>zāļu nosaukumi</i>	analgīns	
	aspirīns	
	ogle** u.c.	Ogli lieto saindēšanās gadījumos.
	medus	
	vitamīni	
<i>ārstniecības augu nosaukumi</i>	zāļu tēja	
	kumelītes**	
	liepziedi**	
	asinszāle**	
	piparmētras**	
	ķimenes**	
	pelašķi**	
	sunīši**	
	māllēpes**	
	miltenāji**	
	kliņģerītes**	
	vērmeles** u.c.	
	glabāšanas ilgums	
7.7. <i>bērns un tā kopšana</i>	dzemdības	
	piezīmt	Meita piedzima astoņos no rīta.
	nākt pasaulē	
	zīdāinis	
	jaundzimušais	

	puika	
	meitene	
	kliedziens	
	nabassaitē**	
	garums	
	svars	
<i>zīdaiņa barošana</i>	barot	
	zīst	
	pārbarot	
	atgrūst**	
	krūts	
	[mātes] piens	
	maisījums**	
	novārījums**	
	piebarojums**	
	augt	
	attīstīties	
	pieņemties	Šomēnes bērns pieņemies svarā par 400g.
	iedzimts	Iedzimta sirdskaite.
	iegūts	
	pote	
	potēt	Potēt pret difteriju.
	vannot	
	masāža	Izdarīt masāžu.
	gultiņa	
	raitiņi	
	sētiņa	Ielikti bērnu sētiņā.
	rotallieta	
	grabulis	
	pudelīte	
	knupis/knupītis/māneklis	
<i>zīdaiņa</i>	autiņš	Mazgāt autiņus.
<i>pūriņa</i>	lacītis*/krūšautiņš	
<i>priekšmeti</i>	rāpulītis/lācītis*	
	krekliņš	
	jaciņa	

	cepurīte autiņbiksītes/pamperi u.c.	
7.8.	higiēna	[no]mazgāt [no]mazgāties [iz]mazgāt [no]pērties [ne]tīrs [no]griezt apgriezt
		Nomazgāt rokas. Nomazgāties vannā. Izmazgāt matus. Nopērties pirtī. Man netīras rokas. Tu esi nogriezusi matus! Apgriezt nagus.
	<i>higiēnas priekšmeti</i>	krēms šampūns ziepes dvielis zobu suka/zobu birste* zobu pasta šķēres suka/birste* ķemme žilete bārdas nazis higiēniskās paketes u.c.

8. tēma. Iepirkšanās.

Sk. 2. nodaļas 1.7., 1.7.1. un 1.7.2. punktu.

8.1.	iepirkšanās iespējas	tirdzniecība mazumtirdzniecība vairumtirdzniecība veikals tirgus gadatirgus tirdziņš	
			Līdz 1. septembrim būs atvērts skolēnu tirdziņš.
	<i>veikalu veidi, to nosaukumi</i>	veikals maizes veikals	Man patīk iepirkties pašapkalpošanās veikalā.

	gaļas veikals	
	sakņu veikals	
	puķu veikals	
	dāvanu veikals	
	gastronomija u.c.	
<i>pirkšana un pārdošana</i>	pircējs/pircēja	
	pārdevējs/pārdevēja	
	tirgotājs/tirgotāja	
	pārdošana	Šodien pārdošanā ir lēti apavi.
	pārdot	Pārdot tirgū ābolus.
	izpārdošana	Preču izpārdošana par pazeminātām cenām.
	tirgot	
	tirgoties	Es tirgojos ar āboliem.
	izvēle	Mūsu veikalā ir liela preču izvēle.
	[iz]vēlēties	Ko jūs, lūdzu, vēlaties?
	vajadzēt	Man vajag nopirkt maizi.
	[no]pirkt	
	iepirkties	Man patīk iepirkties tirgū.
	pirkumi	
	[pa]rādīt	Parādiet, lūdzu, šo džemperī!
	dot	Dodiet, lūdzu, šo grāmatu!
	ņemt	Ņemiet šos svārkus, tie ir labāki!
	pieņemt	Veikala vadītāja pašlaik pieņem preces.
	saņemt	Saņemiet, lūdzu, čeku!
	iesaiņot/ietīt	
	iesaiņojums	
	izlietot	Izlietot līdz...
	[uz]glabāt	
	prece	Mēs saņemam preces no Vācijas.
	manta	Tā ir laba manta.
	pievedums	Ir pienācis jauns preču pievedums.
	apgrozījums	Apgrozījuma nodoklis.
	rinda u.c.	

<i>veikala</i>	skatlogs
<i>iekārtojums,</i>	lete
<i>inventārs</i>	plaukts
	svari
	uzlaikošanas kabīne
	spogulis
	kase
	čeks
	rēķins
	groziņš
	rati u.c.

Kur atrodas (ir) kase?

Izrakstīt rēķinu.

8.2. pārtikas preces,
to pārtika
pirkšana produkti
un pārdošana barība

Pārtikas preces.

Pārtikas produkti.

Dzīvnieku barība.

<i>maize,</i>	maize
<i>maizes</i>	baltmaize
<i>izstrādājumi</i>	rupjmaize
	saldskābmaize
	sausīņi
	kliņģeris
	smalkmaizīte/maizīte
	kūka
	torte
	pīrāgs
	cepums u.c.

<i>piens, piena</i>	piens
<i>produkti</i>	rūgušpiens
	biezpiens
	kefīrs
	jogurts
	paniņas**
	krējums
	putu krējums/ saldaiss krējums
	sviests
	siers
	sieriņš

Nopirkt kefīru.

Cik maksā biezpiena sieriņi?

	kausētais siers	
	siera desa u.c.	
<i>gaļa,</i>	gaļa	Mūsu veikalā var nopirkt gan
<i>gaļas</i>		liellopu, gan teļa, gan jēra gaļu.
<i>produkti</i>	maltā gaļa	
	cūkgaļa	
	aknas	
	plaušas	
	nieres	
	mēle	
	ribiņas **	
	speķis**	
	šķiņķis**	
	tauki	
	asinsdesa**	
	desa	Cieti žāvēta desa.
	aknu desa	
	pastēte	
	cīsiņi	
	sardeles	
	aukstā gaļa/galerts**	
	vista	
	tītars	
	zoss	
	pīle u.c.	
<i>zivis, zivju</i>	zivis u.c.	
<i>izstrādājumi</i>	siļķe	Trekna siļķe.
	reņģe	Lielas reņģes.
	karpa	Dzīvas karpas.
	menca	Saldētas mencas.
	lasis	Mazsālīts lasis.
	asaris**	Jūras asaris.
	nēģis**	
	līdaka**	
	bute**	Cepta bute.
	zutis** u.c.	Žāvēts zutis.
	asaka**	Nemiet šo gabaliņu, tas ir bez asakām!

	šķidrš	
	biezs	
	mīksts	
	ciets	
	liess**	Liesa gaļa. Liess siers.
	trekns**	Trekna gaļa. Trekns siers.
	sausš**	Sausš biezpiens.
	trausls**	Trausli cepumi.
	[ne]gatavs	Zemenes vēl nav īsti gatavas.
	zaļš* u.c.	Āboli vēl ir zaļi.
<i>produktu daudzuma vienības</i>	kilograms	Man, lūdzu, piecus kilogramus kartupeļu.
	grams	Nosveriet divsimt gramu sviesta!
	litrs	Lūdzu ielejiet pusotra litra piena!
	pudele	Lūdzu pudeli alus!
	kārba	Cik maksā šī konfekšu kārba?
	kastīte	Man, lūdzu, dodiet desmit kastītes sērkociņu.
	pacīņa	
	klaips/kukulis	Dodiet, lūdzu, divus kukuļus baltmaizes!
	saišķis/buntīte*	Cik maksā buntīte diļļu?
	ritulis**	Dodiet veselu rituli siera!
	vesels	Es gribētu nopirkt veselu kliņģeri.
	puse	Dodiet, lūdzu, pusi no kliņģera!
	gabals u.c.	
<i>pārtikas produktu pirkšana</i>	[no]svērt	Nosveriet, lūdzu, kilogramu biezpiena!
	sagriezt	Sagrieziet, lūdzu, sieru šķēlītēs!
	nogriezt	Nogrieziet, lūdzu, man šo gabaliņu!
	ietīt	Ietīt puķes papīrā.
	ielikt u.c.	Ielikt produktus somā.
8.3.	apģērbs un aksesuāri	
	apģērbs/drēbes	
	veļa	
	mēteliš	
	kažoks	

	uzvalks	
	kleita	
	kostīms	
	svārki	
	bikses	
	blūze	
	jaka	
	virskrekls**/krekls	
	kaklasaite**/šlipse*	
	peldkostīms u.c.	
<i>cepures,</i>	cepure	Filca cepure. Salmu cepure.
<i>to veidi</i>	platmale**/hūte*	
	berete	
	ausaine** u.c.	
<i>cimdi,</i>	cimdi	Ādas cimdi.
<i>to veidi</i>	dūraiņi**	
	pirkstaiņi** u.c.	
<i>apakšveļa</i>	krekls	
	sporta krekliņš/T krekls	
	kombinē	
	biksītes	
	apakšbikses	
	apakšsvārki	
	krūšturis	
	naktskrekls	
	pidžama u.c.	
<i>apavi,</i>	kurpes	
<i>to veidi</i>	laiviņas**	Parādiet, lūdzu melnās laiviņas!
	zābaki	Gumijas zābaki. Slēpju zābaki.
	sandales/zandales*	
	čības u.c.	
<i>apavu daļu</i>		
<i>un detaļu</i>		
<i>nosaukumi</i>	(sk. 10.6. apavu daļu un detaļu nosaukumi)	

<i>galantērijas</i>	lakats	Zīda lakats.
<i>preces</i>	šalle	
	zeķes	Vilnas zeķes. Pusgarās zeķes.
	zeķubikses/zeķbikses	
	kabatas lakats/kabatlakatiņš	
	bikšturis**	
	lietussargs	
	josta	Ādas josta.
	siksna	
	soma	
	rokassoma	
	[naudas] maks/maciņš	
	portfelis	Ielikl dokumentus portfelī.
	čemodāns/koferis* u.c.	
<i>preču</i>	skaists/smuks*	
<i>īpašības</i>	neglīts/nesmuks*	
	grezns	Šis ir ļoti grezns svētku tērps.
	svētku	
	ikdienas	Man ir nepieciešams ikdienas tērps.
	spilgts	Šai blūzei ir pārāk spilgtas krāsas.
	bāls	Šai kleitai ir bālas krāsas.
	mīksts	Tās ir labas čības, mīkstas.
	ciets	Šīs kurpes ir cietas.
	viegls	Šie ziemas mēteļi ir ļoti viegli.
	smags	Šis kažoks ir diezgan smags.
	biezs	Šis mētelis ir no ļoti bieza auduma.
	plāns	Plāna auduma blūzīte.
	ērts	Šīs kurpes man nav ērtas.
	parocīgs**	Tā ir ļoti parocīga soma.
	izturīgs/stiprs	
	neizturīgs u.c.	
<i>audumi, to</i>	audums/drēbe*	
<i>krāsa, raksts</i>	kokvilna	
	vilna	
	lins	
	zīds	

	samts**		
	velvets**		
	katūns**		
	flanelis**		
	mežģīnes**		
	stīvdrebe**		
	(sk. arī 4. nod. 5.1.9.)		
	vienkrāsains**		
	raibs**		
	svītrains**		
	punktains**		
	puķains** u.tml.		
<i>pirkumu</i>			
<i>lielums,</i>	lielums/izmērs		Vai jums ir 50. lieluma uzvalki?
<i>mērs,</i>	platums		Kāds ir šī auduma platums?
<i>daudzums</i>	garums		
	liels		Šis kostīms man ir par lielu.
	mazs		Šis kurpes man ir par mazu.
	šaurš		Šie svārki man ir par šauru.
	plats		
	metrs u.c.		Dodiet, lūdzu, 3 metrus aizkaru auduma!
<i>apģērbu un</i>	pielaikot/uzlaikot		
<i>aksesuāru</i>	[ne]derēt		
<i>pirkšana un</i>	spiest		
<i>pārdošana</i>	[ne]līst*		Kurpes nelien kājās.
	izrakstīt		Izrakstiet, lūdzu, čeku!
	apmainīt		Vai es varu šīs kurpes apmainīt pret lielākām?
	nomērīt u.c.		Nomērīt 10 metrus auduma.
8.4.	mājsaimniecības preces		
<i>trauki un</i>	trauki		
<i>virtuves</i>	bloda u.c.		Māla bloda.
<i>piederumi</i>	glāze		Stikla glāzes.
<i>un detaļu</i>	krūze		
<i>nosaukumi</i>	krūzīte		
	nazis		

dakšiņa	
karote	Koka karote.
ēdamkarote	
tējkarote	Sudraba tējkarotes.
šķivis	
servīze	Nopirkām kafijas servīzi 12 personām.
vāze	Kristāla vāze.
[kafijas] kanna	
tējkanna	
katls	
kastrolis	
panna	
pavārnīca/kauss	
paplāte	
sālstrauks	
cukurtrauks	
sviesta trauks**	
tortes lāpstiņa**	
konservu atgriežamais nazis**	
korķu vilķis**	
rīve**	
cepešpanna**	
termoss u.c.	

ķīmiskās un veļas [mazgājamais]

saimniecības pulveris

preces balinātājs**

šķīdinātājs**

līme

laka

krāsa

[saimniecības] pasta

sērkociņi/spičkas* Nopirkt sērkociņus.

[elektriskā] spuldze/

lampiņa* 40 vatu spuldze.

svece

slotu u.c.

Vai jums ir parketa laka?

Cik maksā grīdas krāsa?

<i>instrumenti</i>	āmurs	
<i>un darba rīki</i>	lodāmurs**	
	skrūvgriezis**	
	knaibles**/stangas**	
	urbis**	Elektriskais urbis.
	cirvis	
	zāģis	
	nagla	
	skrūve	
	kniede** u.c.	
8.5.	kancelejas preces	
	[rakstām]papīrs	
	burtnīca	Man, lūdzu, 10 līniju un 10 rūtiņu burtnīcas!
	klade	
	bloknots	
	mape	
	dienasgrāmata	
	zīmulis	
	pildspalva	
	lodīšu pildspalva	
	serdenis/iekšīņa*	
	[dzēšamā] gumija/	
	dzēšgumija	
	tinte	
	tuša	
	lineāls	
	rasetne** u.c.	
8.6.	juvelierizstrādājumi	
	gredzens	Zelta gredzens.
	krelles	Dzintara krelles.
	auskars	
	piespraude/broša*	
	sakta**	
	rokassprādze**	
	aproču pogas**	
	zelts	
	sudrabs	
	dzintars	

	pērle**		
	dārgakmens**		
	pusdārgakmens**		
	raudze**/prove**		Gredzenā iespiests raudzes zīmodziņš.
8.7.	cenas, cena		
	maksāšana	[cenu] atlaide	
		nocenot	Nocenot preces par 50 %.
		[sa]maksāt	Maksājiet, lūdzu, kasē!
		piemaksāt	Jums vēl vajag piemaksāt 10 santīmus.
		[sa]skaitīt	Saskaitiet, lūdzu,
		[iz]mainīt	cik man jāmaksā! Izmainiet, lūdzu, 5 latus sīkākā naudā!
		kredītkarte	
		nauda	
		lats	
		santīms	Man vairs nav ne santīma.
		[iz]tērēt	Iztērēt visu naudu.
		nolaist*	Vai nevar mazliet nolaist cenu?
		dārgs	
		dārgi	Tas ir ļoti dārgi.
		lēts	
		lēti	Tas ir lēti.
		izdevīgi	Es šodien izdevīgi iepirkos.
	<i>pamata</i>	viens	
	<i>skaitļa vārdi</i>	divi	
		trīs	
		četri utt.	

9. tēma. Ēdieni un dzērieni.

Valodas apguvējam jāprot nosaukt ēdienreizes, izteikt savu vēlmi paēst vai padzerties, jāprot apmainīties ar informāciju par iespējam paēst, jāspēj izteikt savu vērtējumu par ēdiena kvalitāti, pastāstīt par savu pieredzi ēdiena gatavošanā. Sk. arī 2. nodaļas 1.9., 1.9.1. un 1.9.2. punktus.

9.1.	ēdienreizes	ēst	Man ļoti gribas ēst.
	un ēšana	paēst	Vai tu jau paēdi?
		dzert	Kāpēc tu nedzer pienu?
		padzerties	Es gribu padzerties.
		iedzert	Iedzert tasi kafijas.
		izdzert	Izdzert glāzi alus.
		apēst	Šo gabalu es vairs nevaru apēst.
		ieēst	Es vairāk nevaru neko ieēst.
		izēst	Izēst šķīvi zupas.
		apetīte/ēstgriba	Labu apetīti!
		izsalkt	Es esmu izsalcis.
		garšot	Man ļoti garšo saldējums.
		slāpt	Man ļoti slāpst.
		pacienāt	Es jūs pacienāšu ar pankūkām.
		ieliet	Ieliet glāzēs vīnu.
		klāt	Klāsim galdu četrām personām.
		galds	Lūdzu pie galda!
		sēsties	Sēsties pie galda.

ēdienreizes (sk. 3.2. ēdienreizes)

9.2.	ēdienu tipi	ēdiens	
	un		
	nosaukumi	- siltais	Ko jūs varat piedāvāt no siltajiem ēdieniem?
		- saldaiss	Saldajā es ēdīšu maizes zupu.
		zupa	Skābeņu zupa.
		buljons	Buljons ar pīrādziņiem
		salāti	Burkānu salāti.
		putra/biezputra	Man negaršo putras.
			Rīsu biežputra.
		cīsiņš	
		sitenis**/klopsis*	
		cepētis**	Zoss cepētis.
		karbonāde	
		kotlete	
		mērce	Maltās gaļas mērce.
		piedeva	Pie vistas gaļas kā piedevu var pasniegt brūkleņu ievārījumu.
		kāpostu tītenis**	

9.6.	konservēšana	omlete	
		ķīselis	
		putukrējums	Rabarberu ķīselis ar putukrējumu.
		uzputenis**/ debesmanna*	Dzērveņu uzputenis.
		saldējums	Saldējums ar riekstiem.
		želeja	Jāņogu želeja.
		kompots	Plūmju kompots.
		krēms	Šokolādes krēms.
		pudiņš	Baltmaizes pudiņš.
		sacepums**	Biezpiena sacepums ar rozīnēm.
		pankūka**	Kādas pankūkas tev labāk garšo: plānās vai biezās?
		kārtojums**	Rupjmaizes kārtojums.
		mīkla	Rauga mīkla. Smilšu mīkla.
		viltotais zaķis**	
		sviestmaize/maizīte u.c.	
9.3.	dzērienu tipi un nosaukumi	dzēriens [minerāl]ūdens tēja kafija kakao sula limonāde kokteilis	Melnā tēja. Zaļā tēja. Man negaršo šķīstošā kafija. Man ļoti garšo apelsīnu sula.
	<i>alkoholisko dzērienu nosaukumi</i>	alkohols alus vīns karstvīns** šampanietis konjaks liķieris džins rums degvīns/šņabis* kandža*	Sausais vīns. Mājas vīns. Ziemā aukstā laikā labi garšo karstvīns. Nopirkt pudeli konjaka.

9.1. ēdienreizis spirts u.c.

9.4. ēdiena pagatavošanai
nepieciešamie
produkti (sk. 8.2. pārtikas preces)

garšvielas garšviela
sāls
cukurs
pipari
sinepes
eļļa
etiķis
mārrutki**
krustnagliņas**
kanēlis**
ķimenes**
lauru lapas** u.c.

Kādas garšvielas jūs lietojat?
Pielikt sāli.

Melnie pipari. Sarkanie pipari.

Olīvu eļļa. Saulespuķu eļļa.

9.5. ēdienu un dzērienu
gatavošana gatavot
cept
vārīt
sutināt/sautēt
[sa]griezt
[no]mizot
miza
[no]tīrīt
[sa]rīvēt
maisīt/jaukt
[sa]malt
[sa]putot/[sa]kult
pielikt

Viņa labi gatavo ēdienus.
Ko tu cep? Es cepu pīrāgus.
Vārīt pusdienas.

Pusdienām vajag nomizot
kartupeļus.
Apelsīna miza.
Notīrīt burkānus.
Dārzeņus sarīvē uz rupjās rīves.

Samalt gaļu.
Saputot putukrējumu.
Pielikt zupai sāli.

ēdiena vai daudzuma vienības dzēriena porcija
gabals
kumoss
malks
šķēle u.c.

Es vēlos vēl vienu porciju zupas.

Dzert maziem malkiem.

9.6.	konservēšana	konservēt	
		marinēt	Marinēti gurķi.
		skābēt	Skābēti kāposti.
		sālīt	Sālīti zaļumi.
		karsēt	Sagatavotās burkas liek katlā un karsē 20 min.
		saldēt**	
		kaltēt**	Sēnes kaltē saulē, cepeškrāsnī vai virs plīts.
		pildīt**	Karstu ievārijumu pilda burkās un uzliek vāciņu.
		pārliet	Pārliet ar marinādi.
		sīrups	Plūmes pārlej ar cukura sīrupu.
		marināde	
		sālsūdens	
	<i>konservu veidi</i>	ievārijums	
		kompots	
		biezenis**	Ābolu biezenis.
		marmelāde	
		džems u.c.	
9.7.	ēdiena kvalitāte	(sk. 8.2. produktu īpašības)	
		[ne]garšīgs	
		veselīgs	
		sīkst	Sīksta gaļa.
9.8.	ēšana	restorāns	Iet uz restorānu.
	ārpas	kafejnīca	
	mājas	ēdnīca	Vai jums darbā ir laba ēdnīca?
		bistro	
		picērija	
		kafetērija	
		bārs	
		bufete	
		lete**	
		galdiņš	
		apkalpot	
		pašapkalpošanās	
		oficiants/oficiante	

viesmīlis/viesmīle
 apkalpotājs/apkalpotāja
 ēdienkarte
 izvēlēties
 pasūtīt
 atnest
 piedāvāt
 aiznest
 aizņemt
 rēķins
 dzeramnauda

Lūdzu, atnesiet divas kafijas!

Aiznest tukšos traukus.

Vai šeit ir aizņemts?

10. tēma. Sadzīves pakalpojumi.

Sk. 2. nodaļas 1.12., 1.12.1. un 1.12.2. punktu.

10.1. frizētava	frizētava	Sieviešu frizētava. Vīriešu frizētava.
	salons	Skaistumkopšanas salons.
	frizieris/friziere	
	frizūra	Tev ļoti piestāv šī jaunā frizūra.
	ilgviļņi**	
	griezums**	Es vēlos pakāpenisko matu griezum.
<i>darba instrumenti</i>	šķēres	
	ķemme	
	suka	
	lokšķēres*	
	fēns	
	ruļļi u.c.	Uztīt matus uz ruļļiem.
<i>matu kopšanas līdzekļi</i>	šampūns	
	želeja**	
	krāsa	
	balinātājs**	
	[matu] laka u.c.	
<i>darbības frizētavā</i>	[iz]mazgāt	Man vajadzētu matus izmazgāt un ievēidot.

	[iz]skalot	
	[ap]griezt	
	[ie]veidot	Veidot frizūru ar fēnu.
	[ie]likt	Ielikt ilgviļņus.
	[iz]žāvēt	
	sildīt	
	balināt	
	[no]krāsot	Krāsot matus.
	uztīt	Uztīt matus uz ruļļiem.
	uzkasīt**	
	uzpūst** u.c.	Uzpūst laku.
<i>Mati, mati</i>	Viņai ir gari mati.	
<i>to raksturojums</i>	šķipsna**	
	loka*/cirta	
	bize	Nogriezt bizi.
	ūsas	
	bārda	Nodzīt bārdu.
	sakne	Matu saknes.
	gals	Lūdzu aplīdziniet matu galus!
	blaugznas**	
	plāns	Man ir plāni mati.
	biezs	Tev ir biezi mati.
	sauss	Šampūns sausiem un normāliem matiem.
	taukains	Šampūns taukainiem matiem.
	sirms u.c.	
10.2.	manikīrs,	nags
	pedikīrs	ienadzis**
		iztaisīt
		[ap]vīlēt
		izgriezt
		[no]lakot
		pārklāt
		[nagu] laka
		Nolakot nagus ar perlamutra laku.
		Pārklāt nagus ar bezkrāsaino laku.
10.3.	kosmētiskais	kosmetologs/
	kabinets,	kosmetoloģe

skaistum-	[sejas] āda	Sausa āda. Taukaina sejas āda.
kopšanas	grumba	Dziļas grumbas.
salons	grumbains	Grumbaina seja.
	masāža	
	komprese	
	maska	Uzlikt sejai barojošu masku.
	grims	Uzlikt plānu grima kārtiņu.
		Dekoratīvais grims.
	krēms	
	pūderis	
	[skropstu] tuša	Parasti lieto melnu vai brūnu skropstu tušu.
	lūpu krāsa/pomāde	
	[acu] ēna	Acu ēnas klāj uz plakstiņiem.
	skropsta	
	uzacs	
	<i>(sk. arī 7.1. seja, tās daļas)</i>	
	tīrīt	Tīrīt sejas ādu.
	masēt	
	uzlikt	Uzlikt sejai olu un medus masku.
	krāsot	Krāsot skropstas un uzacis.
	izdzīt**	Izdzīt uzacis.
10.4.	ķīmiskā tīrīšana	Cik maksā apgērba tīrīšana?
	tīrītava [iz]tīrīt	
	nodot	
	pieņemt	Lūdzu, pieņemiet tīrīšanā šo mēteli!
	pieņēmējs/pieņēmēja	
	saņemt	Savu mēteli jūs varēsiet saņemt rīt.
	nākt pakal	
	nākt pēc	Kad es varēšu nākt pēc mēteļa?
	pasūtījums	
	pasūtītājs/pasūtītāja	
	klients/kliente	
	cenrādis	
	traips/netīrums/plankumi	
	izņemt	Lūdzu, izņemiet šo traipu!

<i>tīrāmo</i>	mētelis	Ziemas mētelis.
<i>priekšmetu</i>	pusmētelis**	
<i>nosaukumi</i>	kostīms	
	uzvalks	
	žakete	
	bikses	
	svārki	
	kleita	
	kažoks	Vai jūs pieņemat tīrīšanai mākslīgos kažokus?
<i>audums, tā</i>	(sk. 8.3. <i>audumi, to krāsa, raksts</i>)	
<i>krāsa, raksts</i>		
<i>apgērba</i>	defekts	
<i>defekti</i>	apdilt**	Mētelim piedurkņu gali apdiluši.
	izbalēt**	Aizkari saulē izbalējuši.
	nonēsāt**	Uzvalks ir stipri nonēsāts.
	nolietojums**	Nolietojuma pakāpe.
	caurums	
<i>nepiecieša-</i>	izgriezt	Lūdzu, izgrieziet pogas!
<i>mās papildu</i>	izņemt	Izņemiet oderi!
<i>darbības</i>	apšūt	Apšūt zvērādas apkakli ar marli.
	aizšūt	Aizšūt zvērādas apkakli.
	piešūt u.c.	Piešūt jostu.
10.5.	<i>veļas</i>	Pašapkalpošanās
	<i>mazgātava</i>	<i>veļas mazgātava.</i>
	[iz]mazgāt	
	mazgāšana	Kur var nodot mazgāšanā kreklus?
	[iz]skalot	
	šķirot	Pirms mazgāšanas veļu vajag šķirot.
	veļa	
	balināt**	
	balināšana**	Cik maksā veļas balināšana?
	balinātājs**	
	iecināt**/iestērķelēt**	
	/iestīvināt**	Lūdzu iestērķelēt apkaklītes.
	gludināt	
	[veļas] rullis	

<i>veļas</i>	palags	
<i>nosaukumi</i>	virspalags/konverts*	
	spilvendrāna	
	dvielis	
	galdauts	
	salvete	
	kreklis	
	zeķe u.c.	

<i>tīrās veļas</i>	tīrs	
<i>saņemšana</i>	gluds	
	būt gatavam*	Kad veļa būs gatava?
		- pēc stundas
		- šodien
		- rīt/rītdien
		- pēcpusdien
		- priekšpusdien/no rīta

10.6. *apavu* darbnīca
darbnīca apavi
 [sa]labot/remontēt* Man vajadzētu salabot kurpes.
 kurpnieks/kurpniece

<i>apavu</i>	kurpes	
<i>nosaukumi</i>	zābaki	
	sandale/zandale*	
	čība u.c.	

<i>apavu daļu</i>	virisma**	Kurpēm jānomaina virisma.
<i>un detaļu</i>	pazole**/zole**	
<i>nosaukumi</i>	stulms**	
	purngals**	
	papēdis	Kurpes ar augstiem papēžiem.
	siksniņa	
	sprādze	
	rāvējslēdzis	
	[kurpju]saite/	
	šņore* u.c.	Atraišiet, lūdzu, kurpju šņores!

<i>apavu defekti</i>	caurums plīsums atplīst nolūzt nodilt notrūkt sabojāties u.c.	Sānos atplīsusi šuve. Kurpei nolūzis papēdis. Pazoles nodilušas. Kurpei notrūkusi siksnīņa. Zābakiem sabojājies rāvējsslēdzējs.
<i>apavu labošana</i>	[pie]likt [pie]sist [pie]šūt [pie]līmēt nomainīt uzlikt pazolēt** u.c.	Lūdzu pielieciet šīm karpēm jaunus papēžus! Šai kurpei vajag piesist papēdi. Pielīmēt zoli. Nomainīt rāvējsslēdzēju. Šeit vajag uzlikt ielāpu.
<i>kurpnieka darba piederumi</i>	lieste** āmurs nagla līme diegs u.c.	
10.7. <i>šūšanas darbnīca (ateljē)</i>	šuvējs/šuvēja drēbnieks/drēbniece piegriezējs/piegriezēja mode moderns modelis fasons tērps gaume izvēlēties piestāvēt	* Kas tagad ir modē? Vai jums ir modes žurnāls? Apskatīšanai izlikti jaunākie tērpu modeļi. Šis fasons man nepatīk. Es paļaujos uz jūsu gaumi. Man piestāv šī kleita.
<i>apģērbu nosaukumi</i>	(sk. 8.3. <i>apģērbs un aksesuāri</i>) veste	

	kostīmkleita	
	vakarkleita	
	blūze u.c.	
<i>apģērba detaļu nosaukumi</i>	apkakle/apkaklīte	
	krāga/krādziņa	
	aproce/aprocīte	
	atloks**	Bikses ar atlokiem.
	piedurkne	
	odere**	Es gribētu svārkus ar oderi.
	josta	
	kabata	Mētelis ar uzšūtām kabatām.
	kapuce** u.c.	
<i>fasons, tā īpatnības</i>	taisns	
	trapeceveida**	Kleitai ir trapeceveida siluets.
	garš	Garas piedurknes.
	pusgars	Žakete ar pusgarām piedurknēm.
	īss	Īsi svārki.
	plats	Blūze ir par platu.
	šaurš	Šaura josta.
	kupls	Kupli svārki.
	[pie]griezums** u.c.	
<i>tērpa elementi</i>	aplīkācija	
	izšuvums**	
	plisējums**	
	ieloce**/falte*	Svārki ar ielocēm.
	iešuve**	Krūšu iešuve.
	riša**	
	volāns**	
	vīle**	Nošūt vīli.
	poga u.c.	Piešūt pogas.
<i>audums</i>	<i>(sk. 8.3. audumi, to krāsa, raksts)</i>	
<i>auduma īpašības</i>	burzīties**	Šis audums stipri burzās.
	biezs	
	plāns	
	mīksts	

	ciets u.c.	
<i>cilvēka</i>	augums/figūra*	Viņai ir laba figūra.
<i>augums,</i>	garš	
<i>ķermeņa</i>	mazs	
<i>īpatnības</i>	pilnīgs/korpulents	
	vājš	
	īss	Īss kakls.
	plats	Plati pleci.
	šaurš u.c.	Šauri gurni.
<i>ķermeņa daļu (sk. 7.1. ķermeņa daļu nosaukumi)</i>		
<i>nosaukumi</i>		
<i>izmēri</i>	izmērs/mērs	Noņemt mēru.
	lielums	
	apkārtmērs**	Krūšu apkārtmērs.
	platums	Muguras platums.
	garums u.c.	Roku garums ir 58 cm.
<i>apgērbta</i>	noņemt	Noņemt mēru.
<i>šūšana</i>	piegriezt**	Svārki piegriezti no četriem gabaliem.
	sadiegt**	
	uzlaikot	
	[sa]šūt	Sašūt kleitu. Šūt mēteli.
	nošūt	Nošūt vīli.
	iešūt	
	ieņemt**	Ieņemt svārkus šaurākus.
	palaišt** u.c.	Palaišt kleitu platāku.
<i>darba</i>	šujmašīna	
<i>piederumi</i>	adata	
	diegs	
	šķēres	
	lineāls	
	centimetra mērs u.c.	
10.8.	fotodarbnīca	ātrais foto
	izgatavot	Fotogrāfijas mēs izgatavojam stundas laikā.

	nekustēties	Lūdzu, nekustieties!
	smaidīt	
	pagriezt	Lūdzu, pagrieziet galvu mazliet pa labi!
	pieliekt	Lūdzu, mazliet pielieciet galvu!
	pacelt	Paceliet zodu mazliet augstāk!
	ielādēt*/ielikt	Lūdzu, ielieciet man fotoaparātā kaseti!
<i>fotoattēlu kvalitāte, defekti</i>	asums** krāsa miglains** u.c. (sk. arī 4.8. fotografēšana)	Šai fotokartītei trūkst asuma. Šīm fotogrāfijām ir sliktas krāsas.

10.9.	sadzīves tehnikas darbnīca	sadzīves tehnika remontēt/[sa]labot nomainīt lodēt**	Kur atrodas sadzīves tehnikas remontdarbnīca?
	<i>sadzīves tehnikas priekšmetu nosaukumi</i>	putekļu sūcējs veļas [mazgājamā] mašīna ledusskapis [elektriskais] sildītājs gludeklis mikroviļņu krāsns putotājs/mikseris kafijas dzirnaviņas sulas spiede u.c.	Vai jūs gludeklus labojat?
	<i>sadzīves tehnikas priekšmetu daļas</i>	motors korpuss rezerves daļas	Kafijas dzirnaviņām jāmaina motors. Vai jums ir rezerves daļas gludekļiem?
		zobrats** drošinātājs** [elektriskais] vads u.c.	
	<i>sadzīves tehnikas</i>	[ne]darboties/[ne]strādāt [ne]sūkt	Putekļu sūcējs nesūc.

<i>priekšmetu</i>	[ne]saldēt	Ledusskapis nesaldē.
<i>defekti</i>	[ne]sildīt	Gludeklis slikti silst.
		Sildītājs nesilda.
	[ne]griezties u.c.	Kafijas dzirnaviņas negriežas.

10.10. pulksteņdarbnīca

pulkstenis	Man ir mehāniskais pulkstenis.
modinātājs	
rādītājs	Pulkstenim nokritis rādītājs.
stikls	
uzvilkt	Pulksteni nevar uzvilkt.
atpalikt	Pulkstenis atpaliek par desmit minūtēm.
steigties	Mans pulkstenis steidzas.
neiet	Mans rokas pulkstenis neiet.
tīrīt	Jūsu pulksteni vajadzēs tīrīt.

10.11. mehāniskās

u.c.	izvilēt	Izvilēt atslēgu.
darbnīcas	uzasināt	Uzasināt šķēres.
	salabot	Salabot lietussargu.
	iestiklot	Iestiklot logu.
	atslēga	
	šķēres	
	nazis	
	slida	
	lietussargs	

10.12. noma

iznomāt	Iznomāt klavieres.
noma	Paņemt nomā televizoru.
maksāt	Kā jūs maksāsi - skaidrā naudā vai ar pārskaitījumu?
pārbaudīt	
soda nauda	
sabojāt	
bojājums	
plisums	
pagarināt	Pagarināt nomas termiņu.

<i>iznomājamo</i>	televizors	
<i>priekšmetu</i>	magnetofons	
<i>nosaukumi</i>	videomagnetofons	
	atskaņotājs	
	videokamera	
	fotoaparāts	
	fotopalielinātājs	
	zibspuldze	
	svari	
	<i>(sk. arī 10.9. sadzīves tehnikas priekšmetu nosaukumi)</i>	
	servīze	Servīze 6 personām.
	glāze	
	šķīvis	
	svinību tērps	
	vakarkleita	
	kāzu kleita	
	plīvurs	
	uzvalks	
	gumijas laiva	
	guļammaiss	
	telts	
	velosipēds/divritenis	
	slidas	
	slēpes	
	klavieres u.c.	

11. tēma. Sakaru pakalpojumi, banka.

Sk. 2. nodaļas 1.10., 1.10.1., 1.10.2., 1.11., 1.11.1. un 1.11.2. punktus.

11.1.	pasts	pasts	Galvenais pasts ir Brīvības ielā.
		pasta nodaļa	
		pastnieks/pastniece	
		pastkastīte/ [vēstuļu] kastīte	Iemest vēstuli kastītē.
		[no]sūtīt/aizsūtīt	Nosūtīt vēstuli. Aizsūtīt telegrammu.
		saņemt	Saņemt telegrammu.
		adrese	
		adresāts	
		adresēt	

<i>sūtījumu veidi</i>	vēstule - ierakstīta - avio - uz pieprasījumu bandrole - apdrošināta - parasta atklātne/pastkarte paka sīkpaka pārvedums u.c.	Naudas pārvedums.
<i>pasta preču nosaukumi</i>	[past]marka aploksne/konverts* kaste kartīte	Cik maksā pastmarka? Aizlīmēt aploksni. Aiztaisīt kasti. Kādas kartītes jūs vēlaties - apsveikuma vai skatu kartītes?
<i>laikrakstu un žurnālu abonēšana</i>	abonēt/pasūtīt avīze/laikraksts žurnāls abonenta kastīte kvīts indekss kārtējs u.c.	Vai tu jau pasūtīji laikrakstus nākamajam gadam? Kāds ir laikraksta "Diena" indekss? Kāds ir jūsu pasta indekss? Iznācis žurnāla "Santa" kārtējais numurs.
11.2. telegrāfs	telegrāfs telegramma nosūtītājs veidlapa/blanka* vārds fakss	Nosūtīt apsveikuma telegrammu. Telegrammā jāuzrāda nosūtītāja vārds un adrese. Vārdu skaits telegrammā.
11.3. telefons	telefons/tālrunis	

	[telefona] aparāts	
	[telefona] automāts	Kur atrodas tuvākais telefona automāts?
	[telefona] kabīne/ būdiņa*	
	klausule	Nenolieciet telefona klausuli!
	telekarte	
	signāls	Klausulē dzirdams nepārtraukts signāls.
	numurs	Kāds ir jūsu telefona numurs?
	kods	Kāds ir Daugavpils kods?
	[uz]griezt	Piedodiet, esmu uzgriezis nepareizu numuru!
	aizņemts	Aizņemts signāls.
	neatbildēt	Numurs neatbild.
	savienot	Nepareizi savienots.
	līnija	Līnija ir aizņemta.
	bojāt	Līnija ir bojāta.
	nedarboties	Telefons nedarbojas.
	[telefonu] centrāle	
	telefonists/telefoniste	
	montieris/montiere	Vai montieri izsaucāt?
	saruna	Sarunas ilgums 3 minūtes.
	tālsaruna	
	sarunu vieta	
	pieteikt	Pieteikt tālsarunu.
	zvanīt	Zvaniet pēc stundas!
11.4.	banka,	banka
	krājbanka	krājbanka
		komercbanka
		depozītbanka
		noguldījums
		noguldīt/nolikt*
		rēķins
		konts
		kredits
		- īstermiņa**
		- ilgtermiņa**
		Noguldījuma summa.
		Noguldīt naudu bankā.
		Konta numurs.
		Piešķirt īstermiņa kredītu uz 3 mēnešiem.

	aizņēmums**	Valsts aizņēmuma obligācijas.
	aizdevums**	
	aizņemties	Aizņemties naudu.
	aizdot	
	izsniegt	Banka izsniedz kredītus pret ķīlu.
	garantija	
	ķīla	
	[iz]maksāt	
	procents	Samaksāt aizņēmuma procentus.
	kredītkarte	
	obligācija	
	loterijas biļete	
	laimests	
	sertifikāts	Privatizācijas sertifikāti.
	apdrošināšana	Obligātā apdrošināšana.
	apdrošināt	Apdrošināt automašīnu.
	polise	Veselības apdrošināšanas polise.
	čeks	Čeku grāmatiņa.
	pilnvara	
	parādzīme**	
<i>naudas</i>	nauda	
<i>maiņa</i>	valūta	
	kurss	Lata kurss.
	monēta	
	[ap]mainīt	
	lats	
	santīms u.c.	
<i>valūtu</i>	dolārs	
<i>nosaukumi</i>	marka	
	krona	
	lits u.c.	
<i>komunālie</i>	maksājums	
<i>maksājumi</i>	maksāt	Maksāt par apkuri.
	kasieris/kasiere	

12. tēma. Izglītība un valodas apguve.

Sk. 2. nodaļas 1.14., 1.14.1., 1.14.2. un 1.14.3. punktus.

Valodas apguvējam jāprot īsi raksturot savu pašreizējo valodas prasmi, gadījumos, ja kaut ko nesaprot, jāspēj to paziņot sarunu biedram.

12.1.	izglītības un zinātnes iestādes, to struktūrvienības	bērnudārzs
skola
pamatskola
vidusskola
internātskola
augstskola
arodskola
jūrskola
tehnikums
ģimnāzija
koledža
klase
kurss
katedra
fakultāte
universitāte
institūts
akadēmija
kursi	Kurā skolā tu mācies?
Es mācos Rīgas 1. vidusskolā.
Ainažu jūrskola.
Dēls mācās Rīgas Valsts tehnikumā.
Mana meita mācās Angļu ģimnāzijā.
Banku koledža.
4.a klase.
Otrais kurss.
Latviešu valodas katedra.
Filoloģijas fakultāte.
Latvijas universitāte.
Latviešu valodas institūts.
Zinātņu akadēmija.
Valodu kursi.
12.2.	izglītības tipi, veidi	izglītība
- vidējā
- augstākā
- nepabeigta augstākā
neklātiene
iegūt	Kāda ir jūsu izglītība?
Man ir nepabeigta augstākā izglītība.
Studēt neklātienē.
Iegūt labu izglītību.
12.3.	izglītības darbinieki un audzēkņi	skolēns
skolnieks/skolniece
skolotājs/skolotāja	Pirmās klases skolniece.
Mūsu skolā ir labi skolotāji.

	audzēknis/audzēkne	
	audzinātājs/ audzinātāja	Klases audzinātāja.
	meistars/meistare	
	students/studente	Mēs esam Mūzikas akadēmijas studenti.
	pasniedzējs/pasniedzēja	
	lektors/lektore	
	docents/docente	
	profesors/profesore	
	rektors/rektore	Latvijas universitātes rektors.
	pedagogs/pedagoģe	Viņam ir pedagoga talants.
	direktors/direktore	Skolas direktors.
	absolvents/absolvente	
12.4.	mācību process	
	mācīties	Kurā klasē mācās jūsu dēls?
	mācīt	Kas jums māca matemātiku?
	mācēt	Mans bērns jau māc lasīt.
	iemācīties	Iemācīties no galvas dzejoli.
	studēt	Viņš studē universitātē.
	apgūt	Apgūt mācību vielu.
	[pa]beigt	Es esmu beigusi Latvijas universitāti.
	klūt	Kļūt par ārstu.
	mācības studijas	Es studiju laikā sāku strādāt.
	nodarbība	
	lekcija	
	seminārs*	
	stunda	Latviešu valodas stunda.
	starpbrīdis	
	privātstunda	Ņemt privātstundas.
	mājasdarbs	Uzdot mājasdarbu.
	prakse	Mācību prakse.
	mācību gads	Mācību gads sākas 1. septembrī.
	semestris	
	maiņa	Otrā maiņa.
	[iz]lasīt	Izlasīt uzdevumu. Lasīt lekciju.
	[iz][pa]domāt	

	[pa]stāstīt		
	iegaumēt		
	[pie][pār]rakstīt	Pierakstīt lekciju.	
		Pārrakstīt mājasdarbu.	
	[at]risināt/		
	[iz]rēķināt	Rēķināt matemātikas uzdevumu.	
	uzdot	Kas šodien uzdots fizikā?	
	[iz]pildīt	Izpildīt mājasdarbu.	
	jautāt		
	atbildēt		
	[pa][iz]skaidrot	Izskaidrot skolēniem uzdevumu.	
	jautājums	Uzdot jautājumu.	
		Man ir jautājums.	
	atbilde	Sniegt atbildi.	
	vingrinājums		
	uzdevums	Fizikas uzdevums.	
	atrisinājums/rezultāts		
	pārcelt	Pārcelt 6. klasē	
	izlaidums	Izlaiduma vakars.	
12.5.	mācību priekšmeti	latviešu valoda	
		literatūra	
		matemātika	
		svešvaloda	
		vēsture	
		ķīmija	
		fizika	
		rasēšana	
		fizikultūra	
		mājturība	
		dabas mācība	
		informātika	
		ekonomika u.c.	
12.6.	mācību piederumi	<i>(sk. 8.5. kancelejas preces)</i>	
12.7.	mācību telpas, to iekārtojums	klase	
		auditorija	
		kabinets	Ķīmijas kabinets.
		zāle	

	ēdnīca u.c.		
	sols	Sēdēt pirmajā solā.	
	logs	Sēdēt pie loga.	
	tāfele	Nodzēs tāfeli!	
	rinda	Sēdēt pēdējā rindā.	
	zvans	Zvans uz stundu.	
	zvanīt		
12.8.	zināšanu	kontroldarbs	
	pārbaude	tests	
		eksāmens	
		iestājeksāmens**	Gatavoties iestājeksāmeniem augstskolā.
		ieskaite**	
		sesija**	Eksāmenu sesija.
		konkurss**	Cik liels bija konkurss? Trīs uz vienu vietu.
		atestācija	
		gatavoties	
		[no]likt/[no]kārtot	
		izkrist	
		komisija	Eksāmenu komisija.
12.9.	zināšanu	[no]vērtējums	
	novērtējums	atzīme	
		balle	
		sekmes	
		kļūda	Izlabot rakstu darba kļūdas. (sk. arī 4. nod. 5.2.2. un 5.2.3.)
12.10.	kvalifikācijas	licība	
	dokuments	aplicība	
		atestāts	
		diploms	
		sertifikāts u.c.	
12.11.	valodas	valoda	
	apguve	runāt	Vai jūs runājat latviski?
		izrunāt	Kā šo vārdu izrunā?
		saruna	

	sarunāties aizmirst/piemirst atcerēties atkārtot [pār]tulkot vārdnīca [uz]rakstīt rakstu darbs zināt prast/mācēt saprast nav saprotams skaidrs (sk. arī 12.4. mācību process)	Es varu sarunāties latviski. Atkārtot jaunus vārdiņus. Pārtulkot latviešu valodā. Lietot vārdnīcu. Kādas valodas jūs protat? Man tas nav saprotams. Man tas ir skaidrs.
<i>valodas prasme</i>	brīvi labi slikti mazliet nedaudz pareizi utt.	Es brīvi runāju latviski. Viņa labi runā latviski. Es mazliet protu latviski. Es zinu nedaudz vārdu franču valodā. Pareizi izrunāt divskaņus.
<i>valodu nosaukumi</i>	latviešu krievu angļu vācu franču zviedru utt. latviski krieviski angļiski vāciski franciski zviedriski utt.	Es protu runāt gan latviski, gan krieviski.
<i>valodas apguvē lietojamie</i>	teksts teikums vārds	

<i>termini</i>	sakne**	
	galotne**	
	burts	Lielie un mazie burti.
13.3. alkoholisms,	garumzīme	
narkomānija,	mikstinājuma zīme	
prohibīcija	punkts	
	komats	
	locījums**	
	patskanis**	
	divskanis**	
	līdzskanis** u.c.	

13. tēma. Cilvēks un likums.

Valodas apguvējam jāspēj iegūt sev nepieciešamo informāciju no likumiem, lēmumiem, noteikumiem utt., kas skar sadzīves, sociālos un profesionālos jautājumus.

Jāspēj kontaktēties ar policiju gadījumos, kad tas ir nepieciešams.

13.4. Vajadzības gadījumā jāspēj sekot notiekošajam tiesas zālē.

13.1. likumi, to veidi	likums	
	likumīgs	
	Satversme/ konstitūcija	Latvijas Satversme tika pieņemta 1922. gadā.
	kriminālkodekss**	
	administratīvo pārkāpumu kodekss**	
	pants**	Kriminālkodeksa 20. pants.
	nolikums**	Valsts valodas prasmes atestācijas nolikums.
	noteikumi	Iekšējās kārtības noteikumi.
	grozījums	
	papildinājums	Grozījumi un papildinājumi likumā.
	ievērot	Ievērot satiksmes noteikumus.
	pārkāpt	Pārkāpt Valodu likumu.
13.2. noziegumi un to	noziegums	
	noziedznieks/	

veicēji	noziedzniece	
	recidīvists/recidīviste	
	zaglis/zagle	
	laupītājs**	
	slepkava**	
	izvarotājs**	
	terorists/teroriste	
	kontrabandists/ kontrabandiste	
	huligāns	
	bandīts	
	banda	
	kautiņš	Kautiņš uz ielas.
	zādzība	
	slepkavība	
	laupīšana	
	huligānisms	
	terorisms	
	uzbrukt	
	nogalināt/nonāvēt/ noslepkavot	
	[no]zagt	
	[no]laupīt	
	aizdzīt	Nelikumīgi aizdzīt automašīnu.
	izvarot	
	apgānīt**	Apgānīt kapus.
	vardarbīgs**	Vardarbīgas nāves pazīmes.
	kauties	
	piekaut	
	[no]šaut	
	[no]durt	
	[uz]spridzināt	
	sprāgt	Spridzeklis sprāga.
	sist	
	spārdīt**	Upuri spārdīja ar kājām.
<i>nozieguma</i>	pistole	
<i>izdarīšanas</i>	automāts	Laupītājs ar automātu nošāva
<i>līdzekļi</i>		nozieguma liecinieku.
	spridzeklis	

	lode		
	nazis u.c.		
13.3.	alkoholisms,	alkoholisms	
	narkomānija,	narkomānija	
	prostitūcija	prostitūcija	
		dzērājs*/dzērāja*	
		alkoholiķis/	
		alkoholiķe	Hronisks alkoholiķis.
		alkohols	Lietot alkoholu.
		atskurbtuve	Aizvest uz atskurbtuvi.
		narkomāns/narkomāne	
		narkotiskās vielas/	
		narkotika	Lietot narkotikas.
		prostitūta	
		suteners**	
		intīmkлубs	
13.4.	polīcija	polīcija	
		kriminālpolīcija	
		īecīrknis	Polīcijas īecīrknis atrodas pa labi.
		īzolators	Īslaīcīgās aīzturēšanas īzolators.
		polīcīsts/polīcīste	
		dežūrēt	
		dežūra	
		patruļa	
		aīzturēt/noķert*	Aīzturēt likumpārkāpēju.
			Noķert zagli.
		īevīetot	Īevīetot nozīedznieku
			polīcījas īzolatorā.
		konfīscēt	Konfīscēt nelīkumīgi
			glabātos īeročus.
		arēstēt	
		cīetušais	Cīetušajam īzdarīti smagi
			mīesas bojājumi.
		upurī	
		līķis	
		ķīlnīeks/ķīlnīece	
		apskate	Nozīeguma vīetas apskate.
		apraksts	Nozīeguma apraksts.

	protokols	Sastādīt administratīvo protokolu.
	nopratināt	Nopratināt liecinieku.
	izmeklētājs/izmeklētāja	
13.5. tiesa	tiesa	
	apgabaltiesa	
	augstākā tiesa	
	Satversmes tiesa	
	jurists/juriste	
	tiesnesis/tiesnese	
	piesēdētājs**/ piesēdētāja**	
	tiesu izpildītājs**/	
	tiesu izpildītāja**	
	prokurors/prokurore	
	advokāts/advokāte	
	liecinieks/lieciniece	
	iesūdzēt	Iesūdzēt tiesā.
	[no]lemt	
	atzīt	Atzīt par vainīgu.
	[no]tiesāt	Notiesāt ar brīvības atņemšanu.
	nolasīt	Nolasīt spriedumu.
	attaisnot	
	noraidīt	
	pasludināt	Pasludināt spriedumu.
	pārsūdzēt	Pārsūdzēt tiesas spriedumu.
	pierādījums	
	prasība	Iesniegt tiesā prasību.
	process	Tiesas process.
	protests	Prokurora protests.
	lēmums	Pieņemt lēmumu.
	spriedums	Tiesas spriedums.
	[iz]šķirt	Izšķirt laulību.
	[iz]šķirties	Mēs izšķīrāties pirms 2 gadiem.
	mantojums	
	testaments	
13.6. cietums	cietums	
	kamera	
	sēdēt*	Sēdēt cietumā jau 12 gadus.

cietumnieks/cietumniece

sods

sodīt

Esmu sodīts ar brīvības atņemšanu.

14. tēma. Cilvēks, sabiedrība, valsts.

Valodas apgūvējam jāspēj kontaktēties, diskutēt utt. ar citiem sabiedrības locekļiem, gan ejot ciemos, gan sarakstoties, gan piedaloties dažādu sabiedrisku organizāciju (arodbiedrību, partiju, klubu, fondu utt.) darbā.

Jāspēj orientēties valsts sabiedriskajā un politiskajā dzīvē, jāspēj paust savu viedokli aptaujās, vēlēšanās, referendumos utt.

14.1.	cilvēku	iepazīties	Iepazīsimies!
	savstarpējās	paziņa	
	attiecības	draugs/draudzene	
		draudzēties	Mēs draudzējamies jau sen.
		draudzība	Mūsu draudzība ir ilga.
		mīlestība	Atzīties mīlestībā.
		iemīlēties	Iemīlēties no pirmā acu skata.
		mīļotais/mīlotā	
		mīļākais/mīļākā	
		kaimiņi	
		kaimiņš/kaimiņiene	
		svešinieks/svešiniece	
		[sa]tikties	Satīties ar draudzeni stacijā.
			Tīties ar māksliniekiem.
		satikšanās/randiņš*	Norunāt satikšanos.
14.2.	ciemošanās	ielūgt	Ielūgt ciemos.
		ielūgums	Vakar es saņēmu ielūgumu.
		ciems	Doties ciemos.
		ciemiņš	Ciemiņi jau sanākuši.
		viesis/viešņa	
		kompānija*	Jautra kompānija.
		sabiedrība	Patīkama sabiedrība.
		apciemot	Kad tu mūs apciemosi?
		atnākt	Atnākt ciemos.
		atbraukt	Vakar pie mums atbrauca ciemiņi.

	ielaišt	Ielaist iekšā ciemiņus.
	atzīmēt/svinēt	Atzīmēt svētkus. Svinēt jubileju.
	atvadīties	
	balle	Iet uz balli.
	viesības	
	groziņvakars	
	dzimšanas diena	
	vārda diena	
	kāzas	
	bēres	
	jubileja	
	svinības	
	[ap]sveikt	Apsveikt jubilāru. Sveicam dzimšanas dienā!
	dziedāt	
	dejot	
	sarunāties	
	teikt	Teikt galda runu.
	dāvana	
	[uz]dāvināt	Dāvināt ziedus.
	pasniegt	Pasniegt dāvanu.
14.3.	sarakstišanās	Sarakstīties ar draugiem Dānijā.
	rakstīt	Rakstīt draudzenei uz Dāniju.
	vēstule	Saņemt mīlestības vēstuli.
	aploksne	
	[past]karte/kartīte	
	[past]marka	
	rakstāmais*	
	pildspalva	
	lodīšu pildspalva/ lodītene*	
	nosūtīt	Šorīt nosūtīju vēstuli draudzenei.
	saņemt	Vakar saņēmu jūsu vēstuli.
	atbildēt	
	atbilde	Uzrakstīt atbildi.
14.4.	piederība	Klubs 21.
	klubam,	Rīgas latviešu biedrība.
	biedrība	

partijai	loceklis/locekle biedrs/biedre kandidāts/kandidāte uzņemt sanāksme sapulce sēde konference kongress	Uzņemt jaunus biedrus. Valdes sēde. Partijas kongress. Piedalīties kongresā.
	partija priekšsēdētājs/ priekšsēdētāja valde**	Vai jūs esat kādas partijas biedrs?
<i>partiju nosaukumi</i>	Kristīgo demokrātu savienība Zemnieku savienība Sociāldemokrātiskā strādnieku partija u.c.	
14.5. valsts un valdība	valsts republika tauta Saeima prezidents valdība kabinets ministrs/ministre deputāts/deputāte vara iekārta pilnvara parlaments premierministrs pašvaldība dome padome karogs	Latvijas Republika. Latvijas tauta. Valsts prezidentu ievēl Saeima uz 3 gadiem. Valdības locekļi. Ministru kabinets. Ministru prezidents sastāda valdību. Saeimā jābūt 100 deputātiem. Latvijas valsts suverēnā vara pieder Latvijas tautai. Valsts iekārta. Apstiprināt deputāta pilnvaras. Uzņēmuma padome. Sarkanbaltsarkanais karogs.

	ģerbonis	
14.6. vēlēšanas	vēlēšanas	Vēlēšanu iecirknis.
	vēlēt/balsot	
	tautas nobalsošana/ referendums	
	sabiedrība	Ņemt vērā sabiedrības domas.
	pilsonis/pilsone	
	[pastāvīgais] iedzīvotājs/ [pastāvīgā] iedzīvotāja	
	saraksts	
	izsvītrot	
	biļetens	Vēlēšanu biļetens.
	programma	
	solīt	
	uzvarēt	Uzvarēt vēlēšanās.
14.7. armija	armija	
	karaspēks	
	flote	
	gaisa spēki	
	karavīrs/kareivis	
	virsnieks	
	dienēt	Dienēt armijā.
<i>dienesta</i>	leitnants	
<i>pakāpju</i>	kapteinis	
<i>nosaukumi</i>	pulkvedis** u.c.	
<i>karaspēka</i>	pulks	
<i>vienību</i>	rota	
<i>nosaukumi</i>	vads**	
	bataljons u.c.	
	ienaidnieks	Cīnīties pret ienaidnieku.
	sabiedrotais	
	aizsardzība	
	aizsargāt	Aizsargāt valsts robežas.
	aizstāvēt	Aizstāvēt dzimteni.
	cīnīties	
	uzbrukums	Ienaidnieka uzbrukums.

15. tēma. Laika apstākļi, klimats.

14.6. Valodas apgūvējam jāsaprot laika prognoze, jāspēj sarunāties un apmainīties ar novērojumiem par laika apstākļiem, nokrišņiem, dabas un astronomiskām parādībām, debess ķermeņiem utt.

15.1. laika apstākļi, klimats	klimats	Latvijā ir mitrs klimats.
	laiks	Ir silts laiks.
	jauks	Jauks laiks.
	silts	Silta vasara.
	mitrs	
	saulains	
	vējains	
	auksts	
	karsts	
	lietains	
	līt	Ārā līt.
	gāzt*	Lietus gāž kā no spaiņa.
	smidzināt	Lietus smidzina.
	snigt	Šodien snieg.
	putināt	Vakar putināja.
	salt	
pūst	Vējš pūš.	
karsēt		
sildīt		
15.2. nokrišņi, dabas parādības	lietus	
	sniegs	
	[snieg]putenis	
	sals	
	kailsals**	
	krusa	
	vētra	
	vējš	
	zibens	
	pērkons	
negaiss		
varavīksne		
migla	Bieza migla.	
atkusnis		

	slapjdraņķis*		
	salna		
	mākonis		Biezi mākoņi.
15.3.	debess	saule	
	ķermeņi un	mēness	Naktī spīd mēness.
	astronomiskās	zvaigznes	
	parādības	horizonts	Saule norietēja aiz horizonta.
		apvārsnis**	
		debesis	
		krēsla	
		tumsa	
		blāzma	
		sauļlēkts	
		saulriets	Skaists ir saulriets jūrā.

6. nodaļa.

DARBS AR TEKSTU - LASĪŠANA UN KLAUSĪŠANĀS.

Kontaktējoties ar cilvēkiem, nokļūstot dažādās dzīves situācijās, Latvijas pastāvīgajiem iedzīvotājiem, kuriem latviešu valoda nav dzimtā valoda, jāprot iegūt informāciju gan izlasot tekstu, gan to dzirdot. Tādēļ valodas mācīšanās procesā ir vienlīdz svarīgi apgūt teksta saprašanas prasmi tiklab lasot, kā arī to dzirdot.

Šajā nodaļā sniegsim nelielu pārskatu par tekstu tipiem, kā arī tā saturu un struktūras īpatnībām.

Teksta sekmīgu lasīšanu vai klausīšanos nodrošina šādi kritēriji:

- tekstā ietvertā informācija ir viennozīmīga, tieša un konkrēta,
- teksts ir vienkāršs un skaidrs,
- tekstā nav apvidvārdu, profesionālismu, žargonvārdu, novecojušu izteicienu utt., kas sagādā papildus grūtības teksta uztverē,
- teksta pasniegšanas veids ir viegli uztverams, tas nozīmē, ka
 - mutiskie teksti ir korektā dikcijā, normālā vai nepieciešamības gadījumā pat palēninātā tempā,
 - rakstītie ir skaidri nodrukāti, bez valodas kļūdām.

Ja teksts atbilst izvirzītajiem kritērijiem, valodas apguvējam ir vieglāk:

- saprast galveno domu un saturu (nav tik svarīgi zināt katra atsevišķa vārda precīzu tulkojumu, bet gan uztvert tekstu kopumā, tajā ietverto būtisko informāciju),
- prast atšķirt svarīgākos no pakārtotiem jautājumiem,
- atšķirt faktus no komentāriem,
- teksta domas uztveršanai prast izmantot virsrakstu, ilustrācijas, fotogrāfijas, bet mutiskajos tekstos - balss intonāciju, pauzes, utt.

Valodas apguves vēlākajā posmā teksta saprašana nenožīmē vienīgi faktiskās, konkrētās informācijas uztveršanu, bet arī tekstā izteiktā viedokļa, autora attieksmes un emociju sapratni.

Strādājot ar rakstītiem tekstiem, valodas lietotājam labākai satura izpratnei ir iespējams izmantot vārdnīcas, var tekstu lasīt divas un vairāk reizes, ja to nesaprot.

Svarīgi ir iemācīties vārdnīcu lietot pareizi. Nebūtu ieteicams lasītājam meklēt vārdnīcā visus vārdus pēc kārtas, nemaz nemēģinot saprast izlasīto tekstu kopumā no konteksta. Kad valodas lietotājs ir apguvis pamatfonda vārdus un vispārlietojamās izteiksmes modeļus, viņa valodas prasmei vajadzētu būt pietiekamai, lai ar vārdnīcas palīdzību saprastu arī neadaptētus tekstus.

Teksta uztverē ir svarīgi apzināties, kādiem mērķiem un vajadzībām valodas lietotājs lasa tekstu vai to klausās. Atkarībā no tā valodas lietotājs:

- uztver vienīgi teksta būtību, galveno domu,
- izlasīto vai dzirdēto cenšas saprast detalizēti,
- iegūst kādu specifisku, tieši viņam vajadzīgu informāciju,
- tekstu lasa vai klausās profesionālu vajadzību dēļ vai prieka pēc.

Tekstu tipi.

Ir iespējami dažādi tekstu tipi, sākot no pavisam vienkāršiem (ielu, veikalu nosaukumi), beidzot ar roku rakstītām vēstulēm vai izvērstiem preses materiāliem u. tml. Piemēram:

- zīmes uz ielām (veikalu, iestāžu nosaukumi),
- izkārtnes, pamācības (piemēram, par stāvvietas automāta lietošanu),
- norādījumi, kas saistīti ar telefona lietošanu,
- cenrāži, ēdienkartes, transporta kustības saraksti,
- reģistrācijas lapas viesnīcās,
- rēķini, anketas, veidlapas, bibliotēku katalogi,
- televīzijas, radio vai teātru programmas,
- laika ziņas,
- dažādas instrukcijas, brošūras, ceļveži,
- telegrammas, ielūgumi, apsveikumi,
- darījumu un personiskās vēstules,
- raksti periodiskajos izdevumos,
- likumi, lēmumi un cita veida juridiska satura teksti.

Šajā uzskaitījumā apzināti izlaisti daiļliteratūras teksti. Tas nebūt nenozīmē, ka zināmai valodas apguvēju daļai, kuriem tādi teksti interesē,

tos nevarētu dot kā mācību uzdevumu. Mācību procesā svarīgi ir tekstus variēt, lai valodas apguvēji pierastu pie dažāda tipa tekstiem. Svarīgi ir panākt, lai valodas apguvēji mācību procesā iegūtu tādu valodas prasmi, kas viņiem dotu iespēju brīvi sazināties latviskā vidē.

Ir cilvēki, kuru profesionālajos pienākumos ietilpst darbs ar tekstu. Tādā gadījumā teksta izpratnes attīstīšanai veltījama lielāka uzmanība.

Teksta klausīšanās.

Tekstiem, kurus uztver ar dzirdi, ir sava specifika. Mutisko tekstu saprašana prasa labāku valodas māku. Tas ir saistīts ar to, ka dzirdētu tekstu nav iespējams atkārtot, lai atgrieztos pie kaut kā nesaprasta (piemēram, ja runā televīzijas diktors). Citādi tas ir divu cilvēku sarunā, kur ir iespējams pārjautāt.

Lasot tekstu, cilvēks pats izvēlas sev pieņemamu runas tempu. Klausoties tekstu, ir jāpielāgojas dzirdamajam runas tempam.

Klausoties tekstu televīzijā vai kino, uztveri atvieglo vizuālie palīg līdzekļi (videofragmenti, zīmējumi, simboli, utt.)

Mutisko tekstu saprašana lielā mērā ir atkarīga no dzirdamības, izrunas skaidrības, blakus trokšņu stipruma (piemēram, telefona sarunā).

Ņemot vērā mutisko tekstu specifiku, no valodas apguvēja nevar prasīt, lai viņš vienlīdz labi saprastu dzirdētu un uzrakstītu vienādas grūtuma pakāpes tekstu. Dzirdēta teksta uztverē galvenais ir saprast skaidri pasniegtu tekstu kopumā, uztvert tā būtību. Tālākā valodas apguves posmā klausītājs uztver ne tikai satura būtību, bet arī runātāja emocionālās izpausmes.

Tekstu tipi.

- informatīva satura teksti lidostās, dzelzceļa stacijās, autoostās, sporta sacensībās un citos masu pasākumos,
- informācija, ko saņem pa telefonu (arī automātiskajos atbildētājos),
- laika ziņas,
- ziņojumi satiksmes dalībniekiem uz ceļa,
- policijas un citu amatpersonu mutiski sniegtie norādījumi un rīkojumi,
- runas dažādos masu pasākumos, piemēram, mītiņos, sapulcēs, sanāksmēs,
- TV un radio raidījumi.

Šajā nodaļā darbs ar tekstu ir aplūkots vispārīgos vilcienos, nenosakot, ar kādiem līdzekļiem un metodiskiem paņēmieniem teksta sapratni attīstīt. Tā ir valodas mācīšanas metodika, kas ir atkarīga no katra konkrētā valodas apguvēja uztveres, intelekta u. c. īpatnībām. Minēsim tikai svarīgākos uzdevumus, kas būtu jāapgūst, mācoties strādāt ar rakstītu vai dzirdētu tekstu.

R a k s t ī t ā t e k s t ā valodas apguvējam būtu jāspēj:

- pazīt īpašvārdus, internacionālistus, kopīgas cilmes vai jau agrāk apgūtos vārdus,
- orientēties latviešu valodas vārddarināšanas likumībās (vārdu atvasināšana ar piedēkļiem, piedēkļiem, salikteņu veidošana), izsecināt nezināmu vārdu nozīmi no vārdu morfoloģiskā sastāva,
- saprast teksta būtību no konteksta,
- izmantot teksta sapratnei tulkojošās un skaidrojošās vārdnīcas.

K l a u s o t i e s t e k s t u, valodas apguvējam būtu jāspēj:

- uztvert literārajā valodā runāta teksta būtību,
- uztvert teksta būtību, dzirdot tekstu tikai reizi,
- iegūt sev nepieciešamo informāciju no dzirdēta teksta, kas satur nezināmus vārdus,
- sarunājoties lūgt sarunu partnera palīdzību (sk. Valodas funkcijas 6.1.- 6.12.)

7. nodaļa

LATVIEŠU VALODAS FONĒTISKĀS ĪPATNĪBAS

Lielākā daļa Latvijas pamatiedzīvotāju, kuri apgūst latviešu valodu, ir slāvu izcelsmes krievu valodā runājošie. Ņemot vērā šo apstākli, latviešu valodas fonētiskās īpatnības, par kurām šajā nodaļā tiek runāts, apskatītas galvenokārt salīdzinājumā ar krievu valodu. Izrunas atspoguļošanai lietota fonētiskā transkripcija.

1. Uzsvars.

Latviešu valodā parasti ir uzsvērtā pirmā zilbe. Piemēram, zeme, tauta, valoda.

Ir daži izņēmumi, piemēram:

- pieklājības frāzēs - labdien, labrīt, paldies (uzsver otro zilbi),
- no citām valodām aizgūtos vārdos - ragū, ateljē (uzsver pēdējo zilbi),
- dažos apstākļa vārdos - nekad, gandrīz (uzsver otro zilbi).

Izņēmumu ir maz.

2. Garie patskaņi (ā, ē, ī, o, ū).

2.1. Īpaši jāpievērš uzmanība garo patskaņu izrunai vārdos, kuros, atkarībā no tā, vai patskanis ir garš vai īss, mainās vārda nozīme, piemēram:

kazas - kāzas,

sals - sāls,

pīle - pīle u. c.

2.2. Garie patskaņi maina vārda gramatisko formu.

2.2.1. Garie patskaņi vārda galotnē maina tā locījumu, piemēram,

vienā istabā (kas?)

vienā istabā (kur?)

2.2.2. Maina darbības laiku, piemēram,
runājam (tagadne),
runājām (pagātne).

2.2.3. Izmaina īpašības vārdu galotni, piemēram,
mazameitene (nenoteiktā galotne),
mazameitene (noteiktā galotne).

3. Izruna un rakstība.

Parasti latviešu valodā burti atbilst skaņām, bet ir tomēr daži izņēmumi:

3.1. Burti *e*, *ē* izrunājami divējādi (šauri un plati, ko neatspoguļo rakstībā.

Piemēri: egle, zemene, ne (šajos vārdos *e* un *ē* izrunā šauri, līdzīgi kā krievu э),

elpa, medus, ena, cilveki (plato patskaņu *e*, *ē* izruna atšķiras no šauro izrunas, tas ir pa vidu starp *e* un *a*).

3.2. Burts *o* izrunājams trejādi.

Piemēri: domāt [duomāt], ola [uola], no [nuo] (te *o* izrunā kā divskani [uo],

pirmo tā daļu kā *u*, bet otro - līdzīgi *a*,

hotelis [hotelis] - *o* izrunā īsi, opera [ōpera] - te *o* ir garš.

3.3. Divskaņa *ie* izruna. To izrunā kā divu skaņu *i* un *a* savienojumu.

Piemēram, ieļa [iala], siena [siana], ziema [ziama].

3.4. Skaņas *dz* [ʒ] un *dž* [ʒ̣].

Šīs skaņas rakstos atveido ar diviem burtiem *d* un *z* vai *d* un *ž*, kurus izrunā kopā, piemēram, dziesma [ʒiesma], dzintars [ʒintars], pīlādži [pīlāẓ̌i].

3.5. Līdzskaņu izruna.

3.5.1. Līdzskaņu *s*, *z*, *c* izruna atbilst krievu *с*, *з*, *ц*, bet, ja virs tiem tiek likts jumtiņš, tad to izruna atbilst krievu *ш*, *ж*, *ч* (līdzīgi, kā tas ir lietuviešu, čehu u. c. valodās).

Piemēri: saule, zīmēt, cerība, čiekurs, šalkt, žurka.

3.5.2. Cieto un mīksto līdzskaņu *k*, *g*, *l*, *n* izruna atbilst krievu *к*, *г*, *л*, *н*, bet, ja tiek likta mīkstinājuma zīme, izruna mainās.

Tad tos izrunā it kā mēģinot savienot ar *j*. Veidojas skaņa, kas

ir līdzīga krievu *МБ, ГБ, ЛБ, НБ*.
Piemēri: kuģis, ķirbis, liņi, tūļa.

3.5.3. Ja līdzskanis *n* atrodas *k* vai *g* priekšā, to izrunā kā [ŋ] ar mēles pakaļējo daļu, piemēram, bungas [buŋgas].

4. Latviešu valodā biežāk sastopamās skaņu pārmaiņas.

Skaņu pārmaiņām pievēršama uzmanība ikreiz, apgūstot jaunus vārdus un morfoloģiskās formas, kurās tās sastopamas.

4.1. Asimilācija: atbilde [ađbilde], drošs [drošš], u. c.

4.2. Līdzskaņu zudums: svētdiena [svēđiena], u. c.

4.3. Afrikātas rašanās: rads [rač], pats [pač].

5. Līdzskaņu mija.

Svarīgi ir apgūt tipiskākos līdzskaņu mijas gadījumus, piem.:

b - bj	gulbis, gulbja, gulbji;
l - l̥	brālis, brāļa, brāļi;
c - č	lācis, lāča, lāči;
s - t - š	pūst, pūtu, pūšu;
z - ž	vēzis, vēža, vēži;
k - c	roka, rociņa;
g - dz	logs, lodziņš.

8. nodaļa

RAKSTU PRASME

Lai Latvijas pastāvīgais iedzīvotājs, kuram latviešu valoda nav dzimtā valoda, varētu veiksmīgi iekļauties latviskajā vidē, viņam zināmā apjomā jāprot izteikties arī rakstiski. Prasme izteikties rakstiski ir cieši saistīta ar katra cilvēka vispārējo valodas prasmes līmeni, bet galvenais nosacījums ir un paliek uzrakstītā teksta saprotamība un nepārprotamība.

Sākot apgūt latviešu valodu, ir svarīgi noskaidrot slāvu un latīņu alfabēta atšķirības un specifiski latvisko burtu rakstību (garie patskaņi, mīkstinātie līdzskaņi, divskaņi). Pēc tam valodas apguvējs mācās uzrakstīt atsevišķus vārdus (piemēram, savu vārdu un uzvārdu). Kad tas ir apgūts, var sākt veidot vienkāršus teikumus, pakāpeniski nonākot līdz sarežģītākas uzbūves teikumiem.

Apgūstot rakstu prasmi, ir svarīgi sasniegt tādu valodas prasmes līmeni, lai valodas lietotājs būtu spējīgs uzrakstīt šādus ikdienā nepieciešamos rakstus:

- anketas un veidlapas, kurās jāsniedz informācija par sevi (piemēram, pases vai auto vadītāja tiesību, arī vīzas saņemšanai),
- reģistrācijas kartes viesnīcās,
- nodokļu lapas, rēķinus, kvītis,
- iesniegumus, lūgumus un pilnvaras,
- autobiogrāfiju,
- īsus paziņojumus (darba biedriem vai skolēna klases audzinātājam),
- sastādīt sludinājumu,
- uzrakstīt sūdzību,
- pierakstīt telefonogrammu,
- apsveikumu, pateicības vēstuli vai ielūgumu,
- privātu vēstuli draugiem vai paziņām,
- vienkāršu darījuma vēstuli (piemēram, lūgt informāciju valsts iestādei sava iesnieguma lietā),
- rekomendāciju, raksturojumu utt.

9. nodaļa

KOMUNIKĀCIJAS PRASME

Sarunvalodas prasme, spēja ne savā dzimtajā valodā sarunāties ir cieši saistīta ar prasmi saprast dzirdētu tekstu. Tikai saprotot, pareizi uztverot citas personas teikto, var izveidot pareizu atbildi. Vai arī otrādi. Visai bieži ir situācijas, kad jāprot ne savā dzimtajā valodā uzdot jautājumus un jāspēj saprast dotā atbilde.

Dzirdētā teksta uztveri sarunā var atvieglot personiskais kontakts ar sarunas partneri - viņa žesti, mīmika, runas temps. Nepieciešamības gadījumā var lūgt sarunas partneri runāt lēnāk vai teikto atkārtot, kā arī pārjautāt, vai dzirdētais ir pareizi saprasts.

Veidojot savu atbildi, personiskā kontaktā ir vieglāk tādās situācijās, kad kādu vārdu nezina vai nevar atcerēties. Šādos gadījumos parasti izsakās aprakstoši vai izlīdzas ar žestiem.

Sarunāties pa telefonu ir grūtāk: trūkstot personiskajam kontaktam, nav redzama sarunu partnera reakcija, nav iespējams izlīdzēties ar žestiem vai mīmiku. Nereti sarunu traucē telefona sakaru bojājumi, slikta dzirdamība.

Par sarunas rakstveida formu var uzskatīt anketu aizpildīšanu. Arī vēstule ir sava veida saruna.

Valodas apguves sākumposmā vispirms būtu jāiemācās saprast un lietot valodu šādās situācijās: sasveicinoties, atvadoties, iepazīstoties vai uzrunājot kādu, jautājot vai parādot ceļu, jautājot vai pasakot, cik ir pulkstenis. Jāprot lietot pieklājības frāzes (pateikties, atvainoties), jāprot pateikt, kur dzīvo, kādi ir dzīves apstākļi, kur strādā, par ko strādā, kāda ir ģimene, cik liela utt.

Šīs situācijas parasti ir diezgan standartizētas, līdz ar to valodā eksistē noteikti sarunu vai frāžu modeļi, kas būtu jāapgūst. Jāpievērš uzmanība tam, ka ir iespējami modeļu varianti. Piemēram, uz jautājumu "Cik ir pulkstenis?" ir iespējams veidot vairākus atbilžu variantus par vienu un to pašu laiku:

"15 pāri trijiem"

"ceturksnis pāri trijiem"

"piecpadsmīt un piecpadsmīt minūtes".

Tālākā valodas apguves procesā sarunvalodas prasme būtu saistāma ar tipiskākajām ikdienas situācijām (veikala, pasta, ārsta utt. apmeklējums), kur sastopas divu sociālo lomu pārstāvji.

Šajā valodas apguves posmā būtu jādiferencē valodas zināšanu, galvenokārt leksikas, apjoms atkarībā no katra konkrētā indivīda sociālās lomas.

Piemēram, kā pircējam cilvēkam nav jāzina visi preču nosaukumi, pietiek, ja viņš elementāri spēj pateikt savu vajadzību un saprast pārdevēja teikto. Taču pārdevējam ne tikai jāzina preču nosaukumi, bet jāprot precīzi raksturot, nosaukt tās īpašības, atbildēt uz jautājumiem par preces kvalitāti utt.

Pašreizējie normatīvie akti par valsts valodas lietošanu pieļauj iespēju pircējam, apmeklētājam vai pacientam attiecīgajās iestādēs nerunāt valsts valodā. Turpretī cilvēkam, kas strādā apkalpojošā sfērā, normatīvie akti paredz obligātu valsts valodas prasmi. Kaut arī veikala, pasta vai ārsta utt. apmeklējums ir tipiska ikdienas situācija, konkrētā cilvēka vajadzības ir tik dažādas, ka vairs nevar izlīdzēties tikai ar standartfrāžu lietošanu.

Jāatceras, ka ir profesijas, kurām ļoti svarīga ir jautājumu veidošanas prasme, piemēram, ārstiem, policistiem, izmeklētājiem.

Viena no sarunas augstākajām formām ir diskusija, kad valodas lietotājam ir jāspēj izklāstīt savu viedokli, pamatot to, pierādīt sava teiktā pareizību, iebilst oponentam utt.

Šajos gadījumos sarunas forma ir pilnīgi brīva, nordināra. Valoda ir emocionāli niansēta, sastopams zemteksts, humors utt.

10. nodaļa

KĀ MĀCĪTIES UN MĀCĪT VALODU

Valodu mācīšanas un mācīšanās vispārīgie uzdevumi pēdējos gadu desmitos ir ievērojami mainījušies. Paplašinoties savstarpējiem kontaktiem, veidojoties atvērtai sabiedrībai, cilvēkiem ir radusies nepieciešamība apgūt citas valodas galvenokārt kā saziņas līdzekli. Šīs pārejas būtība ir pārveidot tradicionālo akadēmisko valodas mācīšanas sistēmu par tādu, kas kalpotu cilvēku savstarpējai saziņai. D.Liepiņa savā darbā "Modern trends in foreign language teaching abroad" raksturo vecās, akadēmiskās valodas mācīšanas īpatnības:

- valodas apguvējam jāspēj lasīt literatūru svešvalodā, tādēļ akcentēta ir lasīt un rakstīt prasme,
- vārdu krājums tiek papildināts, mehāniski iemācoties jaunus vārdus un to tulkojumus, nesaistot ar kontekstu, situāciju,
- akadēmisks valodas gramatisko formu izklāsts,
- dzimtā valoda tiek lietota kā instrukciju valoda mācību procesā utt.

Arī mācot cittautiešiem latviešu valodu, pedagogu uzdevums nebija iemācīt valodas apguvējiem brīvi kontaktēties, sarunāties, izmantot valodu brīvā ikdienas saziņā. Šī valodas mācīšanas metodika radīja nepatiku pret latviešu valodas apguvi vispār, bailes pieļaut gramatiskās neprecizitātes radīja psiholoģisku barjeru runāt latviešu valodā. Protams, arī politiskie apstākļi neveicināja cittautiešu vēlmi apgūt latviešu valodu, drīzāk gan otrādi.

Pasaulē komunikatīvās jeb funkcionālās mācīšanas sistēmas pirmsākumi ir meklējami mūsu gadsimta 50. gados ASV, pēc tam tā izplatījās arī Eiropā. Kopš 70. gadiem tā ir noteicošā svešvalodas mācīšanas metode Rietumeiropā.

Spēja sazināties - tas nozīmē, ka cilvēks spēj saprasties visdažādākajās dzīves situācijās, no kurām daudzas nevar paredzēt. Turklāt šajās situācijās katram indivīdam var būt atšķirīgas vajadzības. Vieniem ir nepieciešams vienlīdz labi gan runāt, gan rakstīt. Citiem svarīgi ir tikai saprast dzirdēto vai rakstīto tekstu. Spēja lietot valodu nozīmē ne tikai spēju sazināties ikdienas situācijā, bet arī spēju iegūt sev nepieciešamo informā-

ciju, uzdot jautājumus, izteikt savus uzskatus, viedokli, patiku vai nepatiku, spēju izdarīt izvēli, izprast dažādu parādību cēloņus vai apstākļus utt. Atbilstoši tam būtu variējams arī valodas mācību process saskaņā ar katra indivīda vajadzībām un profesiju. Tomēr jāatceras, ka spēja lietot valodu profesionālām vajadzībām vispirmām kārtām ir spēja lietot valodu vispār. Atšķirības galvenokārt ir leksisko līdzekļu izmantojumā.

Valodas apguvē ir arī svarīgi atgādināt līdzekļus un paņēmienus, kurus iespējams izmantot situācijās, kad vārdu krājums ir nepietiekams (žesti, mimika, aprakstoša izteiksme, priekšmeti utt.).

Valodas mācību process būtu saistāms arī ar tautas tradīciju, kultūras, uzvedības normu utt. apguvi, jo tas ir visai svarīgs starpnacionālo spriedzi mazinošs faktors, īpaši dzīvojot citas tautas vidū.

Lai valodas apguve būtu efektīvāka, Dž.A. van Eks un Dž.L.M.Trims grāmatā "Threshold level 1990" iesaka vairākus svarīgus principus, kas jāņem vērā mācību procesā.

- Pirmkārt, valodas apguvi stimulē noteikts, konkrēts valodas apguves mērķis, piemēram, iespēja strādāt kādā noteiktā profesijā, iespēja iegūt pilsonību utt.

- Uzsākot valodas apguvi, vispirms katram ir jāapzinās savas vajadzības, resp., kādam nolūkam ir nepieciešams mācīties valodu. Pasniedzēja uzdevums ir nošķirt no valodas kopuma to nepieciešamo valodas materiālu, kas vajadzīgs konkrētajam valodas apguvējam vai apguvēju grupai, respektīvi, individualizēt mācāmo materiālu.

- Valodas apguvē svarīgi ievērot **pakāpenību**, pārejot no vieglākā uz sarežģītāko. Tādā veidā mācību procesā ātri tiek sasniegts zināms rezultāts, kas savukārt stimulē valodas apguvēju turpināt valodas apguvi.

- Valodas apguve ir grūts un smags process, tādēļ ļoti svarīgi ir nepazaudēt valodas apguvēja interesi par to. Te noder lomu spēles, savstarpējas intervijas, diskusijas par pašu izvēlētajām tēmām utt. Nodarbības jābūt brīvai, nepiespiestai atmosfērai, lai valodas apguvēji psiholoģiski atbrīvotos un nebaidītos kļūdities.

- Dž.A. van Eks un Dž.L.M.Trims uzsver izpratnes lomu valodas apguves procesā, jo apzinīgs mācību process ir efektīvāks un iegūtās zināšanas labāk saglabājas atmiņā, kad valodas apguvējs mācās valodu kā noteiktu sistēmu, apzinās savu valodas prasmu un spēju mērķtiecīgi papildināt valodas zināšanas. Tas nozīmē, ka valodas apguvējs spēj izvēlēties sev piemērotāko mācību līdzekli - mācību grāmatu, rokasgrāmatu, audiokaseti utt., spēj atrast arī citus veidus, kā apgūt valodu - iesaistīties sarunās, izmantot radio un televīzijas iespējas, lasīt periodiku, vizuālo informāciju uz ielas, veikalos, utt.

• Valodas apguvējam svarīga ir prasme **vārdnīcās, rokasgrāmatās** utt. atrast informāciju par valodas formu pareizu lietošanu, spēja izmantot dažādas vārdu krājuma apguves metodes un atrast sev piemērotākās.

• Pasniedzējam jārosina valodas apguvēji nekavējoties lietot savas tikko iegūtās zināšanas **praksē**, lai veidotu valodas lietošanas pieredzi ikdienā.

• Lietojot valodu brīvā saziņā praktiski, valodas apguvējs aktīvi **klausās** pieredzējušāku saziņas partneru valodā un šādi papildina pats savas valodas iemaņas un zināšanas - ievēro un iegaumē agrāk nezināmus izteicienus, to lietošanas veidu un funkcijas. Sarunās dzirdētie jaunie vārdi un izteicieni izmantojami turpmākā saziņā.

• Saziņas procesā nereti rodas vajadzība improvizēt ar valodas izteicieniem un formām, tādā veidā valodas apguvējs praksē **radoši** izmanto jau iegūtās zināšanas un iemaņas.

Šajā nodaļā ir minēti tikai paši būtiskākie komunikatīvās valodas apguves principi un metodes. Ikvienam valodas apguvējam un pasniedzējam ir iespējams šos principus un metodes izmantot radoši, papildinot tos ar savu pieredzi un praksi un paturot prātā galveno - mācīties un mācīt valodu brīvai savstarpējai saziņai.

1. pielikums

ĪSS LATVIEŠU VALODAS GRAMATIKAS KOPSAVILKUMS

Vārdšķiras.

1. Lietvārds.

1. 1. Lietvārda dzimte.

Latviešu valodā lietvārdiem ir **vīriešu un sieviešu dzimte**. Bez tam ir arī daži kopdzimtes vārdi.

Vīriešu dzimtes lietvārdiem vienskaitļa nominatīvā ir galotne -s; -š; -is; vai -us:

gads, tēvs, zēns, vējš, brālis, zīmulis, medus.

Dažiem vīriešu dzimtes lietvārdiem ir galotne -a:

puika.

Pie vīriešu dzimtes pieder nelokāmie sugasvārdi:

metro, kino, depo, ragū.

Sieviešu dzimtes lietvārdiem vienskaitļa nominatīvā ir galotne -a; -e vai -s:

māja, egle, sirds, telts.

Pie sieviešu dzimtes pieder daži nelokāmie sugasvārdi:

kanoe, mis, misis.

Sieviešu dzimte ir arī nelokāmiem īpašvārdiem:

sieviešu personvārdiem, piemēram, *Marlo, Kristi*

un vietvārdiem, piemēram, *Haiti* (valsts), *Kalē* (pilsēta), *Po* (upe).

Kopdzimtes lietvārdiem vienskaitļa nominatīvā parasti ir galotne -a, retāk -e.

Tie attiecas gan uz vīriešu, gan sieviešu dzimuma personām:

auša, bende, bezkauņa, nelga, neprašā, paziņa, plāpa.

1.3.6. Kopdzimtes vārdi ir arī vīriešu un sieviešu uzvārdi ar galotni -a vai -e:

Auza, Liepa, Egle, Priede.

Šiem lietvārdiem ir atšķirīgas datīva formas. Uzvārdiem, ja tie ir vīrietim, jālieto datīva galotne -am vai -em:

Auzam, Liepam, Eglem, Priedem.

Ja tie ir sieviešu uzvārdi, datīva galotne būs -ai, -ei:

Auzai, Liepai, Eglei, Priedei.

1.3.7. Kopdzimtes vārdi ir arī nelokāmi uzvārdi, piemēram,

Kirī,

kā arī nelokāmi profesiju nosaukumi, piemēram,

konferansjē.

1.2. Lietvārda skaitlis.

Lietvārdiem ir divi skaitļi - **vienskaitlis un daudzskaitlis:**

galds - galdi, kurmis - kurmji, tirgus - tirgi,

māja - mājas, zeme - zemes, klints - klintis.

Ir lietvārdi, ko parasti lieto tikai vienā skaitlī - vienskaitlinieki:

piens, medus, zelts, fizika, jaunatne, egoisms, u. c.

Vienskaitliniekiem ir iespējami daudzskaitļa locījumi, tikai tos reti izmanto.

Lietvārdus, ko parasti lieto daudzskaitlī, sauc par daudzskaitliniekiem;

Ir daudzskaitlinieki, kam nav vienskaitļa formu:

durvis, milti, ļaudis, svētki, Cēsis, Talsi u.c.

Daudzskaitlinieki, kam ir vienskaitļa formas, bet kuras reti lieto:

dūmi, putraini, izdedži u.c.

1.3. Lietvārda locījumi, to nozīmes:

1.3.1. Nominatīvs - atbild uz jautājumu kas?

1.3.1.1. Lietvārds nominatīvā kā darbības veicējs.

Meitenes dzied. Skolēni raksta.

1.3.1.2. Lietvārds kā tas, kam ir kāda pazīme vai īpašība.

Ziedi ir krāšņi. Cepure ir liela.

1.3.1.3. Darbības objekts, ja darbības vārds ir vajadzības izteiksmē:

Jālasa grāmata, jāpērk piens.

1.3.2. Ģenitīvs - atbild uz jautājumu kā?

1.3.2.1. Piederības nozīme:

pilsētas centrs, skolas direktors.

- 1.3.2.2. Materiāls, no kā kas sastāv:
dēļu grīda, zelta gredzens, niedru jumts.
- 1.3.2.3. Izmantojamība, lietojamība:
piena kannā, putnu ferma.
- 1.3.2.4. Objekts, uz kuru attiecas lietvārda nosauktā darbība:
bērna audzināšana, veļas mazgāšana.
- 1.3.2.5. Tas, kas tiek pakļauts mērīšanai ar lietvārda nosaukto vārdu:
piena pudele, konfekšu kārba, maizes kukulis.
- 1.3.3. Datīvs - atbild uz jautājumu kam?
- 1.3.3.1. Lietvārds datīvā kā darbības netiešais objekts:
veltīt dzejoli māmiņai, pastāstīt draugam.
- 1.3.3.2. Tas, kam kas pieder:
zēnam ir grāmatas, meitenei ir brālis.
- 1.3.3.3. Adresāts, t. i., tas, kam kas ir paredzēts:
dāvana skolotājam, ticība nākotnei.
- 1.3.4. Akuzatīvs - atbild uz jautājumu ko?
- 1.3.4.1. Lietvārds akuzatīvā kā objekts, uz ko tieši iedarbojas:
celt māju, rakstīt vēstuli, gaidīt vilcienu.
- 1.3.4.2. Laika posms:
strādāt gadu, gaidīt stundu.
- 1.3.4.3. Telpas daļa, posms:
iet garu ceļu, nobraukt mazu gabaliņu.
- 1.3.4.4. Lietvārds akuzatīvā kā mērs:
metru plats, kilometru garš.
- 1.3.5. Instrumentālis - atbild uz jautājumu ar ko?
- 1.3.5.1. Lietvārds instrumentāli pavadoņa nozīmē:
pastaiga ar bērnu, rotaļāties ar suni, sarunāties ar kaimiņu.
- 1.3.5.2. Īpašības nozīmē:
zēns ar gaišiem matiem, sagaidīt ar sirsniņu smaidu.
- 1.3.5.3. Instrumentālis līdzekļa nozīmē:
rakt ar lāpstu, rakstīt ar zīmuli, barot ar pienu.
- 1.3.5.4. Veida instrumentālis.
klausīties ar interesi, iet lieliem soļiem (šeit ar izlaists).
- 1.3.5.5. Laikposms:
sākt strādāt ar rītdienu.
- 1.3.5.6. Cēlonis:
slimot ar angīnu.

1.3.6. Lokatīvs - atbild uz jautājumu kur?

1.3.6.1. Vietas nozīme:

iet mežā, nomest zemē, iet darbā.

1.3.6.2. Laikposms, laika moments:

pārnākt vakarā, kādreiz jaunībā.

1.3.7. Vokatīvs - bez jautājuma.

1.3.7.1. Lieto uzrunājot dzīvas būtnes, priekšmetus, parādības.

Māt! Mās! Direktor!

1.4. Lietvārda deklinācijas.

Latviešu valodā lietvārdus iedala sešās deklinācijās, iedalījuma pamatā ir dzimte un vienskaitļa nominatīva galotne.

Tabula

Vienskaitlis						
	#I	II	III	#IV	V	VI
N. kas?	-s	- is	- us	- a	- e	- s
Ģ. kā?	-a	*- a	- us	- as	- es	- s
D. kam?	-am	- im	- um	- ai	- ei	- ij
A. ko?	-u	- i	- u	- u	- i	- i
I. ar ko?	-u	- i	- u	- u	- i	- i
L. kur?	-ā	- ī	- ū	- ā	- ē	- ī
V. !	-s! -!	- i !	- u !	- ! - a !	- ! - e !	- s !

Daudzskaitlis						
N. kas?	- i	*- i	- i	- as	- es	- is
Ģ. kā?	- u	*- u	- u	- u	*- u	*- u
D. kam?	- iem	*- iem	- iem	- ām	- ēm	- īm
A. ko?	- us	*- us	- us	- as	- es	- is
I. ar ko?	- iem	*- iem	- iem	- ām	- ēm	- īm
L. kur?	- os	*- os	- os	- ās	- ēs	- īs
V. ! - i !	*- i !	- i !	- as !	- es !	- is !	

* - līdzskaņu mija,

- pēc šī parauga loka arī īpašības vārdus ar nenoteikto galotni, pamata skaitļa vārdus, vietniekvārdus.

1.5. Lietvārdu darināšana.

1.5.1. Lietvārdu atvasināšana ar izskaņām.

Atvasinot lietvārdus ar izskaņām, tās pievieno vai nu pie saknes (*skola - skolnieks*), vai pie celma (*skolotājs, pārbaudījums*).

Ar izskaņām lietvārdus atvasina:

1) no lietvārdiem

- ēns	brālis - brālēns
- nieks; - niece	zeme - zemnieks; Rīga - rīdziniece
- ājs	brūklene - brūklenājs
- ene	dzērve - dzērvene
- nīca	sāls - sālnīca; darbs - darbnīca
- īja	anglis - Anglija
- ība	draugs - draudzība
- iņš; - iņa	dēls - dēliņš; māsa - māsiņa
- ītis	brālis - brālītis
- īte	zeme - zemīte
- tiņš; - tiņa	akmens - akmentiņš; zoss - zostiņa

2) no īpašības vārdiem:

- ulis; - ule	mazs - mazulis, mazule
- aļa	brūns - brūnāļa
- ene	skābs - skābene
- nīca	slīms - slimnīca
- ībs	tīrs - tīrība
- ums	vecs - vecums
- atne	jauns - jaunatne

3) no darbības vārdiem

- ājs; - āja	ēda - ēdājs, ēdāja
- ējs; - ēja	gāja - gājējs, gājēja
- tājs; - tāja	dejot - dejojājs, peldēt - peldētāja
- eklis	grābt - grābeklis
- ulis	zīmēt - zīmulis
- tava; - tuve	lasīt - lasītava, pārbraukt - pārbrauktuve
- šana	iet - iešana, mācīt - mācīšana
- ums	jautāju - jautājums, lūgt - lūgums
- tne	zināt - zinātne, pagāja - pagātne

4) no skaitļa vārdiem

- nieks	trīs - trijnieks
---------	------------------

5) no apstākļa vārdiem

- nieks; - niece	pretī - pretinieks, pretiniece
- iene	tur - turiene

Vienai un tai pašai izskaņai var būt vairākas nozīmes.

1.5.2. Lietvārdu atvasināšana ar piedēkļiem un puspriedēkļiem.

Lietvārdus var atvasināt arī ar piedēkļiem un puspriedēkļiem. Dažas piedēkļu nozīmes:

aiz-	Norāda uz vietu, kas atrodas aiz kā: <i>aizdurve, aizkrāsne, aizmugure.</i>
ap-	Norāda, kas atrodas kam apkārt: <i>apkakle, aproce, apkārtne.</i>
ār-	Apzīmē kaut ko, kas atrodas ārpus kaut kā: <i>ārzemes, ārpilsēta.</i>
bez-	Norāda uz kaut ko, kas trūkst: <i>bezvējš, bezdarbība.</i>
ie-; iekš-	Norāda uz kaut ko, kas atrodas kaut kam iekšā: <i>iemutis, iekšpuse, iekškabata.</i>
ne-	Izsaka noliegumu: <i>nekārtība, nespēks, neuzmanība.</i>
pie-	Norāda uz vietu, kas ir tuvu kaut kam: <i>piepilsēta, pierobeža.</i>
starp-	Norāda uz to, kas atrodas vai notiek kam starpā: <i>starpbrīdis, starpkārta.</i>
uz-	Norāda uz ko, kas atrodas virs kā: <i>uzacis, uzpurnis.</i>
virš-	Kāds, kas atrodas kam virsū: <i>virsraksts, virskrekls.</i>
zem-	Norāda uz ko, kas atrodas zem kā: <i>zemūdene, zemteksts.</i>

2. Īpašības vārds.

2.1. Īpašības vārda dzimte un skaitlis.

Īpašības vārdam ir **vīriešu un sieviešu dzimte** un divi skaitļi - **vien-skaitlis un daudzskaitlis**. Īpašības vārda dzimti un skaitli nosaka lietvārds, ar kuru tas ir saistīts: *balts zieds - balti ziedi, balta roze - baltas rozes.*

2.2. Nenoteiktā un noteiktā galotne.

Nenoteiktā galotne		Noteiktā galotne	
vienskaitlis	daudzskaitlis	vienskaitlis	daudzskaitlis
vīriešu dzimte		vīriešu dzimte	
-s	-i	-ais	-ie
sieviešu dzimte		sieviešu dzimte	
-a	-as	-ā	-ās

Īpašības vārdus ar **nenoteikto galotni** lieto:

1) runājot par teksta lasītājam vai klausītājam vēl nezināmu, nepazīstamu, nenoteiktu lietvārda nosauktu priekšmetu vai parādību:

Klasē ienāca skolotāja, kas tikko bija sākusi strādāt mūsu skolā. Tā bija pavisam jauna meitene ar klusu balsi, bet stingru un noteiktu skatienu.

2) ja par lietvārda nosaukto priekšmetu runā vispār:

Labāk dzīvo īsu mūžu ar godu, nekā garu ar negodu.

Īpašības vārdus ar **noteikto galotni** lieto:

1) runājot par zināmu, pazīstamu, noteiktu lietvārda nosauktu priekšmetu vai parādību:

Sanatorijā Jānis saņēma vēstules no rūpīgās māmiņas, optimistiskā tēva, mazās māšeles un pat no nevaļīgā drauga.

2) uzrunā:

Dārgais draugs! Cienījamais Kalniņa kungs!

3) īpašības vārdos vispārākajā pakāpē:

visgarākā diena, visīsākā nakts.

Ir daži īpašības vārdi, kas lietojami tikai vai parasti ar noteikto galotni:

galvenais, malējais, pārējais, pērnais, pēdējais, turpmākais, vakarējais, vienīgais u.c.

2.3. Īpašības vārda deklinācija.

Īpašības vārdus ar nenoteikto galotni vīriešu dzimtē loka tāpat kā 1. deklinācijas lietvārdus, bet sieviešu dzimtē - tāpat kā 4. deklinācijas lietvārdus.

Īpašības vārdus ar noteikto galotni loka īpatnēji. Tiem ir paplašināta noteiktā galotne vienskaitļa datīvā un lokatīvā, daudzskaitļa datīvā, instrumentālī un lokatīvā (paplašināto galotņu šajos locījumos nav vienīgi īpašības vārdiem ar izskaņu -ējais, -ējā).

Īpašības vārdu locīšanas tabula.

Nenoteiktā galotne		Noteiktā galotne	
vienskaitlis	daudzskaitlis	vienskaitlis	daudzskaitlis
Vīriešu dzimte			
N. labs	labi	labais	labie
Ģ. laba	labu	labā	labo
D. labam	labiem	labajam	labajiem
A. labu	labus	labo	labos
I. labu	labiem	labo	labajiem
L. labā	labos	labajā	labajos
V. -	-	labais!	labie!
Sieviešu dzimte			
N. laba	labas	labā	labās
Ģ. labas	labu	labās	labo
D. labai	labām	labajai	labajām
A. labu	labas	labo	labās
I. labu	labām	labo	labajām
L. labā	labās	labajā	labajās
V. -	-	labā!	labās!

2.4. Īpašības vārda salīdzināmās pakāpes.

		vis -ākais, -ākā
	- āks, -āka	
- s, -a		visbaltākais, visbaltākā
	baltāks, baltāka	
balts, balta		visslinkākais, visslinkākā
	slinkāks, slinkāka	
slinks, slinka		vistīrākais, vistīrākā
	tīrāks, tīrāka	
tīrs, tīra		

2.5. Īpašības vārdu darināšana.

2.5.1. Īpašības vārdu atvasināšana ar izskaņām:

Izskaņa	No kā atvasina	Piemēri
-āds, -āda	no skaitļa vārdiem, vietniekvārdiem	viens - vienāds, vienāda savš - savāds, savāda
-ains, -aina	no lietvārdiem	kalns - kalnains, kalnaina saule - saulains, saulaina
-ējs, -ēja	no apstākļa vārdiem, lietvārdiem, īpašības vārdiem	vakar - vakarējs, vakarēja gals - galējs, galēja kalsns - kalsnējs, kalsnēja
-ens, -ena	no īpašības vārdiem, lietvārdiem, darbības vārdiem	skābs - skābens, skābena slava - slavens, slavena irt - irdens, irdena
-gans, -gana	no īpašības vārdiem	zaļš - zaļgans, zaļgana
-īgs, -īga	no lietvārdiem, īpašības vārdiem, apstākļa vārdiem, darbības vārdiem	laime - laimīgs, laimīga vesels - veselīgs, veselīga pretī - pretīgs, pretīga deva - devīgs, devīga
-īņš, -īņa	no īpašības vārdiem	mazs - maziņš, maziņa
-isks, -iska	no lietvārdiem, īpašības vārdiem	zinātne - zinātnisks, zinātniska garens - garenisks, gareniska
-ots, -ota	no lietvārdiem	sniegs - sniegots, sniegota

2.5.2. Īpašības vārdu atvasināšana ar piedēkļiem un puspriedēkļiem.

at-	norāda uz īpašības pamazinājumu: <i>attāls</i> .
bez-	norāda uz īpašības trūkumu: <i>bezbailīgs, bezkrāsains</i> .
ie-	norāda uz īpašības pamazinājumu: <i>iesirms, iegarens</i> .
ne-	norāda uz īpašības trūkumu: <i>neass, neīsts, negaumīgs</i> .
starp-	norāda, ka īpašība saistīta ar attiecībām starp diviem vai vairākiem priekšmetiem vai parādībām: <i>starptautisks</i> .

3. Skaitļa vārds.

3.1. Pamata un kārtas skaitļa vārdi.

Pamata skaitļa vārds apzīmē skaitu:

viens akmens, divas kājas, simt divdesmit pieci studenti.

Īpaša pamata skaitļa vārdu grupa ir daļskaitļi:

divas trešdaļas, viena astotdaļa.

Kārtas skaitļa vārds apzīmē secību, kas iegūta saskaitot:

pirmais akmens, septītais saraksts, divdesmit devītā māja.

3.2. Skaitļa vārda rakstība.

Rakstos skaitļa vārdus bieži apzīmē ar arābu vai romiešu cipariem:

24 koki, 3. māja, VI klase.

Romiešu ciparus gandrīz vienmēr izmanto kārtas skaitļa vārdu apzīmēšanai, bet aiz arābu cipariem, kas apzīmē kārtas skaitļa vārdus, liek punktu:

4. klase, 5. nodaļa.

Aiz romiešu cipariem punktu neliek, izņemot, ja romiešu cipars ir nodaļu virsrakstu priekšā:

I. Bērība. II. Jaunība.

Aiz cipariem, kas apzīmē kārtas skaitļa vārdus datumos, latviešu valodā liek punktu: 1918. gada 18. novembris.

3.3. Skaitļa vārda dzimte.

Vīriešu un sieviešu dzimtes formas ir lokāmajiem pamata skaitļa vārdiem un kārtas skaitļa vārdiem:

*viens koks, divas grāmatas, četri rieksti, otrā rinda,
septītais numurs.*

Skaitļa vārda dzimti parasti saskaņo ar tā lietvārda dzimti, ar kuru kopā tas tiek lietots.

Skaitļa vārdam *trīs* dažos locījumos nav īpašu vīriešu un sieviešu dzimtes galotņu:

trīs gadī - trīs dienas

Skaitļa vārda *trīs* locīšanas paraugs:

N. trīs	trīs
Ģ. triju	triju
D. trim, trijiem	trim, trijām
A. trīs	trīs
I. trim, trijiem	trim, trijām
L. trijos, trīs	trijās, trīs

3.4. Skaitļa vārda skaitlis.

Tā kā skaitļa vārdi paši izsaka daudzumu, tiem nav tādas vienskaitļa un daudzskaitļa nozīmes, kādas tās ir lietvārdam. Atsevišķiem skaitļa vārdiem ir vienskaitļa un daudzskaitļa formas: *viens, viena - vieni, vienas*.

3.5. Skaitļa vārda locīšana.

Nelokāmi ir visi skaitļa vārdi, kam nav galotnes: *desmit, simt, tūkstoš, divdesmit, deviņpadsmit*.

Lokāmajiem skaitļa vārdiem ir galotnes.

Skaitļa vārdus *viens, divi, četri, pieci, seši, septiņi, astoņi, deviņi* vīriešu dzimtē loka tāpat kā I deklinācijas lietvārdus, sieviešu dzimtē - tāpat kā IV deklinācijas lietvārdus, (*sk. lietvārdu locīšanas tabulu*).

Kārtas skaitļa vārdus loka tāpat kā īpašības vārdus ar noteikto galotni (*sk. īpašības vārdu locīšanas tabulu*). Vienskaitļa datīvā, lokatīvā un daudzskaitļa datīvā, instrumentālī un lokatīvā tiem ir paplašinātā galotne.

Dažiem skaitļa vārdiem ir lokāmas un nelokāmas formas: *desmit vai desmits, simt vai simts*. Šo vārdu lokāmajām formām parasti ir lietvārdu nozīme: *ieradās pirmais cilvēku desmits*.

Jāievēro, ka gadu skaitļos lietojama vienīgi forma tūkstoš: *tūkstoš deviņi simti deviņdesmit piektais gads*.

3.6. Skaitļa vārdi savienojumā ar lietvārdu.

3.6.1. Ar lietvārdu dzimtē un locījumā ir saskaņoti visi kārtas skaitļa vārdi, kā arī pamata skaitļa vārdi no viens līdz deviņi (izņemot trīs).

N. viens žurnāls	pieci žurnāli	sestā rinda
Ģ. viena žurnāla	piecu žurnālu	sestās rindas
D. vienam žurnālam	pieciem žurnāliem	sestajai rindai
A. vienu žurnālu	piecus žurnālus	sesto rindu
I. ar vienu žurnālu	ar pieciem žurnāliem	ar sesto rindu
L. vienā žurnālā	piecos žurnālos	sestajā rindā

3.6.2. Ir skaitļa vārdi, kas piesaista lietvārdu ģenitīvā:

3.6.2.1. desmitnieki - desmit, divdesmit utt.

Īpaša pamata *Plauktā ir desmit grāmatu*.

3.6.2.2. padsmiņi - vienpadsmit, divpadsmit utt.

3.6.2.3. simtiņi - simt, divsimt utt.

3.6.2.4. tūkstošnieki - tūkstoš, divtūkstoš utt.

3.6.2.5. nenoteiktie skaitļa vārdi - daudz, maz, u.c.

Man ir maz laika.

4. Vietniekvārds.

Vietniekvārdus iedala 10 grupās:

1. Personu vietniekvārdi: *es, tu, viņš, viņa, mēs, jūs, viņi, viņas.*

2. Atgriezeniskais vietniekvārds: *sevis.*

3. Piederības vietniekvārdi: *mans, tavs, savs, manējs, tavējs, savējs, viņējs.*

4. Norādāmie vietniekvārdi: *šis, tas, viņš, tāds, šāds, šitas, šitāds.*

5. Nenoteiktie vietniekvārdi: *cits, dažs, kas, kāds, kurš, kaut kas, kaut kāds, kaut kurš, diezin kas, diezin kāds, diezin kurš, kurš katrs.*

6. Jautājamie vietniekvārdi: *kas, kāds, kurš.*

7. Attieksmes vietniekvārdi: *kas, kāds, kurš.*

8. Vispārīnāmie vietniekvārdi: *viss, katrs, kurš katrs, ikkatrs, jebkāds, jebkas, jebkurš, ikviens, viss kas.*

9. Noteicamais vietniekvārds: *pats.*

10. Noliecjamie vietniekvārdi: *nekas, nekāds, neviens.*

4.1. Vietniekvārda dzimte.

Vīriešu un sievietes dzimtes formas ir lielākajai daļai vietniekvārdus: *viņš - viņa, šis - šī, tas - tā, tāds - tāda.*

Atšķirības dzimtē nav šādiem vietniekvārdiem: *es, tu, sevis, kas.*

4.2. Vietniekvārda skaitlis.

Vienskaitļa un daudzskaitļa formas ir lielākajai daļai vietniekvārdus: *viņš - viņi, viņa - viņas, šis - šie, kāds - kādi.*

Atšķirības skaitlī nav šādiem vietniekvārdiem: *sevis, kas, kaut kas u. c.*

4.3. Vietniekvārda persona.

Persona kā gramatiska pazīme piemīt personas un piederības vietniekvārdiem: *es, tu, viņš, mēs, jūs, viņi, mans, tavs.*

4.4. Vietniekvārdu locīšana.

Lielāko daļu vietniekvārdus loka kā I vai IV deklinācijas lietvārdus (*sk. lietvārdu locīšanas tabulu*). Daudzus vietniekvārdus loka īpatnēji.

Vietniekvārdu locīšanas tabulas.

Vienskaitlis								
N.es	tu	viņš	viņa	kurš	kura	viss	visa	-
Ģ.manis	tevis	viņa	viņas	kura	kuras	visa	visas	sevis
D.man	tev	viņam	viņai	kuram	kurai	visam	visai	sev
A.manī	tevi	viņu	viņu	kuru	kuru	visu	visu	sevi
I.manī	tevi	viņu	viņu	kuru	kuru	visu	visu	sevi
L.manī	tevī	viņā	viņā	kurā	kurā	visā	visā	sevī

Daudzskaitlis								
N.mēs	jūs	viņi	viņas	kuri	kuras	visi	visas	-
Ģ.mūsu	jūsu	viņu	viņu	kuru	kuru	visu	visu	sevis
D.mums	jums	viņiem	viņām	kuriem	kurām	visiem	visām	sev
A.mūs	jūs	viņus	viņas	kurus	kuras	visus	visas	sevi
I.mums	jums	viņiem	viņām	kuriem	kurām	visiem	visām	sevi
L.mūsos	jūsos	viņos	viņās	kuros	kurās	visos	visās	sevī

Vienskaitlis								
N.kas	tas	tā	šis	šī	mans	mana	manējs	manējais
Ģ.kā	tā	tas	ši; šā	šīs; šās	mana	manas	manēja	manējā
D.kam	tam	tai	šim	šai	manam	manai	manējam	manējam
A.ko	to	to	šo	šo	manu	manu	manēju	manējo
I.ko	to	to	šo	šo	manu	manu	manēju	manējo
L.kur	tajā	tai	šai	šai	manā	manā	manējā	manējā

Daudzskaitlis								
N.kas	tie	tās	šie	šīs	mani	manas	manēji	manējie
Ģ.kā	to	to	šo	šo	manu	manu	manēju	manējo
D.kam	tiem	tām	šiem	šām	maniem	manām	manējiem	manējiem
A.ko	tos	tās	šos	šās	manus	manas	manējus	manējos
I.ko	tiem	tās	šos	šās	manus	manām	manējiem	manējiem
L.kur	tais	tais	šais	šais	manos	manās	manējos	manējos

4.5. Vietniekvārdu lietošana.

Vietniekvārds *mēs* attiecas gan uz runātāju, gan uz vēl vienu vai vairākām personām: *mēs labi saprotamies, jo mums ir vienādi uzskati*. Nepareizi ir teikt: *mēs ar jums labi saprotamies*.

4.5.1. Vietniekvārdi *kas* un *kurš*.

Ar jautājamo vietniekvārdu *kas* jautā vispār par priekšmetu vai dzīvu būtni: *kas šodien ir par dienu, kas tur atnāca*, bet ar jautājamo vietniekvārdu *kurš* jautā par atsevišķu priekšmetu vai dzīvu būtni: *kurš atminēja manu mīklu?*

4.5.1.1. Attieksmes vietniekvārds *kas* ievada paligteikumu.

Vējš augstākās priedes nolauza, kas kāpās pie jūrmalas stāvēja.

4.5.1.2. Attieksmes vietniekvārdu *kurš* lieto, ja ar *kas* nevar pietiekami skaidri izteikt vajadzīgās attieksmes starp priekšmetiem vai parādībām.

Nav daudz vārdu, kuru nebija šajā vārdnīcā.

4.5.1.3. Vietniekvārdu *kurš* lieto, ja saliktā teikumā ir vairāki paligteikumi, kas attiecas katrs uz savu vārdu.

Istabas vidū atradās liels galds, kas bija pārklāts ar zaļu galdaudu, kura malās kā smalki tīmekļi vizēja sudrabainas bārkstis.

4.5.2. Vietniekvārds *sevis* ir attiecināms uz vienskaitļa un daudzskaitļa visām trim personām.

Mazā cieši piespieda sev klāt neglīto lelli.

Mums jārūpējas ne tikai par sevi.

Viņi bija iepazinuši sevi un viens otru.

4.5.3. Vietniekvārds *savs* attiecas uz visām trim vienskaitļa vai daudzskaitļa personām.

Pastāsti man par savu ceļojumu!

Katram savs kreklis tuvāks.

Ja tekstā var rasties pārpratumi, jālieto attiecīgo personu piederības vietniekvārdi: *mans, tavs* vai personu vietniekvārdu ģenitīvi: *viņa, viņas, mūsu, jūsu, viņu*.

4.5.4. Vietniekvārdi *viņš* un *tas*.

4.5.4.1. Vietniekvārds *viņš* parasti attiecas uz dzīvām būtnēm, galvenokārt uz cilvēkiem:

Istabā ienāca zēns. Viņš bija gadus astoņus vecs.

4.5.4.2. Vietniekvārds *tas* norāda kā uz priekšmetiem, tā uz dzīvām būtnēm.

Istabas vidū stāvēja galds. Tas bija apklāts ar baltu galdautu.

5. Darbības vārds.

5.1. Darbības vārda nenoteiksme.

Nenoteiksme (infinitīvs) nosauc darbību. Darbības vārdam nenoteiksmē ir galotnes -t vai -ties: *iet, nest, skatīties, priecāties.*

5.2. Tiešie un atgriezeniskie darbības vārdi.

Pēc formas un nozīmes darbības vārdi ir tieši un atgriezeniski.

Tiešie parasti norāda, ka darbība ir vērsta projām no darītāja (tie ir darbības vārdi ar galotni -t nenoteiksmē): *iet, dot, mācīt, sveicināt.*

Atgriezeniskie darbības vārdi norāda, ka darbība tiek vērsta uz pašu darītāju vai arī tā ir savstarpēja (šiem darbības vārdiem nenoteiksmē ir galotne -ties): *sasveicināties, skatīties, brīnīties, mazgāties, peldēties.*

5.3. Patstāvīgie un palīga darbības vārdi.

Patstāvīgajiem darbības vārdiem teikumā ir pilnīga leksiskā nozīme: *dziedāt, lasīt, skriet.*

Palīga darbības vārdiem (*būt, tikt, tapt, kļūt*) tādas nav, tos lieto salikto laika formu veidošanā un ciešamās kārtas formu veidošanā: *esmu dziedājis, bija aizgājis, tiek celts.*

Dažreiz tiem ir arī patstāvīga nozīme: *laime būs, top pilsēta.*

5.4. Darbības vārda skaitlis.

Darbības vārdam ir vienskaitlis (ja ir viens darītājs): *es strādāju, tu palīdzi, meitene lasa.*

Ja ir divi vai vairāki darītāji, tad darbības vārds ir daudzskaitlī: *mēs strādājam, jūs palīdzat, meitenes lasa.*

5.5. Darbības vārda persona.

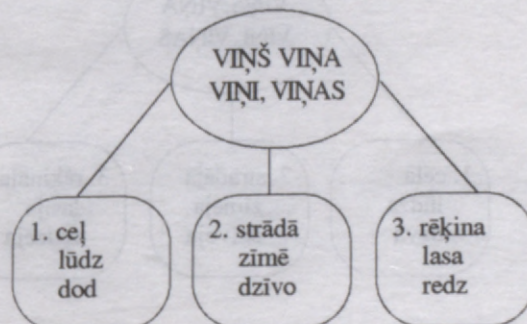
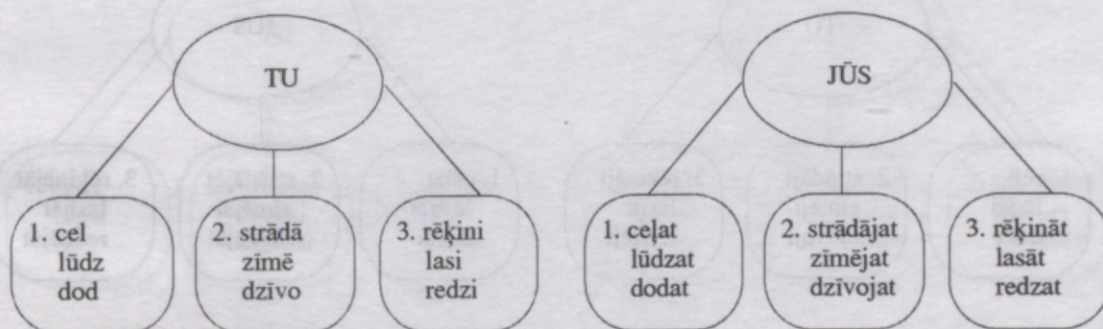
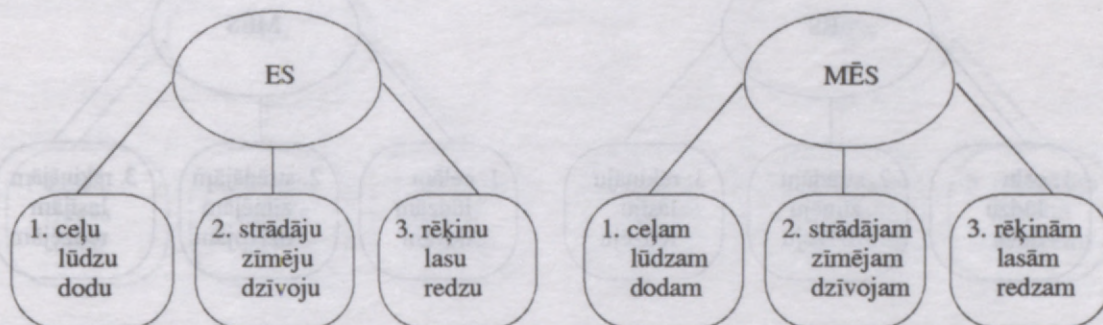
Darbības vārdam ir trīs personas:

5.5.1. Tas pirmajā personā norāda, ka darbību veic runātājs vai vairāki darītāji, pie kuriem pieder arī runātājs: *es klausos, mēs lasām.*

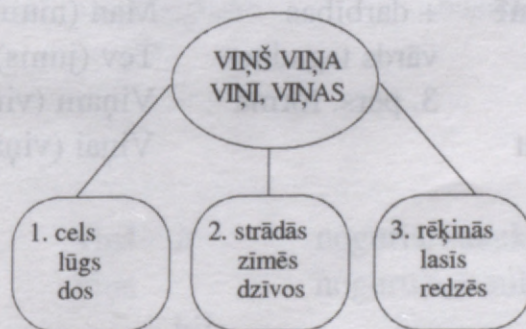
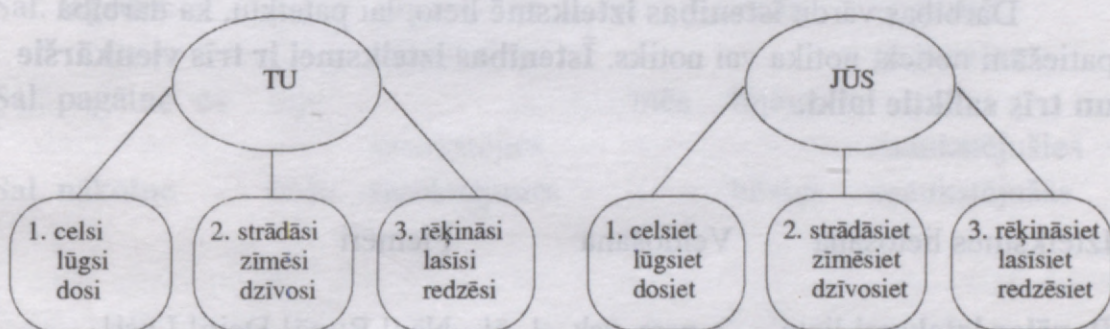
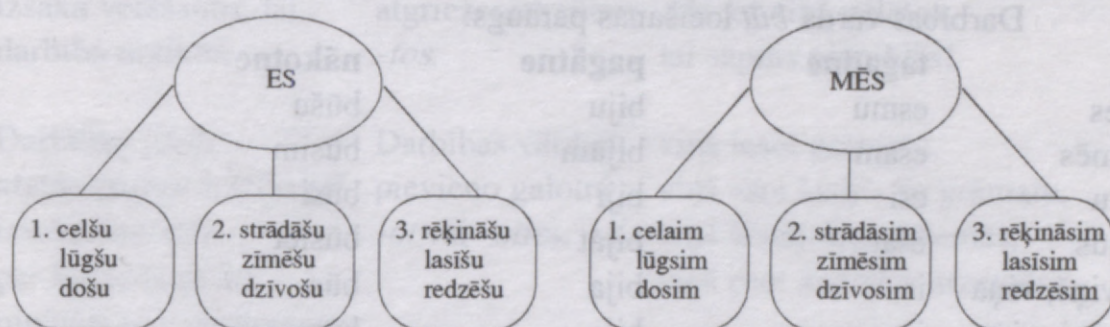
5.5.2. Darbības vārds otrajā personā norāda, ka darbību veic uzrunātā persona vai vairāki darītāji, kas tiek uzrunāti: *tu lasi, jūs lasāt.*

5.5.3. Darbības vārds trešajā personā norāda, ka darbību veic runā pieminētā persona vai pieminētās personas: *viņš dejo, viņa dzied, viņi dejo, viņas dzied.*

5.6. Pārskats par tiešo darbības vārdu konjugēšanu īstenības izteiksmes vienkāršajā tagadnē.

5.8. Pārskats par tiešo darbības vārdu konjugēšanu īstenības izteiksmes vienkāršajā nākotnē.

Latviešu valodā darbības vārdi *būt, dot, iet* nepieder ne pie vienas no konjugācijām, tos loka īpatnēji.

Darbības vārda *būt* locīšanas paraugs:

	tagadne	pagātne	nākotne
es	esmu	biju	būšu
mēs	esam	bijām	būsīm
tu	esi	biji	būsi
jūs	esat	bijāt	būsiet
viņš, viņa	ir	bija	būs
viņi, viņas	ir	bija	būs

Tāpat loka darbības vārdu *nebūt*, katrai formai priekšā liekot priedēkli *ne-*, vienīgi vienskaitļa un daudzskaitļa trešās personas forma atšķiras - tā ir *nav* (viņš, viņa, viņi, viņas *nav*).

5.9. Darbības vārdu izteiksmes.

Darbības vārdu **īstenības izteiksmē** lieto, lai pateiktu, ka darbība patiešām notiek, notika vai notiks. **Īstenības izteiksmei ir trīs vienkāršie un trīs saliktie laiki.**

Izteiksmes lietošana

Veidošana

Piemēri

Pavēles izteiksmi lieto, lai izteiktu pavēli, lūgumu vai aicinājumu.

2. pers. vsk. -! -ā!
-o! -i! -ini! -ē!
2. pers. dsk. -iet!¹
-ieties!

Nāc! Runā! Dejo! Lasi!
Brīdini! Zīmē!
Nāciet! Iepazīstieties!

Darbības vārdu **vajadzības izteiksmē** lieto, lai izteiktu vajadzību vai nepieciešamību kaut ko darīt.

Priedēklis *jā* ⁻²
+ darbības
vārds tagadnes
3. pers. formā

Zēnam (zēniem) (ir) jāstrādā.
Man (mums) (ir) jāstrādā.
Tev (jums) (ir) jāstrādā.
Viņam (viņiem) bija jāzīmē,
Viņai (viņām) būs jādzied.

¹ - pavēles izteiksmes dsk. 2. personas galotnē vienmēr ir - iet (nevis - at) un - ieties (nevis - aties).

² - priedēklis *jā* - vienmēr ir garš.

Darbības vārds	Tiešajiem darb. v.	Ja es būtu burvis...
vēlējuma izteiksmē	pievieno galotni <i>-tu</i> ,	Kaut rīt nelītu!
izsaka vēlēšanos, lai	atgriezeniskajiem	Ak, kā viņš vēlētos,
darbība notiktu.	<i>-tos</i> .	lai sapnis piepildās!

Darbības vārds	Darbības vārdam	viņš lasot grāmatu,
atstāstījuma izteiksmē	pievieno galotni	viņš esot lasījis šo grāmatu,
izsaka darbību,	<i>-ot</i> vai <i>-oties</i> .	viņš ārstējoties ārzemēs,
par kuras realitāti		viņš esot ārstējies ārzemēs.
runātājs nav pārliecināts		
vai arī atstāsta cita		
teiktos vārdus.		

5.10. Darbības vārdu saliktie laiki.

Sal. tagadne	esmu	noguris	esam	noguruši
		nogurusi		nogurušas

Sal. pagātne	es	biju	mēs	bijām
		saaukstējies		saaukstējušies

Sal. nākotne	būšu	saaukstējusies	būsim	saaukstējušās
--------------	------	----------------	-------	---------------

	esi	noguris	esat	noguruši
		nogurusi		nogurušas

	tu	biji	jūs	bijāt
		saaukstējies		saaukstējušies

	būsi	saaukstējusies	būsiet	saaukstējušās
--	------	----------------	--------	---------------

	viņš	ir	noguris, saaukstējies
	viņa		nogurusi, saaukstējusies

		bija	
--	--	------	--

	viņi		noguruši, saaukstējušies
--	------	--	--------------------------

	viņas	būs	nogurušas, saaukstējušās
--	-------	-----	--------------------------

5.10. Darbības vārda divdabju formas.

-ošs; -oša	ziedošs dārzs, degoša svece	lieto, lai apzīmētu vai nu pastāvīgu, vai tikai zināmu laiku pastāvošu pazīmi.
-is; -usi	nokaltis koks, noziedējusi ābele	apzīmē pabeigtu darbību vai sasniegtu stāvokli.
-ams; -āms	dzerams ūdens, lasāms raksts	iespējamības nozīme, ciešamās kārtas nozīme.
-ts; -ta	padarīts darbs	lieto, lai apzīmētu darbību, kas paveikta pagātnē.
-dams; -dama	iedams aplūkoju apkārtni stundu stāvu domādama aizkavējos, meklēdama puķes	laika nozīme, veida nozīme, cēloņa nozīme.
-ot; -oties	braucot, smejojoties	laika nozīme.

6. Apstākļa vārds.

6.1. Apstākļa vārda leksiskās nozīmes:

6.1.1. Apstākļa vārdi, kas apzīmē darbības kvalitāti. Piemēram, *asi, cieši, stingri, dabiski, mīlīgi, aktīvi, stalti, klusu u. c.*

Lapās klusu šalca lietus.

6.1.2. Mēra apstākļa vārdi, kas apzīmē darbības kvantitāti un intensitāti (saistījumā ar darbības vārdiem). Tie ir vārdi *diezgan, mazliet, divtik, nedaudz, nemaz, daudz, maz u. c.*

Viņš soliņa atdot otrtik.

Mēra apstākļa vārdi, kas apzīmē īpašības mēru vai pakāpi (saistījumā ar īpašības vai apstākļa vārdiem). Piemēram.

Grozu pielasijām diezgan ātri, taču kājas palikušas brīnum smagas.

6.1.3. Veida apstākļa vārdi apzīmē veidu, kādā noris vai tiek veikta darbība (*kājām, braukšus, šķērsām u. c.*) *Uz pilsētu dosimies kājām.*

6.1.4. Vietas apstākļa vārdi apzīmē darbības vietu vai virzienu: *ārā, iekšā, augšā, lejā, apkārt, citur, kaut kur, šur tur, kaut kur, prom, laukā u. c.*

Neskaties apkārt!

Sētai krāsa šur tur nolobījusies.

6.1.5. Laika apstākļa vārdi apzīmē laika momentu vai laikposmu, kurā norit darbība: *drīz, jau, laikus, rītdien, pirmsdien, reiz, senāk, vakar, toziem u. c.*

7.3. Prievārds

Istabā joprojām bija kluss.

6.1.6. Cēloņa un nolūka apstākļa vārdi: *kāpēc, tāpēc, kādēļ, tādēļ, kamdēļ, tamdēļ* u. c.

Kāpēc tu vēl kavējies? Tāpēc, ka ir vēl stunda laika.

6.2. Apstākļa vārda salīdzināmās pakāpes:

		vis -āk
	-āk	
-i, -u		vislabāk
	labāk	
labi		visklusāk
	klusāk	
klusu		vismazāk
	mazāk	
maz		vispatīkamāk
	patīkamāk	
patīkami		

Īpatnēji veido salīdzināmās pakāpes formas apstākļa vārdam *daudz*:
daudz - vairāk - visvairāk.

6.3. Apstākļa vārdu pareizrakstība.

6.3.1. Kopā rakstāmi apstākļa vārdi, kas sākas ar *jeb-, ne-, pa-, ar-, ik-*:
jebkad, pavisam, ikdien.

6.3.2. Kopā rakstāmi vārdi, kas beidzas ar *-pat*: *tepat, tāpat, turpat.*

6.3.3. Šķirti rakstāmi apstākļa vārda savienojumi ar *kaut, diez*:
diezin, nez, nezin, kaut kad, diez kur, nez kā, nezin kur.

6.3.4. Jāievēro dažu vārdu un vārdu savienojumu rakstība atkarībā no to nozīmes:

papriekšu (laika nozīmē) - pa priekšu (vietas nozīmē)

6.3.5. Nedrīkst apstākļa vārdu *kad* lietot saikļa *ka* vietā. Abi vārdi šķir teikuma nozīmes.

Es zinu, kad viesi ieradīsies. Es zinu, ka viesi ieradīsies.

7. Prievārds.

7.1. Prievārdu novietojums.

7.1.1. Gandrīz visi prievārdi tiek novietoti patstāvīgā vārda **priekšā**:
aiz upes, ar smaidu, pa ceļu.

7.1.2. Vienmēr **aiz** patstāvīgā vārda atrodas prievārdi *dēļ, labad, pēc* (gadījumā, ja tas norāda uz cēloni):
slimības dēļ, bērnu labad, pieklājības pēc.

7.2. Prievārdu saistījums ar lietvārdu locījumu formām:

Prievārdi	Vienskaitlis	Daudzskaitlis
aiz		
apakš		D
ārpus		
bez		
kopš		
no	Ģenitīvs.	a
pēc		
pie		
pirms		t
uz		
virs		
zem		
līdz	Datīvs.	ī
pa		
ap		V
caur		
gar		
pa	Akuzatīvs.	
pār	Instrumentālis.	S
par		
pret		
starp		
uz		
ar		

7.3. Prievārdu nozīmes:

aiz	vieta aizmugurē	aiz mājas ir dārzs
ap	1.vieta kam apkārt 2.lieluma vai laika aptuvenība	sasēsties ap galdu ierasties ap pusnakti
ar	1.darbības veikšanas līdzeklis 2.pazīme 3.saistījums attiecībās 4.priekšmets, parādība, persona, uz ko vērsta darbība 5.vēlējums atvadu sveicienā	rakstīt ar zīmuli meitene ar bizi apspriesties ar kolēģiem nodarboties ar sportu ar labu nakti!
ārpus	vieta citur, aiz kā robežām	izbraukt ārpus pilsētas
bez	kaut kā trūkums	zēns bez cepures
gar	vieta, kurai kas līdzās atrodas	sastādīt liepas gar šoseju
caur	virzība kaut kam cauri, pārvarot šķēršļus	līst caur krūmiem
dēļ	1. cēlonis 2. tas, kā labā noris darbība	aizkavēties lietus dēļ uzupurēties bērnu dēļ
līdz	1. vieta, uz kuru virzoties, virzība beidzas 2. laika posms, kurā kas beidzas	aiziet līdz jūrai līdz gada pēdējai dienai
no	1. vieta, kur sākas virzība 2. attālums 3. tas, kam ko nošķir 4. laikposms, kurā kas sākas 5. viela, materiāls	iznākt no meža no mājas līdz upei viens no gājējiem pusdienlaiks ir no diviem gredzens no zelta
pa	1. vieta, kur kas norisinās 2. virzība kaut kam cauri 3. laikposms, kurā kas norisinās	staigāt pa parku izbraukt pa vārtiem strādāt pa nakti
par	1. amats, sociālais stāvoklis 2. darbība, kas ar kaut ko saistīta 3. vērtība, cena kaut kam 4. īpašība, pazīme, kas ir par daudz 5. tas, kas tiek salīdzināts	klūt par ārstu prieccāties par dāvanu nopirkt grāmatu par latu mēteli ir par lielu brālis ir vecāks par māsu
pār	vieta, kur notiek virzība (parasti no vienas puses līdz otrai)	tilts pār upi, lidot pār jūru
pēc	1.laikposms, kam kas seko 2.nolūks 3.līdzība	satiksimies pēc gada iet uz avotu pēc ūdens dēls izskatās pēc tēva

pie	1. atrašanās kaut kam klāt 2. tas, kam ko pievieno	stāvēt pie loga likt cukuru pie kafijas
pirms	laikposms pirms kādas darbības	pārbaude pirms starta
pret	1. tas, kas atrodas vai virzās kam pretī 2. tas, ko grib novērst 3. tas, kam aktīvi darbojas pretī	iet pret vēju, gulēt pret logu zāles pret gripu cīņa pret netaisnību
starp	vieta kaut kam vidū	starp logu un galdu
uz	1. vieta, kam virsū kas atrodas 2. vieta, uz kuru kas virzās 3. laikposms	sēdēt uz akmens peldēt uz krastu ienākt uz brīdi
virs	vieta, kam virsū kas atrodas	virs galda karājās lustra
zem	vieta, kam apakšā kas atrodas	eja zem pils

8. Saiklis.

8.1. Sakārtojuma un pakārtojuma saikļi.

8.1.1. Sakārtojuma saikļi saista:

8.1.1.1. Vienlīdzīgus teikuma locekļus -

Lekciju klausījās skolotāji un audzēkņi.

Gaidījām ciemiņus, bet nesagaidījām.

Vai viņš jokoja vai runā nopietni?

8.1.1.2. Salikta sakārtota teikuma daļas -

Ziema iet uz beigām, un gaisā jūtama pavasara elpa.

Diena bija saulaina, tomēr vēsa.

Rīt vai nu spīdēs saule, vai līs lietus.

8.1.1.3. Vienlīdzīgus palīgteikumus -

Tēvs redz, ka brālis raksta un ka māsa lasa.

8.1.1.4. Veselus teikumus -

Vējš klidina mākoņus. Un pamazām sāk sildīt saule.

Sāka līt. Bet mēs gājām tālāk.

Sāka līt. Tomēr mēs gājām tālāk.

8.1.2. Pakārtojuma saikļi saista salikta pakārtota teikuma daļas, retumis arī teikuma locekļus. Izšķir:

8.1.2.1. Laika saikļus - *kamēr, kopš, līdz, līdzko, pirms, tiklīdz u. c.*

Jau pagājuši desmit gadi, kopš es beidzu skolu.

8.1.2.2. Pieļāvuma saikļus - *lai, kaut, lai gan, lai arī, kaut gan, kaut arī u. c.*

Lai gan jau bija vēls, neviens vēl nedomāja par atpūtu.

8.1.2.3. Nosacījuma saiklis - *ja.*

Ja spīdēs saule, iesim pastaigāties.

8.1.2.4. Nolūka saiklis - *lai.*

Māte mani daudz mācīja, lai es augtu gudra un čakla.

8.1.2.5. Cēloņa saikļi - *tāpēc ka, tālab ka, tā kā, ka.*

No viesībām viņš aizgāja agri, tāpēc ka jutās pārāk noguris.

8.1.2.6. Seku saikļi - *ka, tā ka.*

Krāsni mēs iekurinājām, tā ka par siltuma trūkumu istabā nevajadzēja žēloties.

8.1.2.7. Salīdzinājuma saikļi - *kā, nekā, it kā, jo - jo.*

Dzīvo kā kaķis ar suni.

Aizkavējamies ilgāk, nekā sākumā bija domāts.

8.1.2.8. Pamatojuma saiklis - *jo.*

Viņš apklusa, jo vairāk jau arī nebija ko teikt.

8.2. Saikļu pareizrakstība:

Šķirti rakstāmi saikļi - *kaut gan, kaut arī, lai gan, lai arī, tāpēc ka, tādēļ ka, it kā, tā kā, kā arī u. c.*

Kopā rakstāmi saikļi - *turpretī, turpretim, tiklīdz, līdzko, nekā, nevis.*

8.3. Daži saikļu lietošanas gadījumi:

8.3.1. Saiklis *jeb* saista sinonīmus - *telefons jeb tālrunis, ragavas jeb kamanas*, bet saiklis *vai* saista nozīmē atšķirīgus vārdus - *grāmata vai žurnāls, rozes vai neļķes.*

8.3.2. nedrīkst saikli *ka* lietot apstākļa vārda *kad* vietā.

Es zinu, ka māte atnāks. Es zinu, kad māte atnāks.

9. Partikula.

9.1. Partikula piešķir dažādas nozīmju nianse vārdam vai teikumam (niansētājas partikulas):

9.1.1. Ierobežojuma partikulas - *tikai, vien, vienīgi.*

Es tikai pabeigšu vēstuli, tad iesim.

9.1.2. Nenoteiktības partikulas - *kaut, lai, vai.*

Viesi var nākt kaut tūlīt, viss ir sagatavots.

9.1.3. Vispārinājuma partikula - *ik.*

Šai kokā ik pavasari uz dzīvi apmetās strazdu pāris.

9.1.4. Pastiprinājuma partikulas - *ar, arī, diemžēl, gan, jau, jo, pat, tik, vien u. c.*

Izbraukumā nolēma piedalīties arī tētis.

9.1.5. Pavājinājuma partikulas - *it, itin, jo.*

Pamazām kļuva itin vēsi.

9.2. Modālās partikulas:

9.2.1. Apgalvojuma partikulas - *jā, jā gan.*

Vai tev ir laiks? - Jā.

9.2.2. Nolieguma partikulas - *nē, ne, nebūt.*

Avīzi izlasīji? - Nē.

9.2.3. Apšaubāmības partikulas - *diezin, droši vien, nezin, varbūt.*

Bērni droši vien jau guļ.

9.2.4. Jautājuma partikula - *vai.*

Vai tev gribas ēst?

9.2.5. Rosinājuma partikulas - *lai, nu.*

Lai viņš iet!

9.2.6. Vēlējuma partikulas - *kaut, kaut jēl, lai.*

Lai jums labi klājas!

9.3. Partikulu pareizrakstība:

9.3.1. Partikula *vis* rakstāma ar vienu *s*.

9.3.2. Kopā rakstāmas partikulas - *diemžēl, diezin, nebūt, varbūt.*

9.3.3. Šķirti rakstāmas partikulas - *it kā, nu gan, gan jau, droši vien.*

10. Izsaukšanas vārds.

10.1. Izsaukšanas vārdu nozīme.

10.1.1. Izsaukšanas vārdi, kas izsaka **sajūtas** un **jūtas**. Tās var būt nepatīkamas, piemēram, sāpes, aukstums, bailes, dusmas, bēdas. Tad lieto izsaukšanas vārdus *ai, brr, fu, pē, vai u. c.*

Vai, kā izbijos!

Patīkamas sajūtas un jūtas (gandarījumu, prieku, sajūsma, apbrīnu, sirsnību) izsaka izsaukšanas vārdi *ā, ai, o, oho u. c.*

Ai, cik te silti!

Dažādas jūtas (pārsteigumu, izbrīnu, šaubas, vilšanos, protestu) izsaka vārdi *nu, bravo, eh, nu u.c.*

Bravo, tu nodziedāji lieliski!

10.1.2. Izsaukšanas vārdi, kas izsaka **gribu**.

Tie var būt rosinājuma izsaukšanas vārdi, ar kuru palīdzību pamudina veikt kādu darbību, piemēram, *āre, lūk, paskat, rau, re u. c.*

Lūk, tur aiz ceļa līkuma mums jāizkāpj!

Izsaukšanas vārdi *dzi, klau* pamudina pievērst uzmanību kam dzirdamam.

Klau, kas tas par troksni?

Ar izsaukšanas vārdiem *kuš, pag, stop* u. c. pamudina pārtraukt darbību.

Kuš, nekā nevar dzirdēt!

10.1.3. **Sasaukšanās** un **uzrunas** izsaukšanas vārdi, ar kuru palīdzību pievērs uzmanību. Tie ir, piemēram, *dzi, ei, hei, klau u. c.*

Klau, vai neesi manījis manu suni?

10.1.4. Ar **pieklājības frāzēm** izsaka novēlējumu, pateicas

vai sasveicinās.

Vesels! Sveiks! Paldies! Labvakar!

10.2. Izsaukšanas vārdu pareizrakstība.

10.2.1. Jāievēro, ka izsaukšanas vārdu no pārējiem vārdiem teikumā atdala ar komatiem.

10.2.2. Izsaukšanas vārds arī viens pats var veidot teikumu, tādā gadījumā parasti aiz tā liek izsaukuma vai jautājuma zīmi.

Sintakse.

Sveštautietim, kas mācās latviešu valodu, tās apguves sākumposmā jāprot veidot vienkārši nepaplašināti un vienkārši paplašināti teikumi, tā paužot savas domas, jūtas vai gribu. No valodas viedokļa teikuma satura pamatu veido:

1. Subjekts, ko parasti izsaka ar lietvārdu vai lietvārda nozīmē lietu vārdu.

2. Predikāts - darbības, stāvokļa vai pazīmes noteicējs, ko parasti izsaka ar darbības vārdu personas formā.

Bērni (subjekts) priecājas (predikāts).

Teikumā izpaužas ne vien subjekta un predikāta (gramatiskā centra)

saistījums, bet arī runātāja attieksme pret šo saistījumu - **modalitāte**:

Šo saistījumu var uzskatīt par

- esošu, piemēram, teikumā - *Brālis raksta*,
- neesošu - *Brālis neraksta*,
- apšaubāmu - *Brālis rakstot. Brālis laikam raksta*.

Šo saistījumu var uzskatīt par zināmu vai arī par nezināmu.

Vai brālis raksta? (informāciju var pieprasīt no citiem cilvēkiem)

Šo saistījumu var uzskatīt par vēl neesošu, bet nepieciešamu vai vēlamu.

Tad teikums ir šāds - *Kaut brālis rakstītu!*

Ir vairāki vienkārša teikuma uzbūves varianti:

1. Teikumā var būt iekļauti atribūti:

Mans brālis raksta skaidrā rokrakstā.

Brālis cītīgi raksta garu vēstuli.

Brālis, sēdēdams pie galda, raksta.

2. Predikatīvāte iespējama starp vārdu grupām:

Brālis un māsa sēž un raksta.

Uzruna.

Uzruna ir vārds vai vārdu savienojums, ar ko teikumā uzrunā visbiežāk cilvēku vai dzīvnieku, retāk augus, priekšmetus, parādības u. tml.

Uzrunājot izmanto lietvārdu **vokatīva** locījumā:

Klausies, māt!

Minka, nāc šurp!

Vārdu secība.

Latviešu valodā vārdu secība ir samērā brīva. Parasti šāda:

subjekts, predikāts, papildinātājs vai subjekts, predikāts, apstāklis.

Māte ada džemperu no vilnas.

Ja ko īpaši grib uzsvērt, to novieto teikuma beigās:

Uz teātri mums jāiet šovakar.

Šovakar mums jāiet uz teātri.

Apzīmētājs (arī vairāki) vienmēr nostājas apzīmējamā vārda priekšā:

Liela, skaista un varena klints bija redzama priekšā.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA

1. O.Bušs, J.Baldunčiks. 1000 vārdu. Latviešu valodas leksikas minimums ar tulkojumu krievu un angļu valodā. Rīga. "Zinātne", 1991.
2. B.Ceplīte, L.Ceplītis. Latviešu valodas praktiskā gramatika. Rīga. "Zvaigzne", 1991.
3. L.Ceplītis. Vispārīgā valodniecība (Lekciju konspekts neklātienēs nodaļas studentiem). Liepāja. 1978.
4. Gudru ņēmu padomiņu. Gramatikas tabulu komplekts. Rīga. 1996.
5. A.Gūtmanis. Krievu-latviešu sarunvārdnīca. Rīga. "Avots", 1990.
6. I.Freimane. Valodas kultūra teorētiskā skatījumā. Rīga. "Zvaigzne", 1993.
7. V.Koduhovs. Vispārīgā valodniecība. Rīga. "Zvaigzne", 1987.
8. Komunikatīvās situācijas un uzdevumi svešvalodu apgūvē. Rīga. 1989.
9. V.Kuzina. Latviešu valodas leksiskais minimums (1000 biežāk lietotie sarunvalodas vārdi un to tulkojumi krievu valodā). Rīga. "Skolotāju darba birojs", 1994.
10. V.Kuzina. Latviešu-krievu-vācu-angļu sarunvalodas vārdnīca (3000 biežāk lietotie vārdi). Manuskripts.
11. Latviešu literārās valodas vārdnīca. I - VIII sēj. Rīga. "Zinātne", 1972. - 1996.
12. Latviešu valodas pareizrakstības un pareizrūnas vārdnīca. Rīga. "Avots", 1995.
13. Latviešu valodas tematiskā vārdnīca. Rīga. 1994.
14. E.Lauriņa, Ā.Liepa. "Sakiet, lūdzu!" 1. - 3. daļa. Rīga. 1989.
15. D.Liepiņa. Modern trends in foreign language teaching abroad. Rīga. LVU, 1989.
16. J.Loja. Valodniecības pamatjautājumi. Rīga. 1968.
17. Mūsdienu latviešu literārās valodas gramatika. I - II daļa. Rīga. I d. - 1959; II d. - 1962.
18. J.Sīlis. Latviešu-angļu sarunvārdnīca. Rīga. "Jumava", 1996.
19. A.Šalme, P.Ūdris. Dialogs. Rīga. "Si", 1994.
20. Valsts valoda (lekciju kurss). Rīga. 1992.
21. Threshold Level 1990. Council of Europe Press, 1993.
22. Waystage 1990. Council of Europe Press, 1991.
23. Б.Х.Векслер, В.А.Юрик. Латышский язык. Самоучитель. Рига. "Звайгзне", 1987.

Sales agents for publications of the Council of Europe
Agents de vente des publications du Conseil de l'Europe

AUSTRALIA/AUSTRALIE

Hunter publications, 58A, Gipps Street
AUS-3066 COLLINGWOOD, Victoria
Fax: (61) 34 19 71 54

AUSTRIA/AUTRICHE

Gerold und Co., Graben 31
A-1011 WIEN 1
Fax: (43) 1512 47 31 29

BELGIUM/BELGIQUE

La Librairie européenne SA
50, avenue A. Jonnart
B-1200 BRUXELLES 20
Fax: (32) 27 35 08 60

Jean de Lannoy
202, avenue du Roi
B-1060 BRUXELLES
Fax: (32) 25 38 08 41

CANADA

Renouf Publishing Company Limited
5369 Chemin Canotek Road
CDN-OTTAWA, Ontario, K1J 9J3
Fax: (1) 613 745 76 60

DENMARK/DANEMARK

Munksgaard
PO Box 2148
DK-1016 KØBENHAVN K
Fax: (45) 33 12 93 87

FINLAND/FINLANDE

Akateeminen Kirjakauppa
Keskuskatu 1, PO Box 218
SF-00381 HELSINKI
Fax: (358) 01 21 44 50

GERMANY/ALLEMAGNE

UNO Verlag
Poppelsdorfer Allee 55
D-53115 BONN
Fax: (49) 228 21 74 92

GREECE/GRÈCE

Librairie Kauffmann
Mavrokordatou 9, GR-ATHINAI 106 78
Fax: (30) 13 23 03 20

HUNGARY/HONGRIE

Euro Info Service
Magyarország
Margitsziget (Európa Ház),
H-1138 BUDAPEST
Fax: (36) 1 111 62 16
E-mail: eurinfo@mail.mata.vu/hu

IRELAND/IRLANDE

Government Stationery Office
4-5 Harcourt Road, IRL-DUBLIN 2
Fax: (353) 14 75 27 60

ISRAEL/ISRAËL

ROY International
17 Shimon Hatrssi St.
PO Box 13056
IL-61130 TEL AVIV
Fax: (972) 3 546 1423
E-mail: eurinfo@royil.netvision.net.il

ITALY/ITALIE

Libreria Commissionaria Sansoni
Via Duca di Calabria, 1/1
Casella Postale 552, I-50125 FIRENZE
Fax: (39) 55 64 12 57

MALTA/MALTE

L. Sapienza & Sons Ltd
26 Republic Street
PO Box 36
VALLETTA CMR 01
Fax: (356) 233 621

NETHERLANDS/PAYS-BAS

InOr-publikaties, PO Box 202
NL-7480 AE HAAKSBERGEN
Fax: (31) 542 72 92 96

NORWAY/NORVÈGE

Akademika, A/S Universitetsbokhandel
PO Box 84, Blindern
N-0314 OSLO
Fax: (47) 22 85 30 53

POLAND/POLOGNE

Główna Księgarnia Naukowa im. B. Prusa
Krakowskie Przedmiescie 7
PL-00-068 WARSZAWA
Fax: (48) 22 26 64 49

PORTUGAL

Livraria Portugal
Rua do Carmo, 70
P-1200 LISBOA
Fax: (351) 13 47 02 64

SPAIN/ESPAGNE

Mundi-Prensa Libros SA
Castelló 37, E-28001 MADRID
Fax: (34) 15 75 39 98

Llibreria de la Generalitat

Rambla dels Estudis, 118
E-08002 BARCELONA
Fax: (34) 343 12 18 54

SWITZERLAND/SUISSE

Buchhandlung Heinemann & Co.
Kirchgasse 17, CH-8001 ZÜRICH
Fax: (41) 12 51 14 81

BERSY

Route du Manège 60, CP 4040
CH-1950 SION 4
Fax: (41) 27 203 73 32

UNITED KINGDOM/ROYAUME-UNI

HMSO, Agency Section
51 Nine Elms Lane
GB-LONDON SW8 5DR
Fax: (44) 171 873 82 00

UNITED STATES and CANADA/

ÉTATS-UNIS et CANADA
Manhattan Publishing Company
468 Albany Post Road
PO Box 850
CROTON-ON-HUDSON, NY 10520, USA
Fax: (1) 914 271 58 56

STRASBOURG

Librairie Kléber
Palais de l'Europe
F-67075 STRASBOURG Cedex
Fax: +33 (0)3 88 52 91 21

Council of Europe Publishing/Editions du Conseil de l'Europe
Council of Europe/Conseil de l'Europe
F-67075 Strasbourg Cedex

Tel. +33 (0)3 88 41 25 81 - Fax +33 (0)3 88 41 27 80 - E-mail: sophie.lobey@seddoc.coe.fr

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0304010086

R.00

97-6
L-190

ISBN 92-871-3266-6

9 789287 132666

Council of Europe Publishing